

Jan-Åke Alvarsson, red.

Pentekostalismen i Sverige på 2000-talet

Rapport från ett forskningsprojekt
på IPS 2012–2013

Uppsala 2013

FORSKNINGSRAPPORTER FRÅN
INSTITUTET FÖR PENTEKOSTALA STUDIER NR 5

Jan-Åke Alvarsson, red.

Pentekostalismen i Sverige på 2000-talet

Rapport från ett forskningsprojekt
på IPS 2012–2013

Institutet för Pentekostala Studier
Uppsala 2013

Omslag & layout: Jonatan Alvarsson, JA Webb
Omslagsfoto: Jan-Åke Alvarsson
Typsnitt: Guatemala Antique
Tryck: Stema Print, Forserum 2013

© Institutet för Pentekostala Studier 2013 & respektive författare

Forskningsrapporter från Institutet för Pentekostala Studier, Nr 5
Redaktör och ansvarig utgivare: Jan-Åke Alvarsson
Institutet för Pentekostala Studier
Bomullsvägen 20, 757 57 Uppsala
www.ips-uppsala.se

ISBN: 978-91-979030-4-2

Innehåll

Inledning	7
Kapitel 1. Jan-Åke Alvarsson: Några likheter och skillnader mellan väckelserna under tidigt 1900-tal och tidigt 2000-tal	11
Kapitel 2. Torbjörn Aronson: Pentekostalismen i världen och i Sverige: introduktion och översikt	15
Inledning	15
“Pentekostalism” — vad är det?	15
Klassisk pentekostalism i Sverige	22
Neopentekostalism i Sverige idag	30
Referenser	35
Kapitel 3. Jessica Moberg: Pentekostal spiritualitet i Stockholms län — En kartläggning	41
Pentekostalism i Stockholms län	42
Relationsfokus och rörlighet	45
Gemenskap som ideal	45
Introduktion av nykomlingar och relationskurser	46
Smågruppernas roll	46
Relationer och rörlighet	47
Specialisering och nischning	49
Profilering på församlingsnivå	49
Mötesprofilering	50
Nischning, mångfald och konkurrens	51

Ökad liturgisk betoning	52
Nattvard, växelläsning och ljuständande	52
En strömning på väg ut?	53
Socialt arbete	54
Musiken, kroppen och dansen	56
Sångerna och instrumenten	56
Lovsångens kroppslighet	57
De karismatiska uttryckens plats	58
Klädkoder och hälsningsfraser	60
Storskaliga och storslagna mötesformer	62
Stora lokaler, teknik och inredningsmässig minimalism	62
Ledarskapsstil, predikan och missionsprojekt	63
Informalitet, intimitet och småskalighet	64
Att skapa rum för småskalig och intim kommunikation	64
Ledarskapsstil	65
Småskaligt och mysigt	65
Maskrosnätverket	67
Tre pentekostala idealtyper	67
Idealtyperna som triangulär modell	69
Avslutande reflektioner	69
Referenser	69
Kapitel 4. Nils Malmström: Pentekostala invandrarkyrkor	75
Inledning	75
1. "Megakyrkor" från det Globala Syd	78
2. Oberoende pentekostala invandrarkyrkor som startats i Sverige	84

3. Pentekostala “Megakyrkor” bildade i Sverige med verksamhet i flera länder	86
4. Pentekostala invandrarkyrkor med kopplingar till svenska samfund	87
Avslutande reflektioner	88
Referenser	89
Kapitel 5. Jan-Åke Alvarsson: Varför får vi “pingst-tv” i Sverige — nu? Reflektioner kring fenomenet Kanal 10 i Älmhult.	93
Referenser	98
Kapitel 6. Olof Djurfeldt: Andens ekumenik eller ohelig allians? — dialog pingstväänner–katoliker i Sverige och annorstädes	101
En historia av spända relationer	103
Förändringar på ömse håll	105
Den internationella dialogen	107
Erfarenheter av dialogen	109
Sammanfattning	117
Författarpresentation	119

Inledning

Sverige håller snabbt på att förändras, även på det andliga området. Medan vi för bara ett par decennier kunde urskilja och till och med namnge de olika kategorier kristna om fanns i samhället, så är detta i dag i stort sett omöjligt. Mitt i Föreningssveriges sönderfall tycks det som att ingen längre har en tydlig överblick hur situationen ser ut. Detta gäller inte minst området 'pentekostala' och 'karismatiska' rörelser.

I början av 2013 fick vi på Institutet för Pentekostal Studier därför ett uppdrag av Pingst FFS att kartlägga mångfalden inom detta område. Projektet kom att heta "Pentekostalismen i Sverige under 2000-talet." Den här rapporten är vår redovisning av vad vi klarat av att utföra av uppdraget under 2013. Den bild vi presenterar är inte fullständig — det blev vi ganska snart klara över att vi inte skulle lyckas med.

Vi kan dock urskilja, presentera, och i vissa fall analysera, ett antal olika typer av mötesplatser för de pentekostala och karismatiska rörelserna — och många av dem är nya för oss i Sverige. Förutom den traditionella församlingsgemenskapen i ett etablerat samfund, som till exempel Pingströrelsen, kan vi till exempel notera följande exempel:

1. Vi ser allt fler *intressegrupper* inom ramen för traditionella samfund. Oasrörelsen, inom Svenska kyrkan, och AKKS (Arbetsgruppen för Karismatisk Förnyelse i Katolska kyrkan i Sverige) är exempel på detta.

2. Fler och fler församlingar tycks¹ bli *fristående*. Ett klassiskt exempel är Centrumkyrkan i Sundbyberg, ett annat är Arken i Kungsängen, men numera finns det en lång rad av denna typ. En del, som New Life och Hillsong² i Stockholm är dock samtidigt löst knutna till ett samfund, Ekumeniska frikyrkan respektive Pingströrelsen.

---

1 Här möts två motsatta tendenser. Å ena sidan hävdas självständighet och nischning (se Mobergs kapitel), å andra sidan har det på senare år funnits en tendens att fler och fler närmar sig samfunden.

2 Hillsong ingår dessutom i ett australiskt nätverk med centrum i Hillsong Sydney.

3. Fler och fler *församlingsgrupper etableras av immigranter* från en viss region. Tidigare härrörde dessa från vårt geografiska närområde, som estniska och finska grupper. Just nu tycks medlemmar från pentekostala megakyrkor i Nigera, som *Redeemed Church of Christ*, vara de mest spridda, följa av sina kolleger från Ghana och andra afrikanska länder.³ Vi har dock exempel på invandrande ledare från Latinamerika, Etiopien, Eritrea, Korea, Iran och arabisk-talande länder. Dessa kyrkor är visserligen, i olika hög grad, evangeliserande i det svenska samhället, men framgången i det avseendet har hittills varit begränsad. Däremot har de lyckats mycket väl att bli sociala institutioner som bygger det civila samhället för invandrargrupper.

4. Vi kan notera oberoende, ekumeniska *konferenser*, av typen Europakonferensen i Uppsala i juli/augusti månad. Denna konferens anordnas av Livets Ord, men besöks av medlemmar från många olika sammanhang och samfund. Denna typ av mötesplatser gäller även ungdomar som i Frizon, Gullbranna med flera. "Gamla" konferenser lever också kvar, av typen Torp-konferensen, Nyhemsveckan, Lapplandsveckan (numera 'Lappis'), men i en betydligt modernare tappning.

5. Vi kan se hur en samling kring ett "*ministry*" (lexikonet föreslår bl.a. 'predikoämbete'), i vid bemärkelse förenar en viss typ av pentekostaler. Detta kan gälla allt från en stiftelse som ELCA på Löttorp, Öland (f.d. bröderna Samuelsson), SOS Mission (Johannes Amritzer) eller Kanal 10 (Börje Claesson).⁴ Dessa 'ministries' samlar vid tillfällen mängder av människor i *grupp*, (t.ex. Löttorps camping om sommaren), men även som *kategori* (understödjare av verksamheten i Kanal 10). De fungerar som opinionsbildare, som en samlande kraft inom en särskild del av kristenheten.

6. Vi tror oss också kunna skönja vissa *nätverk*, som egentligen inte finns som etablerade eller kända organisationer utan baseras på personliga möten, telefon och e-postkontakter. Ett sådant nätverk som namngav sig självt var under en "det apostoliska nätverket" — och det finns flera.⁵

I 2000-talets pentekostalism är *rörligheten* mellan alla dessa olika alternativ stor. Man tillhör — eller *känner tillhörighet* — till ett visst sammanhang ett tag, för att senare röra sig mot något annat alternativ. Man besöker kanske också flera gudstjänster, i olika kyrkor, kanske till och med

---

3 Se vidare Malmströms kapitel i denna rapport.

4 Ett klassiskt exempel är kretsen kring *Hemmets Vän* i Örebro, ledd av familjen Hällzon.

5 Se vidare Aronsons kapitel.

samma dag.⁶

Denna mobilitet och denna mångfald gör bland annat att de instrument som forskare tidigare använt i analysen av kristna rörelser, inom såväl kyrkohistoria som kyrkovetenskap stöter på problem. Här finns ingen gemensam trosbekännelse, inga gemensamma liturgiska handböcker — inte ens en gemensam tidskrift att studera. För att fatta helheten — kunna upptäcka, beskriva och analysera den — krävs i stället nya metoder. Vi behöver därför som pentekostalforskare “låna” från sociologi, kulturanthropologi, massmedieforskning, osv. för att identifiera aktörer och upptäcka det som kyrkovetarna vid Uppsala universitet på senare tid kallat den “implicita ecklesiologin” — den andliga praktik som inte finns i några handböcker, men som uttrycks i det kristna (gudstjänst-)livet.

Det vi tycker oss se, efter en första orientering i vår forskargrupp, är att det som förenar dessa grupper, individuellt och som kategori, är *spiritualiteten* — andliga erfarenheter och uttryck — snarare än teologin. Det finns givetvis vissa teologiska särdrag, men frågor som skiljer de berörda åt, till exempel huruvida man skall praktisera lutherskt eller baptistiskt dop, tonas ofta ned — (precis som de gjordes en gång för hundra år sedan i den tidens pingstväckelse).⁷ Det finns dessutom en stor tolerans mot teologiska avvikelser om personen i fråga visar på en igenkänd spiritualitet.

I det första kapitlet påminns vi om likheterna mellan den turbulenta tid som karaktäriserade det tidiga 1900-talets Sverige och den förändringstid vi själva lever i. Till skillnad från mellantiden, särskilt efterkrigstidens optimism på 1950- och 1960-talen, fanns det i början av 1900-talet — och i dag — ett sökande efter trygghet, gemenskap och andlighet som öppnar för ett andligt skeende. Samtidigt finns det förstas stora skillnader.

I kapitel 2 ger Torbjörn Aronson en bred översikt av pentekostala och karismatiska rörelser i Sverige och i världen. Samtidigt får vi en nödvändig repetition av kyrkohistorien på detta område. I kapitel 3 ger oss Jessica Moberg en djupdykning i olika former av uttryck för pentekostalism och karismatik i Stockholms län, främst då från ett omfattande fältarbete under 2013. Vi får hjälp att se likheter och olikheter i på detta område.

I det fjärde kapitlet, ger Nils Malmström, som i många år följt pentekostala invandrarkyrkor i Sverige, oss en bild av de olika och mångfasetterade kyrkor som sällan syns i media: de engelsktalande, spansktalande och

---

6 Se Jessica Mobergs avhandling *Piety, Intimacy and Mobility* (2013) som på ett utmärkt sätt illustrerar denna tendens.

7 Se vidare Kapitel 1.

portugisisktalande församlingar som har ursprung antingen i Sverige eller i olika hemländer i Afrika, Latianmerika och Asien.

I kapitel fem bidrar Jan-Åke Alvarsson med några reflektioner kring den omdebatterade 'Kanal 10' i Älmhult. Han menar att detta i praktiken är vår första virtuella kyrka i Sverige...

I det sista kapitlet får vi en omfattande redogörelse för dialogen mellan två rörelser som representerar olika ursprung för pentekostalism och karismatik. Olof Djurfeldt berättar där om dialogen mellan pingstvännen och katoliker i Sverige, med vissa internationella utblickar.

Sammantaget bidrar detta arbete till att bredda och fördjupa vår kunskap om pentekostalismen i Sverige på 2000-talet. Det är dock inte möjligt att presentera en fullständig bild. Fortfarande har vi ingen tillförlitlig statistik över hur många personer som berörs. Aronson gissar i sitt kapitel att det förmodligen är dubbelt så många som de som figurerar i officiell statistik. Kanske döljer det sig bakom denna okunskap en ny rörelse inom kristenheten — som kanske till och med kan jämföras med den förhållandevis kända tidiga 1900-talsväckelsen?

För forskargruppen:

Jan-Åke Alvarsson, Torbjörn Aronson, Olof Djurfeldt, Ivar Lundgren, Nils Malmström, Jessica Moberg, Magnus Wahlström och Stig Öberg.

Kapitel 1. Jan-Åke Alvarsson: Några likheter och skillnader mellan väckelserna under tidigt 1900-tal och tidigt 2000-tal

Väckelserna i det kristna Sverige under tidigt 1900-tal och tidigt 2000-tal har många paralleller. Båda representerar en form av pentekostalism. Båda är tvärkonfessionella och bryr sig litet om samfundstillhörighet. Båda förlitar sig mer på den *gemensamma upplevelsen* av Gud än på dogmer som hävdar att vi är olika. Och båda har gått förbluffande obemärkta förbi. I inledningsskedet av 1900-talsväckelsen, i det fortsatta ofta kallad “pingstväckelsen”⁸, var till exempel ledningen för baptistförsamlingen i Skövde, där de första yttringarna uppstod, länge helt omedveten om vad som försigick “bland ungdomarna”⁹ – åtminstone om vi skall tro protokollen från styrelse- och församlingsmöten.

Under det tidiga 2000-talet blir successivt allt fler grupper och konstellationer som representerar “väckelsen”¹⁰ kända och omnämnda, t.ex. i tidningen *Dagen*, men ett helhetsgrepp och en förståelse för art och omfattning saknas ännu. Till och med många forskare står litet handfallna inför uppgiften att kartlägga, beskriva och analysera det som nu sker. Till skillnad från 1900-talets pingstväckelse är nämligen 2000-talets pentekostala väckelse så mångfasetterad att den är svår att greppa. Medan 1900-talets

---

8 Inte att förväxla med “Pingströrelsen” som vi benämner det samfund som växte fram som ett resultat av väckelsen relativt sent, runt 1919. (Se Alvarsson 2007a:41 ff, 2007b:41 ff.)

9 Märk att citationstecken i denna artikel absolut inte får uppfattas som att det citerade ordet eller uttrycket skulle vara nedsättande eller förlöjligande. Ord eller uttryck inom citationstecken är s.k. *native categories*, dvs. citat från de rörelser som behandlas.

10 Vi kommer omväxlande att beteckna denna väckelse som “karismatisk” eller “pentekostal”. Skillnaden mellan dessa två nyanser berörs i andra bidrag till denna rapport.

pingstväckelse rörde sig i Svenska baptistsamfundet, Metodistkyrkan i Sverige, och något senare berörde Svenska Missionsförbundet,¹¹ så är det närmast omöjlig att ens räkna upp alla kyrkor och sammanhang som den pentekostala eller karismatiska väckelsen på 2000-talet återfinns i idag.

När 1900-talsväckelsen drabbade Sverige var det i ett land starkt präglad av folkrörelser. Dessa representerade mycket av den tidens samhällsliv — och de klassiska frikyrkorna var bland de ledande. Medan arbetarrörelsen blev starkt politisk, nykterhetsrörelsen inriktad på hälsofrågan, var frikyrkorörelsen en i det fördolda en samhällsbyggare, en av de aktörer som var viktiga för att skapa det “moderna” Sverige. Därför var föreningen, församlingsmöten, rösträtt, jämställdhet, och mycket annat tillhörande folkrörelsen också en integrerad och självklar del av 1900-talsväckelsens uttryck (även om de inte var så synliga till en början).¹² Väckelsen drabbade också främst företrädarna för dessa folkrörelser: arbetarklass och lägre medelklass.

När 2000-talsväckelsen skall sammanställas och analyseras ser vi först och främst ett helt annat samhälle. Den kulturella enhet, om än i sönderfall, som präglade det tidigare 1900-talet, finns inte mera. I dag är Sverige ett mångkulturellt samhälle, där föreningstanken är utrotningshotad, där ordet ‘solidaritet’ håller på att försvinna i svenska språket och där grundkunskaperna i kristendom snabbt sjunker mot nollpunkten. Medan 1900-talet präglades av just en uttalad förväntan om en genomgripande väckelse av det slag som tidigare påverkat Sverige, är 2000-talet präglad av ett andligt sökande med synnerligen diffusa konturer.¹³ Detta har lett till just det mångfasetterade och varierade andliga landskap som vi i dag ser i den pentekostala-karismatiska väckelsen.

I dag ser vi spridda uttryck för denna väckelse i vissa församlingar i numera “gamla samfund” som Pingströrelsen och Evangeliska frikyrkan (medan den inte märks alls i andra församlingar). I EFS,¹⁴ har ungdomsrörelsen

---

11 Pingstväckelsen nådde lokalt och under vissa tider även en del andra samfund och rörelser, till exempel var Sprängbataljonen, sprungen ur Frälsningsarmén, en förtrupp till väckelsen. De samfund som nämns i texten var dock de som drabbades mest.

12 Vi ser dock tydligt när de första “egna” (avvikande) församlingarna bildas att föreningsstrukturen aldrig egentligen diskuteras.

13 Eller möjligen representerande ett betydligt vidare spektrum av andliga företeelser, allt från UFO- och asa-troende, via NewAge, till profetkyrkor från Afrika.

14 Före detta Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. Numera används endast förkortningen ‘EFS’.

SALT stått för förnyelsen. Inom Svenska kyrkan har bl.a. OAS-rörelsen samlat de väckelsekristna till konferens efter konferens. (Denna rapport ger flera exempel på väckelsecentra). Inom katolska kyrkan är karismatiska grupper allt mera aktiva, inte minst genom invandrare från Latinamerika och Afrika. I Immanuelskyrkan i Stockholm har ett antal afrikanska invandrare, förmodligen i linje med det karismatiska anslaget i gamla Missionsförbundets systerkyrka i Congo Brazzaville, *Église Évangélique du Congo*, startat en karismatisk grupp.

Men — väckelsen stannar inte längre inom de etablerade samfunden. Liksom 1906 möts man över samfundsgränserna och nya konstellationer blir till. Vad som är nytt nu, naturligtvis präglad av det nya Sverige, är att formerna för gemenskapen är oerhört varierade. Det finns många olika mötesplatser och människor rör sig mellan dessa.

Trots att pastorer i den tidiga 1900-talsväckelsen, som John Ongman och O.L. Björk talade för “att stå kvar”¹⁵ resulterade väckelsen i ett antal samfundsbyten — på 1920- och 1930-talen gick t.ex. hela församlingar från det “gamla” Missionsförbundet över till den nyetablerade Pingströrelsen, Dessa var trots allt ändå få. När man en gång bytt stod man kvar. I 2000-talsväckelsen är mobiliteten större såväl synkront som diakront. Man tillhör en församling ett tag för att sedan tillhöra en annan ett tag — och därefter kanske åter tillhöra den första. Man besöker flera kyrkor samtidigt, samma dag.¹⁶

Det som är gemensamt för de båda väckelserna är t.ex. att *spiritualiteten* — andliga erfarenheter och uttryck — ges större vikt än teologin. Det fanns och finns givetvis vissa teologiska särdrag, men frågor som skilde eller skiljer de berörda åt, till exempel huruvida man skall praktisera lutherskt eller baptistiskt dop, har ofta tonats ned. Om en syster eller broder “är rätt i Anden” eller är “smord av Anden” så är man ofta villig att överse med teologiska avvikelser.

Medan spiritualiteten i 1900-talsväckelsen präglades av knäfall (“böja knä”) och förbön med handpåläggning, bön om hälsa och tungotal — men i ganska kontrollerade former, är stående, dansande och uppsträckta händer tydligare i 2000-talsväckelsen. Bön om hälsa och tungotal tycks dock

---

15 Se: 2 Tim. 2:22 “Fly ungdomens [onda] begärelser” och 3:14 “förbliv du vid det du har lärt”. Ongman och Björk vägrade att lämna Baptistsamfundet trots att de i liv och lära var ett med den nya pingstväckelsen och av andra förväntades “gå ut i frihet”, dvs. gå med i någon av de “fria församlingarna”.

16 Se Jessica Mobergs avhandling *Piety, Intimacy and Mobility* (2013) som på ett utmärkt sätt illustrerar denna tendens.

konstanta, men nu kompletterade med andra Andens gåvor. Kopplingen “andedop” och “tungotal” är inte lika tydlig längre. Förväntan på att Gud skall gripa in i vardagen och göra “under och tecken” är dock sig lik.

Båda väckelserna har fått tydliga uttryck såväl i spiritualitet som i socialt engagemang (om man nu kan skilja dessa båda kännetecken åt). Medan 1900-talsväckelsen var nästan kongruent (identisk) med nykterhetsrörelsen i t.ex. alkoholfrågan, är 2000-talsväckelsen betydligt mera spretig just i livsstilsfrågor. Även om individualismen är ännu mera påtaglig här så är olika former av sociala engagemang tydliga. SOS Mission, Livets Ord stora satsning på Euroasien, m.m. talar om att t.ex. missionsivern, inkluderande social hjälp, är fortsatt stark.

Pentekostala rörelser brukar schablonartat sägas vara “högerinriktade” i åsikter och “vänsterinriktade” i handling. Till det första skulle då räknas abortmotstånd, skepsis mot utlevd homosexualitet, och stöd för det traditionella äktenskapet; till det andra ett social engagemang för särskilt utsatta i samhället. Denna schablon stämmer i hög grad på 1900-talsväckelsen och till viss del även på 2000-talsväckelsen. Den senare är emellertid, återigen på grund av splittrat ursprung och mångfald, svårare att förutsäga eller karaktärisera. Pannkakskyrkan, en vanligtvis ekumenisk satsning på olika håll, är ett exempel på detta engagemang. Engagemang i idrottsföreningar, i form av *Sport for Life*, eller liknande, är andra exempel som skiljer som från de traditionella formerna i den tidigare väckelsen.

Skall man så sammanfatta det som är sig likt i de båda väckelserna blir det: bön, Andens gåvor, tungotal, ekumenik, fromhet, nykterhet, socialt engagemang och mission. Skall vi däremot sammanfatta det “nya” i 2000-talsväckelsen, särskilt i förhållande till den tidiga 1900-talsväckelsen, blir nyckelorden: etnisk mångfald, fristående kyrkor, mobilitet mellan kyrkor, intimitet,¹⁷ och en ännu starkare individualism, att satsa på sin egna andliga utveckling. Karaktäristiken är dock suddigare i den senare väckelsen på grund av mångfalden i former och uttryck. Samma glädjefyllda lovsång med danssteg och lyfta händer kan, som i flera kyrkor av afrikanskt ursprung ske i stiliga kostymer och glittrande klänningar, medan de i en svensk grupp framförs i slitna jeans och en t-shirt... 2000-talets pentekostalism låter sig inte fångas i en enda bild.

---

17 Här åsyftas de umgängesformer som blivit allt mera allmänna även i det sekulariserade samhället, som att kramas när man träffas. Om pentekostalismen på 1900-talet i detta avseende karaktäriserades av ett “Frid!” och en broderlig klapp på ryggen, är den på 2000-talet karaktäriserad av en intim kram — som, om man får tolka Moberg, är extra intim i karismatiska kretsar.

Kapitel 2. Torbjörn Aronson: Pentekostalismen i världen och i Sverige: introduktion och översikt

Inledning

Syftet med denna artikel är att ge en introduktion till begreppet “pentekostalism” och den kyrkofamilj som numera betecknas så och översiktligt beskriva en av dess strömningar i Sverige. I världen och i Sverige utgör pentekostalismen en växande, dynamisk, och mångfacetterad del av den kristenheten. Från att ha varit ett marginellt fenomen är den i dag, efter Romersk-katolska kyrkan, den kyrkofamilj som kan räkna flest anhängare, sympatisörer och aktiva medlemmar (ca 500 milj).¹⁸ I Sverige har pentekostalismen en anrik historia och i dagsläget förnyas och påverkas den av en omfattande nyetablering av församlingar med många olika bakgrunder och av vitt skilda etniska och kulturella anknytningar. Svensk massmedia har ännu så länge inte upptäckt detta och kunskaper om dess teologi och fromhetsuttryck är mycket begränsade. Syftet nedan är därför att försöka bringa en viss historisk och terminologisk reda och därefter teckna en kort översikt över pentekostalismen i Sverige. När det gäller situationen i Sverige kommer mest uppmärksamhet att riktas mot en av dess huvudströmningar, neopentekostalismen.

“Pentekostalism” — vad är det?

Termen “pentekostalism” är hämtad från det grekiska ordet för den judiska veckohögtiden, vilken på grekiska kort och gott benämndes “den femtionde dagen”, (gr. *pentecostē*). Veckohögtiden var en skördefest som inföll på den femtionde dagen efter påsk, till minne av att Mose mottagit lagen åt Israels barn på Sinai berg. Det var på den dagen som, enligt Apostlagärningarnas

---

¹⁸ Anderson 2008, s. 1

andra kapitel, den helige Ande utgjöts över apostlarna och kretsen runt dem i Jerusalem. Det följdes av dån, stormvind, tungor av eld och tungotal.

Pentekostalismen uppstod som en kristen väckelserörelse i början av 1900-talet, vilken betonade den tredje trosartikelns betydelse, dvs tron på den helige Ande, och att tungotal, helande och andra *charismata* (eller Andens gåvor enligt 1 Kor 12) av samma slag som i apostlatiden åter manifesterades. Tredje trosartikelns i *apostolicum* innehåller ju f.ö. också ecklesiologi (“en, helig, allmänlig kyrka, de heligas gemenskap”) och eskatologi (“de dödas uppståndelse och ett evig liv”). Även dessa teologiska områden har varit centrala i pentekostalismen eftersom tungotal och Andens dop har setts som tecken på Kristi snara återkomst och en början på kyrkans återupprättelse.

Vid början av 2000-talet utgör pentekostalismen en betydande del av kristenheten i världen och innehåller en mängd olika förgreningar, rörelser och samfund inom och utanför de historiska kyrkorna. Pentekostalismen har beskrivits som en världsvid kristen gräsrotsrörelse med teologiska rötter i metodismen.¹⁹ Församlings- och gudstjänstlivet har beskrivits i termer av vad som betecknats som en “karismatisk spiritualitet”, innebärande inslag av evangelisation, upplevelser av Gud som övernaturlig, *charismata*, och förekomsten av spontana och oförutsägbara inslag i gudstjänstlivet.²⁰

Pentekostalismen föregicks av den internationella helgelsesrörelsen inom protestantismen under 1800-talet, där förkunnelse om helande och andedop var vanlig. En rad kvinnliga och manliga helandeförkunnare fanns, bl.a. Charles Cullis (1833–92), Dorothea Trudel (1813–62), Maria Woodworth Etter (1844–1924), Carry Judd Montgomery (1858–1946) och John Alexander Dowie (1847–1907).²¹ I Sverige fanns företrädare för detta genom bl.a. August Boltzius (1836–1910), Nelly Hall (1848–1916) och Ebba Boström i Uppsala (1844–1902).²² Den första gången förkunnelse om andedop och praktiserande av tungotal fördes samman, på basis av en bokstavlig förståelse av NT (särskilt Apg), var i Topeka, Kansas, USA 1901.

---

19 Kärkkäinen 2002, s. 70, 2002b, s. 87–98, Dayton 1987, s. 35ff, Anderson 2008, s. 25.

20 Kärkkäinen 2002, s. 70–72, Anderson 2008, s. 1–9. Walter Hollenweger, en av pionjärerna inom forskningen om pentekostalismen, har definierat dess spiritualitet som en mix av följande inslag: muntlig liturgi, narrativ teologi och vittnesbörd, maximalt deltagande i reflektion, bön och beslutsfattande, drömmar och visioner i personligt och offentligt gudstjänstliv som fungerande som en slags ikon för individer och församlingsgemenskap, och ett förutsatt samband mellan kropp och själ tillämpat genom bön om helande, se Hollenweger 1997, s. 18ff.

21 Robinson 2013.

22 Linge 1959, Gunner 2003, Koivonen Bylund 1994.

Det skedde vid en bibelskola präglad av helgelseörelsens teologi under ledning av Charles Parham (1873–1929).²³

Pentekostalismen fick sitt internationella genombrott genom väckelsen på Azusa Street i Los Angeles 1906, vilken uppkom i en afro-amerikansk miljö. Lucy Farrow (1851–1911) och William Seymour (1870–1922) var några av centralgestalterna och hade båda rötter bland slaverna i de amerikanska sydstaterna. Seymour ledde väckelsen med utgångspunkt i en väl genomarbetad metodistisk teologi med sakramentala inslag och i en socialetik som betonade en integrerad kristen gemenskap av människor med olika etnisk bakgrund och hudfärg. "The color line was washed away in the blood", är ett epitet som användes för att beskriva väckelsens motstånd mot rasismen i samtiden.²⁴ Från Azusa Street spreds pentekostalismen till bl.a. Sverige samma år (1906) och den väckelseörelse som uppkom i Sverige, *pingstväckelsen*, fick sina första intryck därifrån. "Pingstvännen" blev snart termen som användes för att beteckna rörelsens anhängare.²⁵

Det fanns också tidiga centran för pentekostalismen i andra länder och världsdelar, bl.a. Indien (Pandita Ramabais Mukti mission utanför Mumbai 1905–06), Chile (Willis Hoovers metodistiska mission i Valparaiso 1909) och Korea (Pyongyang 1907).²⁶ USA blev ett centrum för klassisk pentekostalism och spiritualiteten som utmärkte väckelsen på Azusa Street spelade en viktig roll när pentekostalismen formerades och spreds till andra länder.²⁷ I såväl Latinamerika som Europa, Afrika och Asien uppstod små pentekostala rörelser under 1900-talets inledande årtionden. Ett mer eller mindre globalt informellt nätverk uppkom samtidigt, trots diverse meningsskiljaktigheter både på nationell och internationell nivå.²⁸

Pentekostalismens utveckling i världen efter andra världskriget innebar att den amerikanska pentekostalismens roll förstärktes. Bakgrunden till detta fanns i USA:s nya politiska, ekonomiska och kulturella roll efter andra världskriget och genom den nya politiska motsättningen mellan den demokratiska världen och Sovjetkommunismen. USA:s militära närvaro byggdes ut över världen genom nya allianser för att möta det kommunistiska

---

23 Goff 1988.

24 Bartleman 1980, s. 54, Hollenweger 1997, s. 18–24, Robeck 2006, Alvarsson 2006, 2007b

25 Alvarsson 2007a, 2007b

26 Anderson 2008, s. 35–64, 103ff, 123ff, 136–137

27 Hollenweger 1997, s. 18–24, Synan 2001, s. Anderson 2008, s. 19–38

28 Anderson 2008, s. 35–38, 63–64, 103ff, 123ff, 136–137, Bundy 2009

hotet.²⁹

Samtidigt blev amerikansk populärkultur och näringsliv världsledande. Sammantaget skapade detta nya och stora möjligheter för amerikanska kyrkor att verka genom mission, evangelisation och i ekumeniska sammanhang. De nya väckelserörelser som uppkom inom amerikansk pentekostalism i slutet av 1940-talet använde sig till fullo av denna situation, både genom massevangelisation, nya missionsstrategier och en explicit ekumenisk attityd.³⁰

Förnyelsen i USA hade två grenar: "latter rain-väckelsen" och "helandeväckelsen". Båda strömningarna påverkade, och ledde under 1960-talet över i, vad som brukar kallas den "karismatiska väckelsen".³¹ Termen "latter rain" ("särlaregn") syftade på det vårregn som föll i det heliga landet just före skörden. Skördetiden var en vanlig bild på Jesu återkomst, hämtad från Jesu liknelse i Matt 13. "Särlaregnet" användes som en metafor för den förväntade väckelsen strax före apokalypsen, ofta med hänvisning till Jak 4:6-7.

"Latter rain-väckelsen" (eller "särlaregnsväckelsen") innebar en förnyelse av gudstjänstliv och bibelundervisning. Sång i tungor ("sång i Anden"), lovsång, kroppsliga rörelser i samband med lovsång (lyfta händer, "dans"), handklappning, handpåläggning i samband med förbön, och profetiska tilltal var viktiga inslag i förnyelsen av gudstjänstlivet. Inget av detta var okänt i pentekostala sammanhang, men blev nu delar av en teologiskt motiverad gudstjänstform.

Den karismatiska väckelsen började i USA under 1960-talet bland grupper av traditionella protestanter (anglikaner, lutheraner, metodister och reformerta) och från 1967 bland romerska katoliker, vilka upplevde andedop och tungotal och så småningom ett gudstjänstliv präglat av en karismatisk spiritualitet (se ovan). Initiala kontakter med ekumeniskt orienterade pingstvännar spelade en viktig roll och förkunnare med anknytning till helande- och latter rain-väckelserna fanns med från första början. Den ekumeniska attityden och undervisningen om Andens gåvor, lovsång och handpåläggning och tro på helbrägdagörelse passade väl in i den

---

29 Angående USA:s nya politiska och ekonomiska roll efter andra världskriget, se t.ex. Lundestad 2010

30 För källor och litteratur, se Harrell 1975, s. 49, 64-66, 79-80, 146-149, 2001, Anderson 2008, s. 58-59, 68-69 77, 137ff, 145ff.

31 Harrell 1975

nya väckelsens mönster.³²

Från 1970-talet och framåt har väckelsen spridits undan för undan i allt vidare cirklar och gett upphov både till organiserade förnyelserörelser inom historiska kyrkor och stora rörelser och nätverk av nya församlingar inte minst i Afrika, Asien och Latinamerika.³³ Idag finns majoriteten av pentekostala kyrkor och rörelser i dessa världsdelar, med Latinamerika och Afrika söder om Sahara som kärnområden.³⁴

Här följer nu en kort översikt över pentekostalismens olika förgreningar idag och hur de brukar benämnas och vad som kännetecknar dem. De församlingar, samfund och organisationer som uppstod som en följd av väckelsen under 1900-talets första decennier, däribland Pingströrelsen i Sverige, brukas benämnas *klassisk pentekotalism* ("pingstvännen"). Pentekostalismen som paraplybegrepp omfattar även *obereonde pentekotalism* utanför Nordamerika och Europa med liknande spiritualitet, vilken utvecklats utan mer än en initial kontakt med (västlig) klassisk pentekotalism, och *neopentekotalism* ("karismatiker").

Neopentekotalism är en beteckningen på de inomkyrkliga förnyelserörelser, kommuniteter, församlingar, samfund och organisationer som uppstått som ett resultat av den karismatiska väckelsen från 1960-talet och framåt. Dessa tre strömningar kan ibland överlappa varandra men utgör tre distinkta förgreningar, vilka i sin tur hyser en mängd olika varianter.³⁵

Det finns flera olika typer av pentekostal ecklesiologi men alla har den karismatiska spiritualiteten gemensamt. Ofta har det funnits en spänning mellan den karismatiska spiritualiteten och institutionaliserade kyrko- och samfundsstrukturer, vilket lett till att nya pentekostala samfund och församlingar grundats.³⁶ Klassisk pentekotalism anknyter ofta till vad som brukar benämnas frikyrkoekklesiologi, där kyrkan framför allt uppfattas som de troendes gemenskap uttryckt i lokalförsamlingen och byggd på den personliga trobekännelsen.³⁷ En bakgrund till detta är att den klassiska pentekostalismen oftast övertagit den ecklesiologi som var vanlig bland

---

32 Faupel 1996, Aronson 2011

33 Anderson 2008, s. 144–165

34 Anderson 2008, s. 63ff, 103ff

35 Anderson 2008, s. 1–15, 103ff

36 Kärkkäinen 2002, s. 74ff

37 För begreppet, se Kärkkäinen 2002, s. 59ff

metodister och baptister under senare delen av 1800-talet.³⁸

Under de senaste årtiondena har många av de klassiska pentekostala församlingsrörelserna och samfunden slutit sig samman i världsvida formaliserade nätverk i samverkan med de större amerikanska samfunden, t.ex. *World Assemblies of God Fellowship* (150 nationella kyrkor, 64 milj medl), *International Church of the Foursquare Gospel* (7,5 milj medl i 140 länder), *Church of God* (med centrum i Cleveland, Tennessee, USA, 7 milj medl i 180 länder), *Church of God in Christ* (afro-amerikanskt pingstsamfund med 6–8 milj medl i ca 60 länder), *United Pentecostal Church International* (den största Onenesskyrkan, 2,4 milj medl), *Church of God of Prophecy* (1,5 milj medl, varav 90% utanför Nordamerika), och *International Pentecostal Holiness Church* (2 milj medl).³⁹

Neopentekostalismen är ecklesiologiskt sett mångfacetterad men en vital utgångspunkt är att andeutgjutelsen bl.a. har en eskatologiskt dimension och syftar till en slutlig återupprättelse av enheten i Kristi kropp.⁴⁰ Förnyelserörelser inom de historiska kyrkorna anknyter till dessas ecklesiologiska arv men strävar samtidigt efter en bred ekumenisk öppenhet och avvisar de gamla kontroversteologiernas monopoliserande inställningar.⁴¹

De nya församlingarna och nätverken har ofta försökt utveckla och förändrafrikyrkoeklesiologin.⁴² "Apostoliska nätverk" är en term som börjat användas om olika nätverk av oberoende församlingar och nya samfund. Karakteristiskt för samtliga är avvisandet av den typ samfundsidentitet som kännetecknat de äldre protestantiska frikyrkorna, och även de klassiska pentekostala samfunden, och den demokratiska församlings- och samfundsmodell som många protestantiska frikyrkorörelser antagit under 1800- och 1900-talen.

De nya nätverken kännetecknas av både större hierarkiska inslag och större oberoende för lokalförsamlingarna. En teologisk bakgrund till denna utveckling är dels uppfattningen om den eskatologiska dimensionen av andeutgjutelsen och dels en ny betoning av apostoliska och profetiska

---

38 Bundy 2009, Aronson 2012, Davidsson 2012

39 Se respektive samfunds/nätverks hemsida: www.worldagfellowship.org, www.foursquare.org, www.churchofgod.org, www.cogic.org, www.upci.org, www.cogop.org, www.ihpc.org

40 Se t.ex. Hocken 2005, s. 199–220

41 Kärkkäinen 2002, s. 76–77, Hocken 2007

42 Se t.ex. Kärkkäinen 2002, s. 204–210

ämbeten i enlighet med 4:11. Det har funnits, och finns, en omfattande debatt inom klassisk pentekostalism och neopentekostalism om andeutgjutelsen också innebär en återupprättelse av apostoliska och profetiska ämbeten.⁴³

Den klassiska pentekostalismens teologiska grundpelare brukar beskrivas som: rättfärdiggörelsen genom tron på Kristus, helgelsen genom tron såsom ett andra nådens verk, helande för kroppen i Kristi försoning, Kristi återkomst före tusenårskriget (premillennialism), och dopet i den helige Ande åtföljt av tungotal som tecken.⁴⁴

Den första grundpelaren är ett arv från den protestantiska reformationen (rättfärdiggörelsen genom tron) medan de tre följande förmedlats genom metodismen och den internationella helgelsesrörelsen under 1800-talet. Den femte teologiska grundpelaren (dopet i den helige Ande åtföljt av tungotal som tecken) har då setts som den distinkta pentekostala överbyggnaden på en teologi i metodismens tradition. Historiskt är detta korrekt eftersom en gemensam bakgrund för klassisk pentekostalism i olika länder fanns i den protestantiska väckelserörelse i slutet av 1800-talet som kallas den internationella helgelsesrörelsen (*the international holiness movement*), vilken i sin tur hade sina rötter i metodismen och John Wesleys teologi. Teologin som motiverade den klassiska pentekostalismen kom således framför allt från metodismens grundare John Wesley på 1700-talet.⁴⁵ Under 1910-talet fick dock reformert och baptistisk teologi ett allt starkare inflytande och en första delning i väckelserörelsen skedde genom att en metodistisk (t.ex. Church of God in Christ i USA) och en baptistisk gren (t.ex. Assemblies of God i USA och Pingströrelsen i Sverige) utkristalliserades.⁴⁶

Den baptistiska grenen splittrades under samma decennium i en teologisk dispyt om formuleringen av treenighetstron, där en ny gren som kom att kallas *Oneness pentekostalism* avvisade den klassiska kristna treenighetstron som den formulerats i exempelvis den nicenska trosbekännelsen och istället hävdade Kristi gudomliga natur på ett så framträdande sätt att Fadern och Anden endast sågs som uppenbarelseformer av Sonen.⁴⁷ Ett amerikanskt samfund som representerar denna gren är United Pentecostal Church

---

43 Kay 2007, Wagner 1999

44 Land 1992, s. 18

45 Synan 1971, Dayton 1987, Hollenweger 1997, s. 144ff, Anderson 2008, s. 25ff

46 Synan 2001, s. 97–141, Anderson 2008, s. 45ff

47 Synan 2001, s. 141ff

International (UPCI).⁴⁸

Neopentekostalismen har präglats dels av de historiska kyrkornas teologiska traditioner (t.ex. International Catholic Charismatic Renewal Services inom Romersk-katolska kyrkan och Oasrörelsen i de skandinaviska lutherska kyrkorna), av ett återupplivande av trosundervisning som var vanlig i helgelse-rörelsen och tidig klassisk pentekostalism (t.ex. Rhema Bible Churches, Trosrörelsen och Livets Ord i Sverige), av ett återupplivande av kommunitetsideal (t.ex. Ichtus Christian Fellowship i England), och i vissa fall av ett närmande till evangelikal teologi (t.ex. Calvary Chapel och Vineyard International). Både klassisk pentekostalism och neopentekostalism har påverkats av församlingstillväxtrörelsen och dess modellförsamling Yoido Full Gospel Church, Seoul, Sydkorea.⁴⁹

Oberoende pentekostalism utanför Nordamerika och Europa finns inte representerad i någon större utsträckning i Sverige än så länge men har stor betydelse i södra och västra Afrika och vissa delar av Asien (Indien och Kina). Exempel finns också bland indianfolk i Latinamerika. Oberoende pentekostala rörelser i dessa världsdelar startade under inverkan från västlig pingstmission under 1900-talets första decennier men blev snabbt självständiga och med bibehållande av större inslag av egna kulturella traditioner. Några exempel på dessa rörelser är Zion Christian Church i södra Afrika, Aladura i Nigeria, Ceylon Pentecostal Mission (CPM) i Indien, True Jesus Church och Little Flock i Kina.⁵⁰

Klassisk pentekostalism i Sverige

I Sverige finns *klassisk pentekostalism* företrädd genom framför allt Pingströrelsen/Pingst — Fria Församlingar i Samverkan, vilken betjänar cirka 115 000 personer i ca 460 församlingar.⁵¹ Den finns även inom Maranata (utbrytning ur Pingströrelsen på 1960-talet, idag bestående av ett fåtal församlingar och grupper med centrum i Bromma) och s.k. fria församlingar (ursprungligen församlingar inom Pingströrelsen eller Maranata men idag samfundsberoende, t.ex. Vetlanda friförsamling, Jönköpings Fria Församling).⁵²

---

48 Synan 2001, s. 146–147

49 Synan 2001, s. 177–208, 349–380, Hocken 2001, s. 209–232, Harrell 2001, s. 325–347

50 Kärkkäinen 2002, s. 194ff, Anderson 2008, s. 103ff, 126–128, 132ff

51 www.pingst.se

52 www.maranata.se, Dahlgren 1982, Aronson 2005, s. 99–138

Det finns också mindre grupper inom Equimeniakyrkan och Evangeliska frikyrkan, vilka bevarat traditioner av klassisk pentekostalism, med rötter i väckelser på 1930-talet. Ett äldre amerikanskt pingstsamfund som etablerat sig i Sverige på senare tid är *United Pentecostal Church International* (UPCI), som tillhör Oneness pentekostalismen, och nu har tre församlingar i Sverige (Stockholm, Gävle, Falun).⁵³ Pingströrelsens historia har omsorgsfullt undersökts och dokumenterats i flera större historieverk och monografier.⁵⁴ Idag är Pingströrelsen/Pingst FFS ett samfund som påverkats av neopentekostalismen och det går att urskilja flera olika strömningar (se artikelns avslutande avsnitt och andra artiklar i denna forskningsrapport). Någon systematiskt översikt och diskussion av situationen i Pingströrelsen idag finns ej utrymme för i denna artikel.

Lewi Pethrus (1884–1974) var ledare för Pingströrelsen under en stor del av 1900-talet och pastor för *Filadelfiakyrkan* i Stockholm i över 47 år (1911–58). Filadelfiakyrkan växte under hans ledarskap till att bli världens största lokala pingstförsamling (ca 6000 medl) under 1930- och 40-talen och var ett centrum för den framgångsrika svenska pingstmissionen i Brasilien. Pethrus' ecklesiologi påverkade pentekostalismen både nationellt och internationellt, och spreds bland annat genom de ledarskapskonferenser som anordnades av den tidiga europeiska pingströrelsen samt genom den församlingsplanterande mission som ägde rum i Brasilien och i delar av Afrika. Det var en ecklesiologi som såg kyrkan som en samling av troende individer från alla samfund och lokala församlingar. Ecklesiologin hängde samman med en historieuppfattning som betonade kyrkans förfall efter den apostoliska tiden och dess upprättelse i den yttersta tiden. Återupprättelsen gick mot sin kulmen genom pingstväckelsen, vilken utmanade den historiska kristendomens strukturer och kallade samman en ren Kristi brud i väntan på Herrens ankomst.

Lewi Pethrus och Filadelfiaförsamlingen utslöts ur det Svenska Baptistsamfundet 1912 på grund av att församlingen praktiserade öppen nattvardsgång. Olika syn på tungotal och andedopet var dock en bakomliggande fråga. Efter detta kom Pethrus att se samfundsstrukturer som ett stort hinder för kristen enhet och det bidrog till en bredare kritik mot frikyrkosamfundet som fenomen. Lewi Pethrus kritik mot frikyrkosamfundet påverkades också av en tradition av radikal kongregationalism inom baptismen.

---

53 www.klippanstockholm.se

54 Waern, m.fl. 2007a och b, och däri anförd litteratur

Den praktiska konsekvensen blev att Lewi Pethrus kom att kämpa för varje för varje enskild lokalförsamlings formella självständighet. Han satte sig emot utvecklingen av ett gemensamt missionsråd för pingstförsamlingarna, samfundsstrukturer och en trosbekännelse för pingströrelsen. Dessa saker blev heller aldrig accepterade eller anammade av det allt större antalet pingstförsamlingar i Sverige under 1920- och 1930-talen. Pethrus menade att den radikala kongregationalismen utgjorde den "bibliska modellen", att den gav Anden "frihet" att verka genom att den inte satte upp några hinder för gemenskap mellan kristna.

Tillväxten i rörelsen av självständiga pingstförsamlingar som var kopplade till Lewi Pethrus och Filadelfiakyrkan var imponerande under 1920- och 30-talen. 1920 fanns det 129 pingstförsamlingar i Sverige och 1940 fanns det 563. 1920 hade Filadelfiakyrkan i Stockholm 1 830 medlemmar och 1940 hade man 6 068 medlemmar.

Den radikala kongregationalismen gjorde det möjligt för församlingar från andra frikyrkor att associera sig med pingströrelsen, men den ledde dock inte till någon större kristen enhet. En paradox som så småningom uppstod var emellertid att konflikter över ledarskap, missionsorganisation och andra kyrkopolitiska ställningstaganden inom pingströrelsen ofta avgjordes genom Pethrus personliga ledarskap snarare än genom de lokala församlingarnas självständighet.

Lewi Pethrus lämnade sin roll som föreståndare för Filadelfiakyrkan i Stockholm i slutet av 1950-talet men fortsatte att fungera som en framträdande ledare i den svenska pingströrelsen fram till sin död 1974. Under sitt sista årtionde i livet omvärderade han delvis sin radikala kongregationalism och framhöll att den måste underordnas mer övergripande teologiska perspektiv, fr.a. den utvecklingen i riktning mot kristen enhet som skedde genom den begynnande karismatiska väckelsen. Pethrus stödde denna och bidrog aktivt till dess framväxt i Sverige.⁵⁵

Den karismatiska väckelsen och Jesusfolket

Den karismatiska väckelsen och Jesusfolket introducerades i Sverige under andra hälften av 1960-talet av fr.a. Lewi Pethrus och *Full Gospel Business Men* (med den långa förkortningen FGBMFI). Den karismatiska väckelsen fick sitt genombrott i Sverige genom flera konferenser 1972–74: det kristna riksmötet G72 i Göteborg och Karisma-konferenserna i Stockholm (1972–1974), Umeå (1974), och Falkenberg (1974). Andedopsväckelse och

---

55 Aronson 2012, Davidsson 2012

ekumeniska bönegrupper på många platser i landet blev följden.

Stockholms Teologiska Institut (Docent Gösta Hök, Ylva Eggehorn), Fjellstedtska skolan i Uppsala, Citykyrkan i Stockholm (Stanley Sjöberg), Ashramrörelsen inom Metodistkyrkan (Sten Nilsson), Södermalmskyrkan (Bror Spetz, slutet av 1970-talet), Sollentuna Pingstförsamling (Lars-Erik Lindvall), Filadelfiaförelingen i Örebro (Sven Nilsson) och Katarina kyrka på Södermalm (Helge Fosseus) blev några av väckelsens centra.

Samtidigt med den karismatiska väckelsen spreds, som nämnts ovan, Jesusfolket till Sverige. År 1971 kontaktade Stanley Sjöberg, som nybliven pastor i Citykyrkan i Stockholm, Chuck Smith i Calvary Chapel, Costa Mesa, efter att ha läst en artikel i Time Magazine om väckelsen där. Chuck Smith sände Lonnie Frisbee med ett team till Sverige, samtidigt som en möteturné i pingstkyrkor runt om i landet planerades.

Frisbee med team tog Sverige med storm och samlade upp till 5 000 personer i vissa av mötena. Mängder av ungdomar kom till tro eller blev inspirerade att börja med samma typ av evangelisation. Hippiekulturen, med dess musik och olika modeattribut, förenade ungdomsgenerationer på båda sidorna av Atlanten och skapade effektiva kontaktytor för evangelisation.⁵⁶ 1972 tog Lewi Pethrus initiativ till att bjuda in Duane Pedersen med Jesusfolk från Los Angeles. Duane Pedersen besökte pingstvännernas stora sommarkonferens i Nyhem och genomförde en turné liknande Frisbees.

Resultatet av denna exponering av den amerikanska ungdomsväckelsen lät inte vänta på sig. Snabbt slog de nya attityderna till evangelisation, kristen gemenskap och den samtida kulturen rot. Jesushus etablerades i en rad städer runt om i landet. Jesushusen fungerade som knutpunkter för evangelisation och gemenskap och som broar mellan ungdomsevangelisationen och lokala församlingar. Många gånger drevs Jesushusen ekumeniskt i samarbete mellan eller med stöd av lokala församlingar. I vissa fall var de fristående och utvecklades i riktning mot att bli något som liknade kommitteter, bland annat i Malmö.⁵⁷

Jesusfolket som väckelserörelse tynade av i mitten av 1970-talet. Men den ungdomsgeneration som berördes av väckelsen befann sig på en slags kulturell tröskel mellan å ena sidan ett industrisamhälle präglad av folkrörelsekultur, och å andra sidan det begynnande postmoderna samhället präglad av konsumtionstrender, kulturell relativism, populärmusik och media. Många av dem som kom till tro i denna tröskelgeneration var

---

⁵⁶ Aronson 2005, s. 191–208

⁵⁷ Aronson 2005, s. 191–218, Frohm 1995

hemtama med de nya kulturyttringarna och kunde under de följande decennierna bli pionjärer för nya typer av evangelisation, bibelskolor och kristen församlingsverksamhet.

En annan viktig impuls till vad som skulle bli neopentekostalt församlingliv kom genom upptäckten av den dramatiska församlingstillväxten i Yoido Full Gospel Church, Seoul, under ledning av pastor Yonggi Cho. Hans bjöds in till Sverige flera gånger under 1970-talet: 1975 och 1977 till Filadelfiakyrkan i Stockholm och 1978 och 1980 till Citykyrkans i Stockholm församlingstillväxtkonferenser.

År 1974 startades undervisningstidningen *Logos*.⁵⁸ Initiativtagare och redaktör var Rune Brännström. Förutom översättning av aktuell undervisning från USA och Storbritannien kom en rad svenska och skandinaviska förkunnare att medverka, bl a Sven Nilsson, Kjell Sjöberg, Björn Donobauer, Peringe Pihlström, Sten Nilsson och Johannes Facius. Undervisningen 1975–77 präglades av olika trender. Som en slags vändpunkt eller slutpunkt i karismatiska väckelsens inledningsfas i Sverige brukar den konferens räknas som hölls i Katarina kyrka i Stockholm 31 januari–3 februari 1977.⁵⁹ I den rörelse som steg för steg formats genom den karismatiska väckelsen framträdde flera olika riktningar efter 1977:

1. De som ville stanna kvar inom samfundet och verka för andlig förnyelse där.
2. De som ville utveckla ekumeniska bönegrupper till boendegemenskaper/kommuniteter.
3. De som anknöt till den internationella församlingstillväxtrörelsen och ville föra in dess idéer i Sverige.
4. De som med utgångspunkt från karismatiska erfarenheter ville bedriva evangelisation och mission.⁶⁰

Det fanns kanske inte några vattentäta skott mellan dessa fyra inriktningar, men de går i vart fall att urskilja. Till grupp ett bland de fyra riktningarna ovan hörde många av de präster och pastorer som berörts av den karismatiska väckelsen.

Inom Metodistkyrkan fungerade Ashram-rörelsen under Sten Nilssons ledning som ett nav för andedöpta kretsar inom och utanför samfundet.

---

58 Frohm 1995, s. 58

59 Frohm 1995., s. 61

60 Frohm 1995, s. 45, 54

Ashram-rörelsen var en retreat- och bönerörelse med inspiration från Indien, där Sten Nilsson varit missionär. Den blev betydelsefull i Uppsala, där den karismatiska väckelsen berört prästgymnasiet Fjellstedtska skolan och studenter vid universitetet. Dessa grupper knöt an till Ashram-rörelsen men också till låg- och högkyrkliga strömningar inom Svenska kyrkan.

Här fanns i slutet av 1970-talet hela den grupp av personer som 1983 skulle starta *Församlingen Livets Ord* och *Livets Ord Bibelcenter*. Genom Sten Nilsson introducerades trosundervisning av bl.a. Kenneth E. Hagin både i Ashram-rörelsen och i de kretsar i Uppsala som berörts av den karismatiska väckelsen. När Ulf Ekman 1979–81 blev studentpräst knuten till det lågkyrkliga SESG (Sveriges Evangeliska Student- och Gymnasiströrelse) spreds väckelsen in i nya kretsar och fick dessutom ett starkt inslag av trosförkunnelse. När Ulf Ekman 1981 lämnade sin tjänst i SESG samlades regelbundet 300–400 personer vid hans gudstjänster och bibelstudier.⁶¹

Inom Svenska kyrkan blev Göteborgs stift ytterligare ett fäste för den inomkyrkliga förnyelsen. Göteborgs stift leddes under slutet av 1970-talet och under 1980-talet av biskop Bertil Gärtner, välkänd ledare för den svenska högkyrkligheten. Han skapade möjligheter för dem som nu ville att den karismatiska väckelsen skulle leda vidare till en förnyelse inom Svenska kyrkan. Gärtner stödde exempelvis präster som Fredrik Brosché och Bengt Pleijel. Åh stiftsgård, vilken förstods av Bengt Pleijel, gjordes till ett centrum för förnyelsen.

Den karismatiska väckelsen inom Norska kyrkan och Anglikanska kyrkan i England spelade också en roll som inspirationskälla för utvecklingen i Sverige. Den norsk-amerikanske lutherske prästen Harald Bredesens besök i Västsverige i början av 1980-talet var även de betydelsefulla.⁶² Den nordiska karismatiska gemenskapen bland lutheraner avsatte en rad konferenser under 1980-talet och senare.

Den norska *Oasrörelsen* startades vid en nordisk karismatisk konferens i Oslo 1980.⁶³ Ur kretsarna kring Åh Stiftsgård växte under 1980-talet undan för undan den svenska *Oasrörelsen* fram. Vid en nordisk luthersk ledarkonferens om förnyelse på Åh Stiftsgård i september 1983 utsågs en Referensgrupp för Andlig Förnyelse i Svenska kyrkan (RAF).⁶⁴ Dess

---

61 Aronson 2005, s. 233–238, Nilsson 1985, Bergling, 2009, s. 205–246, Ekman 2011, s. 233–296

62 Aronson 2005, s. 178–180, Bergling 2009, s. 205–246, Ekman 2011, s. 233–296

63 Frohm 1995, s. 64

64 www.oas.gullmarsdata.se

uppgift blev att främja andlig förnyelse inom Svenska kyrkan.

Den karismatiska väckelsen fick även fotfäste inom Romersk-katolska kyrkan i Sverige. Under 1970- och 1980-talen utvecklades en svensk organisation för att främja dess vidare utbredning inom kyrkan. Den fick namnet AKKS (Arbetsgruppen för Karismatisk Förnyelse i Katolska kyrkan i Sverige). AKKS leddes av Lillemor Hallin. Hallin medverkade vid flera av *Karisma*-konferenserna 1972–77.⁶⁵

I den andra gruppen, vilka ville utveckla de ekumeniska bönegrupporna till boendegemenskaper/kommuniteter, fanns flera av förkunnarna kring tidskriften *Logos* (senare *Exodus*, *Kristen Idag* och *Inside*) och dess redaktör Rune Brännström. Knuth Frohm har i *Livsstil eller Organisation. En studie av några kristna gemenskapsgrupper i 1980-talets Sverige*, skildrat framväxten och karaktären hos boendegemenskaperna i Malmö, Uddevalla, Stockholm, och Borås.⁶⁶ Samtliga etablerades från 1973 och framåt. De uppstod i städer och koncentrerade sig så småningom till socialt svaga bostadsområden.

Det fanns således en kombination av målsättningar med dessa boendegemenskaper: utvecklingen av ett karismatiskt gudstjänst- och böneliv, kristet gemenskapliv, ekumenik, evangelisation och socialt ansvarstagande. Gemenskapen i Malmö började sina aktiviteter inne i staden men flyttade så småningom till Kroksbäck i Malmös ytterområden. Uddevallagruppen kom till bostadsområdet Tureborg 1977, medan Boråsgruppen började sin verksamhet 1975 och några år senare förlade sitt centrum till Hässleholmen, ett område av liknande karaktär som Kroksbäck och Tureborg.

År 1984 startade Kroksbäcksgemenskapen i Malmö en kristen skola, *Mariaskolan*. Det var den första kristna friskolan som grundades av personer med bakgrund i den karismatiska väckelsen. Mariaskolan finns övrigt fortfarande kvar och har cirka 120 elever.⁶⁷ Gemenskapsmedlemmarna drev även företag tillsammans.⁶⁸ Gemenskapens ledarskap ville dock inte starta en egen församling utan menade att dess medlemmar istället skulle ansluta sig till existerande kyrko- och frikyrkosförsamlingar i Malmö. Mot slutet av 1980-talet ledde detta till att engagemanget i dessa ökade medan det komunitetsliknande livet i stort sett upplöstes. Församlingar som

---

65 www.isidor.se/akks, Frohm 1995, s. 61

66 Frohm, 1995, s. 130ff

67 www.mariaskolan.net

68 Frohm 1995, s. 160

bildats eller påverkats av tidigare medlemmar i Kroksbäcksgemenskapen beskrivs nedan. Boråsgruppen bestod i början av 1980-talet av cirka 300 personer och koloniserade efterhand flera olika bostadsområden i staden.⁶⁹ Även denna ombildades så småningom till en lokal församling med namnet *Församlingen Gemenskapen* och anslutning till *Evangeliska frikyrkan*. Som mest, i början av 1980-talet, beräknas ett par tusen personer ha varit medlemmar i de olika gemenskaperna. Under senare delen av 1980-talet kom gemenskaperna i Malmö, Borås, Stockholm och Uddevalla att gradvis upplösas eller ombildas till lokala församlingar.

En tredje grupp inom den karismatiska rörelsen i slutet av 1970-talet var de som tog till sig församlingstillväxtrörelsens tankar. Ledande företrädarna för detta var bröderna Kjell och Stanley Sjöberg. De förespråkade grundandet av nya lokalförsamlingar av evangelisations-skäl och trosförkunnelse med syfte att uppmuntra församlingstillväxt i existerande församlingar.

År 1978 och 1980 arrangerade Citykyrkan församlingstillväxtkonferenser med bl.a. Yonggi Cho som huvudtalare, och 1979 en studieresa för pastorer till Sydkorea. Idéer om församlingstillväxt fick under 1970-talet och början av 1980-talet genomslag i Citykyrkan och Järfälla pingstförsamling. Kjell Sjöberg var föreståndare för församlingen i Järfälla, vilken växte från 147 medlemmar 1974 till över 600 medlemmar vid början av 1980-talet.⁷⁰

Kjell Sjöberg hade en vision för startandet av nya församlingar i hela Stor-Stockholmsområdet, vilken han bl.a. beskrev i boken *Djärva planer för församlingstillväxt* (1978). Kjell Sjöbergs visioner påverkade en rad församlingar i Stockholmsområdet från 1980-talet och framåt. Fyra församlingsrelaterade teman fördes fram genom den karismatiska väckelsen under 1970-talet, vilka skulle spela viktiga och definierande roller i de nya församlingar som från 1980-talet skulle grundas:

- Lovsång som en del av de reguljära församlingsgudstjänsterna.
- Smågrupper/cellgrupper/hemgrupper.
- Vikten av en tydlig vision för den lokala församlingens arbete.
- En bekännelse till enheten i Krist kropp, d.v.s. till den universella kristna församlingen.

---

69 Frohm 1995, s. 133–135, 161, 168

70 Aronson 2005, s. 185ff

Det sistnämnda innebar en uppgörelse med historiska motsättningar och skiljelinjer mellan olika kyrkor. Dessa teman fördes fram i den svenska karismatiska väckelsens konferenser, t.ex. Karisma -72, Karisma -74, församlingstillväxtkonferenserna med Yonggi Cho 1975, 1978 och 1980, och konferenserna i Katarina kyrka 1976–1981, och Södermalmskyrkans lovsångskonferens 1981.⁷¹

Bibelundervisning med dessa teman presenterades också i några av de mest spridda skrifterna med anknytning till den karismatiska väckelsen under dessa år, t.ex. Ivar Lundgrens *Ny Pingst* (1970), och Yonggi Chos *Skapande tro* (1975) och *Guds ord bade framgång* (1978) och Stanley Sjöbergs reportage om väckelsen i Korea i *K-Kristen pockettidning* 1977. Under 1970-talet kom denna undervisning att tillämpas i tre församlingar i Stockholmsområdet som mer än andra förknippades med den karismatiska väckelsen: Citykyrkan, Aspnäs kyrkan och mot slutet av decenniet Södermalmskyrkan.⁷²

Den mest betydande evangelisations- och missionsorganisationen med anknytning till den karismatiska väckelsen blev den svenska grenen av *Youth With A Mission*, "Ungdom med Uppgift" (UMU). Denna grundades 1960 av amerikanen Loren Cunningham. Cunningham kom från pingstsamfundet Assemblies of God och syftet med organisationen var att involvera unga människor i mission.⁷³

Neopentekostalism i Sverige idag

Med denna historiska bakgrund kan vi nu gå vidare och se på vad som blivit det långsiktiga resultatet av den karismatiska väckelsen och de olika strömningar som uppkom i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet. Vad blev det av *neopentekostalismen* i Sverige? Den bild som nedan kommer att tecknas har paralleller i andra länder och delar av världen och är mångfacetterad.

Neopentekostalismen i Sverige innehåller inomkyrkliga förnyelserörelser, fr.a. Oasrörelsen inom Svenska kyrkan och Katolsk karismatisk förnyelse (KKS).⁷⁴ Det finns också en rad nya samfund och församlingsnätverk. Bland dessa finns dels sådana som uppstått i Sverige och

---

71 Aronson 2005, s. 138–141, 149–150, 155, 158, 204

72 Aronson 2005, s. 158–159

73 Aronson 2005, s. 188–190

74 <http://oasrorelsen.se>, www.isidor.se/kks/sv-se/hem.aspx

spritts till andra länder, dels sådana som är ett resultat av att församlingar grundade i Sverige samarbetar med samfund och nätverk i andra länder, dels församlingar som planterats i missionssyfte från andra länder och det finns också flera nya församlingsnätverk som har sin bakgrund i immigration. Det finns dessutom ett relativt stort antal oberoende församlingar och församlingar som är medlemmar i äldre frikyrkosamfund, främst inom Pingströrelsen/Pingst FFS och Evangeliska Frikyrkan.

Oasrörelsen uppstod, som nämnts ovan, fram ur den karismatiska väckelsen inom Svenska kyrkan. Namnet antogs vid nordiska ledardagar på Åh stiftsgård 1989 och är samma som den norska systerrörelsens. Under 1990-talet växte Oasrörelsens konferenser undan för undan. I början av 2000-talet har sommarkonferenserna samlat 4–5000 personer, ibland ända upp till cirka 10 000 personer. Idag är kanske ett ännu större antal berörda av Oasrörelsens verksamhet.⁷⁵ Regionala konferenser och liksom konferenser för olika kategorier, såsom barn, ungdomar, och ledare, har utvecklats, vilket gett rörelsen en bredare kontaktyta.⁷⁶

Oasrörelsen har inga formella medlemmar utan är en rörelse av enskilda sympatisörer inom Svenska kyrkan. Ledarskap består av 20 personer, lekmän och präster, och det finns fyra heltidsanställda "inspiratörer" bl.a. Hans Weichbrodt och Berit Simonsson. Teologiskt står Oasrörelsen på en högkyrklig grund, till skillnad från New Wine (se nedan) som är lågkyrkligt orienterat.

Den högkyrkliga teologin innebär en betoning av sakramenten, ämbete och liturgi inom ramen för en evangelisk-luthersk bekännelse. I ämbetsfrågan har Oasrörelsen tagit ställning genom att på sina nationella konferenser inte använda kvinnliga präster, men däremot i regionala och lokala konferenser. När det gäller synen på Anden och Andens verk och gåvor har Oasrörelsen tydligt manifesterat sin ekumeniska inriktning genom att till sina konferenser bjuda in förkunnare från såväl Pingströrelsen som från den karismatiska rörelsen inom Romersk-katolska kyrkan. Bland Oasrörelsens teologiska rådgivare finns bl.a. teol.dr. Caesarius Cavallin, Östanbäcks kloster.⁷⁷

De mest omfattande nätverken som uppstått som ett långsiktigt resultat av den karismatiska väckelsen är de olika nätverken som finns kring församlingen *Livets Ord* i Uppsala. Församlingen *Livets Ord* i Uppsala är den

---

75 *Dagen* 15/3 2002

76 <http://oasrorelsen.se/om-oasrorelsen>

77 <http://oasrorelsen.se>

största neopentekostala församlingen i Sverige med cirka 3300 medlemmar och har varit ett nav i vad som kan kallas svensk neopentekostalism genom sin bibelskola (*Livets Ord Bibelcenter*), konferenser, förlagsverksamhet och media.

Livets Ord Bibelcenter har 1983–2013 haft cirka 10 000 elever från Sverige och många andra länder. Antalet betjänade i Uppsala ligger på cirka 4500, men genom media och konferenser betjänas ett betydligt större än antal. Livets Ords tidning, *MissionsMagazinet*, är gratis och har en upplaga på cirka 60 000 ex per månad. Livets Ord har, som beskrivits ovan sina rötter i den karismatiska väckelsen i Stockholm och Uppsala under 1970-talet. Ulf Ekman, Livets Ords grundare och pastor (1983–2013), var präst inom Svenska kyrkan i Uppsala, liksom flera andra, vilka bildade församlingen Livets Ord 1983.

Livets Ord och ett 40-tal neopentekostala församlingar bildade i början av 1990-talet Troströrelsen som ett registrerat trossamfund men är mera en juridisk konstruktion än ett samfund. Församlingarna är oberoende och ingår i nätverk av olika slag. Idag finns cirka 40 församlingar i trossamfundet och ett sammanlagt medlemsantal på närmare 9 000. Antalet betjänade ligger, genom församlingarnas satsningar på förskolor, grundskolor, bibelskolor, gymnasieskolor, teologiskt seminarium och social outreach, förmodligen på cirka 13 000.

Livets Ords mission i f.d. Sovjetunionen, olika delar av Europa, och Indien, har lett till framväxten av ett internationellt nätverk består av cirka 1 500 församlingar med cirka 250 000 medlemmar. *Word of Life International* skapades 2012 i Efesus och organiserar församlingar och samfund i olika länder, vilka uppstått som ett resultat av Livets Ords mission eller som av andra skäl valt att utveckla ett nära samarbete med Livets Ord. Ulf Ekmans teologi kombinerar lutherska, evangelikala och pentekostala inslag, och har utvecklats i allmänkyrklig riktning under de sista tio åren.⁷⁸

När det gäller samfund och församlingsnätverk där församlingar som är grundade i Sverige anslutit sig till nätverk och samfund i andra länder finns *New Wine* (ca 10 församlingar i olika samfund, bl.a. S:t Clara församling i Stockholm, Svenska kyrkan), *Salt & Light* (ca 10 församlingar med bakgrund i Troströrelsen, Pingströrelsen och EFK men med relationer till betydligt fler församlingar i dessa trossamfund och till oberoende församlingar),

---

78 Aronson 2005, s. 219–327, Ekman 2009, www.livetsord.se, Enkät till troströrelsens församlingar 2012

Vineyard och *New Frontiers*.⁷⁹

New Wine och *Salt & Light* är internationella ekumeniska nätverk av församlingar med ursprung i Storbritannien, *New Wine* i Anglikanska kyrkan och *Salt & Light* bland nyare karismatiska församlingar. *New Wine* har en formell organisatorisk uppbyggnad medan *Salt & Light* inte har någon organisation utan fungerar helt och hållet "relationellt".⁸⁰ Med "relationellt" menas vanligen personliga relationer mellan pastorer, församlingsledarskap och församlingar.⁸¹ *Vineyard International* är ett internationellt samfund med bas i USA och rötterna i Jesusfolket och den karismatiska väckelsen i USA.⁸² Genom kontakter med John Wimber och en stark påverkan från väckelsen i Toronto *Vineyard* grundades ett antal församlingar under 1990-talet och början av 2000-talet. Enligt *Vineyard Sverige* hemsida finns idag 8 församlingar anslutna (Stockholm, Skellefteå, Malmö, Göteborg, Jönköping, Norrköping).⁸³

New Frontiers är ett brittiskt och internationellt församlingsnätverk med rötterna i den karismatiska väckelsen och en distinkt teologisk profil. De har tre församlingar i Sverige, varav två har en svensk bakgrund (Malmö och Rockneby) medan planterats utifrån (Stockholm). *New Frontiers* leds, liksom *Salt & Light*, av vad som kallas ett apostoliskt team, betonar ett kollektivt ledarskap av äldste i den lokala församlingen och kombinerar reformert och karismatisk teologi.⁸⁴

Exempel på internationella nätverk och samfund som planterat församlingar i Sverige är *Calvary Chapel* (amerikanskt samfund med två församlingar i Sverige i Stockholm och Skövde), *Christian City Church* (från Australien, en församling i Malmö), *Hillsong* (också från Australien, en församling i Stockholm som även är medlem i Pingströrelsen), och *Igreja Universal do Reino de Deus* ('Gudsrikets Universella Kyrka' med ursprung i Brasilien, en församling i Stockholm).

När det gäller församlingar och församlingsnätverk som har sin bakgrund i immigration finns idag ett stort antal och som delvis ännu inte är

---

79 www.newwine.se, www.saltlightnordic.org, www.vineyard.se, <http://newfrontiers.together.org/country/sweden>

80 www.new-wine.org/home/about-us/our-history, www.saltlight.org/international/

81 www.saltlight.org/international/

82 www.vineyard.org

83 Aronson 2005, s. 288–291, www.vineyard.se

84 Kay 2007, s. 260, <http://newfrontierstogether.org/>

kartlagt. De mest omfattande är *Redeemed Christian Church of God* (RCC, Nigeria) med 19 församlingar, *Deeper Life Bible Church* (Nigeria) med fem församlingar, *International Mission Church* (IMC) med sex församlingar, och *Mountain of Fire and Miracle* (Nigeria, två församlingar och två bönegrupper). Det finns också mindre nätverk av etiopiska, eritreanska, brasilianska, koreanska församlingar, m.fl.

Det finns också ett antal församlingar grundade av afrikanska migranter i Sverige, vilka anslutits till församlingsnätverk i Afrika (t.ex. *The Lord's Chosen* i Göteborg) eller Europa (t.ex. *Elim Pentecostal Church* i Malmö).⁸⁵ *International Mission Church* (IMC) grundades 1999 av Rodolfo och Leyla Alexandra Rojas med ursprung i Chile. Rodolfo Rojas har studerat teologi vid Teologiska Högskolan, Stockholm. IMC har vuxit snabbt och betjänar 1500–2000 personer i Stockholmsregionen och har dessutom planterat församlingar på sex platser i Sverige (Stockholm, Flen, Karlstad, Sundsvall, och fyra församlingar i andra länder).⁸⁶

Det finns förmodligen även ett hundratal samfundsberoende neopentekostala församlingar i Sverige. En del är afrikanska migrantförsamlingar, t.ex. *Restoration Ministries* i Malmö och ett antal liknande församlingar finns också i Göteborg- och Stockholmsområdet.⁸⁷ Flertalet övriga är bildade från slutet av 1980-talet och framåt, t.ex. Centrumkyrkan i Sundbyberg, Församlingen Arken i Kungsängen, Citykyrkan i Örebro, Citykyrkan i Älmhult, Centrumkyrkan i Olofström, Församlingen Staden på Berget i Horred, Församlingen Kraftkällan i Bro, Församlingen Agape i Sundbyberg, Församlingen Mosaik i Uppsala,

---

85 Nils Malmström, "Pentekostala kyrkor i Sverige med ursprung i Afrika", Nils Malmström "Pentekostala kyrkor i Sverige med ursprung i Latinamerika", Nils Malmström, "Pentekostala kyrkor i Sverige med ursprung i Asien". Samtliga är tre uppsatser framlagda vid Institutet för Pentekostala Studier, Uppsala universitet, 20130829. Se också www.calvarystockholm.se/index.php/en/, www.facebook.com/CalvaryChapelSkovde <http://c3malmö.se/>, <http://hillsong.se/>, <http://hillsong.se/>, <http://rccg.org/>, www.deeperlifeweden.se/, <http://www.imcstockholm.se/>, www.mfmsweden.org/mfmsweden.html, http://www.thelordschosenworld.org/branches.php?view_branch=Sweden. Elim Pentecostal Church i Malmö grundades 2003 av en grupp som tidigare tillhört internationella gruppen i Pingstkyrkan i Malmö men är idag associerade med Elim Pentecostal Church Camberwell and Network, se <http://elimchurch.org.uk/new/about-us>.

86 www.imcstockholm.se

87 Nils Malmström, "Pentekostala kyrkor i Sverige med ursprung i Afrika", Restoration Ministries i Malmö startades 1998 av Rita och Frances Richmore, tidigare studerande vid Lund universitet och med ursprung i Nigeria. Församlingen har nu existerat i femton år och har cirka 170 medlemmar.

Församlingen Kraftkällan i Osby, Vilhelmina Fria Församling, m.fl.⁸⁸

En del samfundsberoende neopentekostala församlingar har efter hand anslutit sig till Evangeliska Frikyrkan, t.ex. Söderhöjdskyrkan i Stockholm, Citykyrkan i Västerås, Byske friförsamling, Högländskyrkan i Sävsjö, Församlingen Josua i Gamleby, Betelförsamlingen i Runemo med fler.⁸⁹ Det finns också en grupp neopentekostala församlingar inom Pingströrelsen, bl.a. *SOS Church* i Stockholm, *United* i Malmö och Stockholm, *Connect Church* i Göteborg, och *Hope Church* i Märsta, *Hillsong* Stockholm, m.fl.⁹⁰

Referenser

Alvarsson, Jan-Åke: "Background Notes for the International Lucy F. Farrow Lectures", MSS, Department of Cultural Anthropology and Ethnology, Uppsala, 2006

Alvarsson, Jan-Åke: "Pingstväckelsens etablering i Sverige: från Azusa Street till Skövde på sju månader", i Waern, C, m.fl.: *Pingströrelsen 1: händelser och utveckling under 1900-talet*, Örebro, 2007a

Alvarsson, Jan-Åke: "William J. Seymour: slavättlingen på Azusa Street", i *Pilgrim 14:2*, Stockholm, 2007b

Anderson, Allan: *An Introduction to Pentecostalism. Global Charismatic Christianity*. Cambridge, 2008

Aronson, Torbjörn: *Guds eld över Sverige. Svensk väckelsehistoria efter 1945*. Uppsala, 2005

Aronson, Torbjörn: "Latter Rain och den karismatiska väckelsen i Nordamerika", *Keryx* 9:2 2011

Aronson, Torbjörn: "Spirit and Church in the Ecclesiology of Lewi Pethrus", *Pentecostudies* 11:2, 2012

Bartleman, Frank: *Azusa Street*, Plainfield, 1980

Bergling, Linda: *Min himmelske konung och jag*, Kungsängen, 2009

---

88 www.arken.org, www.citykyrkan.se, www.citykyrkan.com, <http://www.stadenpaberget.se/>, www.kraftkallan.org/, www.agapesolna.com/, www.uppsalamosaik.se/, www.kraftkallanosby.se, www.vilhelminafria.com

89 www.soderhojdskyrkan.se, www.ckyrkan.se/, www.byskefria.se, www.josua.se, www.hoglandskyrkan.se/

90 www.missionsos.org, <http://http://hope.se/>, www.dagen.se/nyheter/united-startar-ny-kyrkor-i-flera-stader/, www.connectchurch.se

- Bundy, David: *Visions of Apostolic Mission. Scandinavian Pentecostal Mission to 1935*. Uppsala, 2009
- Dayton, Donald: *Theological Roots of Pentecostalism*, Grand Rapids, 1987
- Davidsson, Tommy: *Lewi Petrus' ecclesiological thought 1911–1974: a transdenominational Pentecostal ecclesiology*. Birmingham, 2012
- Ekman, Ulf: *Memoarer. De första stegen 1950–1983*. Uppsala, 2011
- “Enkät till trosrörelsens församlingar”, 2012 (finns hos författaren)
- Faupel, D. William: *The Everlasting Gospel: The Significance of Eschatology in the Development of Pentecostal Thought*. Sheffield, 1996
- Frohm, Knuth: *Livsstil eller Organisation. En studie av några gemenskapsgrupper i 1980-talets Sverige*. Malmö, 1995
- Goff, James, Jr.: *Fields White Unto Harvest: Charles F. Parham and the Missionary Origins of Pentecostalism*. Lafayette, 1988
- Gunner, Gunilla: *Nelly Hall: uppturen och ifrågasatt: Predikant och missionär i Europa och USA 1882–1901*. Uppsala, 2003
- Harrell, David Edwin, Jr.: *All Things Are Possible. The Healing and Charismatic Revivals in Modern America*. Bloomington, 1975
- Hocken, Peter: *Skammen och härligheten. Reflektioner angående den helige Andes utgjutande under 1900-talet*. Uppsala, 2005
- Hocken, Peter: *Church Forward. Reflections on the Renewal of the Church*. Stoke on Trent, 2007
- Hollenweger, Walter: *Pentecostalism. Origins and Developments Worldwide*. Grand Rapids, 1997
- Kay, William: *Apostolic Networks in Britain: New Ways of Being Church*. 2007
- Koivonen Bylund, Tulikki: *Frukta icke — allenast tro. Ebba Boström och Samariterhemmet*. Uppsala, 1994
- Kärkkäinen, Veli-Matti: *An Introduction to Ecclesiology. Ecumenical, Historical and Global Perspectives*. Downers Grove, 2002
- Kärkkäinen, Veli-Matti: *Pneumatology. The Holy Spirit in Ecumenical, International and Contextual Perspective*. Downers Grove, 2002b

Land, Steven J: *Pentecostal Spirituality: A Passion for the Kingdom*. Sheffield, 1992

Linge, Karl: *F.A. Boltzius. En bok om helbrägdagöraren från Värmland*. Örebro, 1959
Lundestad, Geir: *Öst, väst, nord, syd: huvuddrag i internationell politik efter 1945*. Lund 2010

Malmström, Nils: "Pentekostala kyrkor i Sverige med ursprung i Afrika", Uppsats framlagd vid Institutet för Pentekostala Studier, Uppsala universitet, 20130829.

Malmström, Nils: "Pentekostala kyrkor i Sverige med ursprung i Latinamerika", Uppsats framlagd vid Institutet för Pentekostala Studier, Uppsala universitet, 20130829.

Malmström, Nils: "Pentekostala kyrkor i Sverige med ursprung i Asien". Uppsats framlagd vid Institutet för Pentekostala Studier, Uppsala universitet, 20130829.

Nilsson, Sten: *Ledd av Guds band*, Uppsala, 1985

Robeck, Cecil: *The Azusa Street Mission and Revival. The Birth of the Global Pentecostal Movement*. Nashville, 2006

Synan, Vinson: *The Holiness-Pentecostal Movement in the United States*, Grand Rapids, 1971

Synan, Vinson, ed.: *The Century of the Holy Spirit. 100 Years of Pentecostal and Charismatic Renewals*. Nashville, 2001

Waern, Claes, m.fl.: *Pingströrelsen 1: händelser och utveckling under 1900-talet*, Örebro, 2007a

Waern, Claes, m.fl.: *Pingströrelsen 2: verksamheter och särdrag under 1900-talet*, Örebro, 2007b

Wagner, C. Peter: *Churchquake. How the new apostolic reformation is shaking up the church as we know it*. Ventura, 1999

Elektroniskt material

<http://c3malmo.se/>

<http://elimchurch.org.uk/new/about-us>

<http://hillsong.se/>

<http://hope.se/>

<http://newfrontierstogether.org/>
<http://newfrontierstogether.org/country/sweden>
<http://oasrorelsen.se/>
<http://rccg.org/>
<http://www.agapesolna.com/>
<http://www.arken.org/>
<http://www.byskefria.se/>
<http://www.calvarystockholm.se/index.php/en>
<http://www.churchofgod.org/>
<http://www.citykyrkan.com/>
<http://www.citykyrkan.se/>
<http://www.ckyrkan.se/>
<http://www.cogic.org/>
<http://www.cogop.org/>
<http://www.connectchurch.se/>
<http://www.dagen.se/nyheter/united-startar-nya-kyrkor-i-flera-stader>
<http://www.deeperlifewedens.se/>
<http://www.facebook.com/CalvaryChapelSkovde>
<http://www.foursquare.org/>
<http://www.hoglandskyrkan.se/>
<http://www.ihpc.org/>
<http://www.imcstockholm.se/>
<http://www.isidor.se/kks/sv-se/hem.aspx>
<http://www.isidor.se/akks>
<http://www.josua.se/>
<http://www.klippanstockholm.se/>
<http://www.kraftkallan.org/>
<http://www.kraftkallanosby.se/>

<http://www.livetsord.se/>
<http://www.maranata.se/>
<http://www.mariaskolan.net/>
<http://www.mfmsweden.org/mfmsweden.html>
<http://www.missionsos.org/>
<http://www.new-wine.org/home/about-us/our-history>
<http://www.newwine.se/>
<http://www.oas.gullmarsdata.se/>
<http://www.pingst.se/>
<http://www.saltlight.org/international/>
<http://www.saltlightnordic.org/>
<http://www.soderhojdskyrkan.se/>
<http://www.stadenpaberget.se/>
<http://www.upci.org/>
<http://www.uppsalamosaik.se/>
<http://www.vilhelminafria.com/>
<http://www.vineyard.org/>
<http://www.vineyard.se/>
<http://www.worldagfellowship.org/>

Kapitel 3. Jessica Moberg: Pentekostal spiritualitet i Stockholms län — En kartläggning

I Sverige finns pentekostal kristendom representerad i en mängd olika organisationer: i flera av frikyrkosamfunden, i grupper med internationella kopplingar, i den tidigare statskyrkan och i en mängd immigrantkyrkor.⁹¹ Trots detta saknas övergripande studier av dess spridning och det är svårt att överblicka både vilka organisationer och vilka strömningar som finns inom detta fält.

I svenska studier har pentekotalism i stor utsträckning behandlats inom ramarna för den frikyrkomiljö där den först fick fäste. Det faktum att många pentekotala kyrkor har övergivit den frikyrkliga samfundsmodellen har dock medfört att samfundsorienterade studier blivit trubbiga verktyg som inte gör fältet rättvisa. Vi är därför i stort behov av nya angreppssätt. Aronssons bidrag, i vilket han anlägger ett nätverksperspektiv, är en sådan ansats.

Detta kapitel, där den *levda spiritualiteten* står i centrum, är ytterligare ett försök att hitta nya infallsvinklar i studiet av samtida pentekotalism.⁹² Aspekter som kommer att beaktas är bland annat de karismatiska gåvornas utövande, materiella dimensioner, musikaliska uttryck, mötesformer, hälsningsfraser och gester samt ledarskaps- och predikostil. Medan vissa av dessa aspekter speglar specifika teologiska tolkningar saknar andra sådana

---

91 Jag instämmer med Allan H. Anderson (2010: 13–17) i antagandet att det trots de varierade uttrycken är möjligt att tala om pentekotalism som en specifik kristendomsform, som kännetecknas av utövande av nådegåvorna.

92 Min användning av spiritualitetsbegreppet är influerat av Alf Härdelin (1978) som definierar det som religionens praktiska dimension. Jag ser dock inte spiritualitet som uttryck för underliggande tro. Som bland andra Nicole Boivin (2009) och Webb Keane (2007) påvisat påverkas människors idéer och föreställningsvärldar i sin tur av de materiella och språkmässiga dimensioner som kan räknas till den levda spiritualiteten.

förankringar. Av utrymmesskäl begränsar jag mig dock till praktik, även om jag välkomnar fortsatt forskning om kopplingar mellan de praktiska och teologiska nivåerna.⁹³

Studiens syfte är att belysa både generella trender och olikheter i den pentekostala miljön. Kapitlet, som är en fallstudie av Stockholms län — en region med stor mångfald av organisationer — inleds med en översikt av pentekostalism i länet; därefter redogörs för tre starka strömningar som diskuteras i ljuset av moderna processer som ökad global rörlighet. Socialt arbete kommer också att beröras. Därefter avhandlas vissa identitetsbärande praktiker som fungerar som skiljelinjer mellan olika församlingar. Slutligen görs en ansats att typologisera pentekostalism i området.

Studien bygger på observationer och samtal med uppskattningsvis 300 besökare och ledare i 17 olika församlingar samt intervjuer med pastorer med god inblick i miljön.⁹⁴ För att teckna en så fullständig bild som möjligt har även elektroniskt material, som hemsidor, använts. En mindre del av materialet är insamlad mellan 2009 och 2010, inom ramarna för mitt dåvarande avhandlingsprojekt. Majoriteten insamlades dock mellan maj och augusti 2013. För att få en så stor spridning som möjligt har jag valt att besöka grupper från olika samfund och nätverk samt oberoende församlingar. Jag har också medvetet valt att tona ner de fenomen som behandlas på annat håll i rapporten, som den karismatiska rörelsen inom Svenska kyrkan och Katolska kyrkan och den uppsjö av immigrant-församlingar som finns i Stockholmsområdet.

Pentekostalism i Stockholms län

Stockholms län inkluderar den centrala metropolen, dess förorter och ett antal närliggande kranskommuner. Regionen är starkt växande och har i dagsläget omkring två miljoner invånare. Den etniska och religiösa mångfalden är stor och det beräknas att invånare som är födda utanför Sverige eller som har två föräldrar födda i utlandet utgör 28,7 procent av befolkningen i Stockholms stad. I kommuner som Botkyrka och Södertälje är andelen invånare med invandrarbakgrund än högre.⁹⁵ Den etniska pluralismen motsvaras av en stor religiös mångfald; länet är idag hemvist

---

93 Kyrkohistoriker vid Uppsala universitet brukar tala om implicit ecklesiologi i de fall där praktik har en koppling till teologiska antaganden. Se till exempel Idestrom (2009).

94 De aktuella församlingarna finns listade i slutet av kapitlet.

95 Stockholm stads hemsida, statistik från 2012.

för olika kristna och muslimska grupper, buddhister, judar, sikher, hinduer och olika typer av nyreligiösa utövare.

Den pentekostala miljön är både heterogen och föränderlig; medan nya församlingar uppstår, splittras eller läggs andra ner. Inte sällan skapas nya grupper ur spillrorna från äldre församlingar. Till exempel ledde Karisma Centers konkurs 2005 till att en rad nya församlingar etablerades, som Petruskyrkan och Hillsong Church Stockholm, varav den förra idag är nedlagd. Någon specifik statistik över pentekostalt kristna i regionen (eller för Sverige som helhet för den delen) finns tyvärr inte. Det som finns att tillgå är medlemsstatistik över frikyrkosamfundet. Enligt denna är 1,3 procent av Stockholms läns invånare medlemmar, vilket innebär att länet i nationell jämförelse har en relativt svag frikyrklig prägel. Dessa siffror omfattar dock både medlemmar i karismatiska och icke-karismatiska församlingar och samfund.⁹⁶

De samfund där pentekostalismen främst finns representerad är Pingst — Fria församlingar i samverkan (Pingst FFS) och Evangeliska frikyrkan (tidigare Fribaptistsamfundet, Örebromissionen och Helgelseförbundet). I Stockholms stad tillhör bland annat församlingarna Filadelfia Rörstrand och Citykyrkan Pingst FFS. Hit hör även församlingar i kommuner som Södertälje, Huddinge, Norrtälje, Järfälla och Järna.

Inom Pingst FFS finns idag även flera organisationer som grundats under 2000-talet, som storförsamlingen *Hillsong Church Stockholm* (som även tillhör det internationella nätverket Hillsong Church) och nystartade *United Stockholm* (också medlem i det internationella nätverket med samma namn).⁹⁷ Även *Hope Church* i Märsta (tidigare Märsta Pingstförsamling och *Harvest Center*) som tidigare tillhört Trosrörelsen och *SOS Church*, som varit oberoende, har idag blivit medlemmar i Pingst FFS.⁹⁸

Evangeliska frikyrkan representeras också av en rad församlingar i regionen; i kranskommunerna finns Tyresö frikyrkoförsamling, Skogås kristna hemförsamling, Mötesplatsen Rågsved; och i Stockholms kommun

---

⁹⁶ Skog (2010: 56–68). Till dessa räknas Svenska missionskyrkan, Svenska alliansmissionen, Svenska baptistsamfundet, Evangeliska frikyrkan, Pingst: Fria församlingar i samverkan, Metodistkyrkan, Frälsningsarmen och Adventistsamfundet. Sedan statistiken publicerades har Metodistkyrkan, Baptistsamfundet och Svenska missionskyrkan slagits samman till samfundet Equumeniakyrkan.

⁹⁷ *Pingströrelsens årsbok* (2013).

⁹⁸ Det finns idag en stark tendens att oberoende församlingar ansluter sig till Pingst FFS. Bara sedan våren 2013 har SOS Church, och United Stockholm och Hope Church (som dock tidigare tillhört Trosrörelsen) blivit medlemmar.

har man *New Life Church*, Korskyrkan, Söderhöjdskyrkan och Rinkeby internationella församling.⁹⁹

Det finns dock många pentekostala grupper som inte omfattas av statistiken, vilket innebär att den inte är helt tillförlitlig om man söker bilda sig en uppfattning om kristendomsformens utbredning. Vineyard Norden har en församling i Stockholms län: *Vineyard Stockholm*;¹⁰⁰ Trosrörelsen finns representerad genom Södermalmskyrkan i centrala Stockholm och Maranatarörelsen med församlingen Maranataförsamlingen i Stockholm.¹⁰¹ Oberoende församlingar, som Centrumkyrkan i Sundbyberg och Arken i Kungsängen, saknas också i statistiken, liksom de immigrantkyrkor som uteslutande vänder sig till en viss etnisk grupp. Medan vissa av de senare etablerar sig inom olika samfund (och därmed blir synliga i statistiken) finns det åtskilliga som föredrar att vara oberoende.

Inte heller räknas organisationer med koppling till internationella nätverk som nyetablerade *Calvary Chapel* Stockholm som är en del av den Kalifornienbaserade församlingsrörelsen med samma namn. Slutligen saknas statistik över vilka katolska och svenskkyrkliga församlingar som är influerade av den karismatiska väckelsen. Inom Svenska kyrkan är S:t Clara ett exempel på en sådan församling.

Även om det är svårt att bedöma hur många pentekostalt kristna som finns i Stockholms län finns indikationer på att flera församlingar växer, speciellt nyare organisationer som *New Life Church* och *Hillsong Church* Stockholm. Även äldre grupper som Citykyrkan har en viss tillväxt. Det är inte orimligt man är dubbelt så många som de som finns inom Pingst FFS och Evangeliska frikyrkan. Antalet bör dock inte överskattas. För det första förlorar vissa församlingar medlemmar och för det andra växer hela Stockholms län, vilket betyder att andelen pentekostalt kristna inte nödvändigtvis ökar procentuellt.¹⁰²

---

99 Söderhöjdskyrkans hemsida, Korskyrkans hemsida och Rinkeby internationella församlings hemsida.

100 Vineyard Stockholms hemsida.

101 Maranataförsamlingen Stockholms hemsida.

102 Det är mitt intryck att många församlingar i kranskommunerna förlorar medlemmar till innerstadsförsamlingar. Mer material krävs dock för att bekräfta detta.

Relationsfokus och rörlighet

Vad kännetecknar då pentekostalism i Stockholms län? En genomgående tendens är en ökad betoning av relationer, även om vissa församlingar (se nedan) drar denna trend längre än andra. Den sociala dimensionen har utan tvekan alltid varit en viktig anledning till att människor sökt sig till den pentekostala miljön.¹⁰³ Dagens uppfattning om nära relationer som ett "mål i sig" är dock av nyare datum.

Gemenskap som ideal

Temat gemenskap lyftes fram såväl i predikningar som i böner; här kontrasterades också ofta kristen gemenskapen till urban anonymitet. I Filadelfia Rörstrand predikade pastor Lena Tellebo på temat "Ensam är aldrig stark, bara ensam". Predikan inleddes med en berättelse där Tellbo berättade om ett möte med ett litet barn och hur glad och energisk hon känt sig efteråt. Hur kommer det sig, frågade hon retoriskt, att interaktion med andra gör oss glada och ger oss mer energi? Mötet med barnet ställdes därefter i kontrast till hur ensamheten breder ut sig i Stockholm. Det finns idag en tendens att uppfatta ensamhet i termer av styrka, men tror vi det så bedrar vi oss. I grunden hör vi ihop; vi är skapade att leva i gemenskap och Gud har i alla människor lagt ner viljan att ta hand om varandra. Gemenskapstemat kopplades därefter till den individuella frälsningen; när Jesus gav sitt liv för oss bröts inte bara separationen från Gud utan han öppnade också möjligheten till en ny gemenskap som omfattar alla människor. Tellbo vände sig därefter till lyssnarna och förklarade "du hör ihop med Gud och andra människor"; det är först i relationer som du kan bli den som du är skapad att vara.¹⁰⁴

Predikningar på samma tema har under året hållits i flera andra församlingar, bland annat i New Life Church, Korskyrkan och i Vineyard Stockholm. Självbilden hos många församlingsmedlemmar runt om i länet speglar också denna bredare strömning. Under mitt fältarbete hade jag som vana att fråga gudstjänstbesökare vad som var specifikt för just deras församling och som svar fick jag i nästan alla fall kommentaren att man fokuserade specifikt på relationer.

---

103 Se till exempel Cox (2001).

104 Observation den 2 juni 2013.

Introduktion av nykomlingar och relationskurser

Relationsströmningen är inte bara ett luftigt ideal utan konkretiseras i beteendemönster och mötesformer, som syftar till att nykomlingar snabbt integreras och att redan existerande medlemmar lär känna varandra bättre. På flera håll har introduktion av nykomlingar institutionaliserats, så att de redan vid det första besöket kan lära känna församlingsmedlemmarna. Många har kyrkvårdar som står i dörren och hälsar besökarna välkomna och visar nykomlingar till ett bord/en disk där de kan få information om församlingen.

I New Life Church och SOS Church avsätts också tid för att uppmärksamma nya besökare; man ber dem att man ge sig till känna genom att räcka upp handen, vilket resulterar i en rungande applåd från församlingen. I New Life Church får nykomlingar också ett välkomstpaket med information om kyrkan. Ett annat sätt att välkomna nya besökare, som återkommer i Söderhöjdskyrkan, Vineyard Stockholm, New Life Church och Kraftkällan, är att bjuda dem på gratis fika, vilket medlemmar annars betalar för, om är en symbolisk summa.

Relationer mellan existerande medlemmar ägnas också uppmärksamhet. Ett fenomen som funnits under några år är de relationskurser som bland andra Centrumkyrkan och New Life Church erbjuder nygifta par, där de erbjuds verktyg för att förbättra sin kommunikation. På Centrumkyrkans hemsida beskriver man verksamheten som inriktad mot kommunikation och konfliktlösning och de ämnen som tas upp under kursens gång är bland andra relationer till svärföräldrar och andra släktingar, sexuallivet och förlåtelse. Kursen består av föreläsningar och parvis diskussion men också av mer informella inslag som gemensamma måltider.¹⁰⁵

Smågruppernas roll

Något som har blivit mycket populärt i den pentekostala miljön är möten i "smågrupper", som omväxlande kallas husgrupper, cellgrupper eller *connect*-grupper. Smågrupperna, som består av mellan åtta och femton personer, träffas i regel en gång i veckan i någon av deltagarnas hem, ofta under kvällstid.

Mötena har en tydlig relationsfokus och fungerar i synnerhet i större församlingar som komplement till de mer storskaliga (och anonyma)

---

105 Centrumkyrkans hemsida.

söndagsgudstjänsterna.¹⁰⁶ Det är också i smågrupperna som man, ofta relativt snabbt, bygger nära relationer till de andra deltagarna. Ser man till innehållet består smågruppsmötena av sång, bön, vittnesbörd och bibelläsning. Stor vikt läggs dock vid ventilerings av deltagarnas privatliv, vilket är själva grundvillkoret för denna typ av relationskultivering.

Varje grupp leds av en församlingsmedlem och det är upp till denna att skapa en tillitsfull atmosfär där deltagarna känner att de kan öppna sig för varandra och kommunicera, dock utan att skapa slitningar inom gruppen. Rent praktiskt består detta moment av individuellt berättande av en av deltagarna och inkännande lyssnande från de andra. Berättandet följs sedan av goda råd och bön.

Svårigheter på jobbet, i privata relationer (med icke-medlemmar), hälsoproblem, ekonomiska svårigheter var under mitt fältarbete vanliga ämnen som togs upp. Mötena omfattar också måltider, och att äta tillsammans blir här ett sätt för deltagarna att umgås och lära känna varandra under mer informella former. Relationsbyggandet involverar också fysisk beröring; det är vanligt att man utbyter kramar, och många böner involverar moment som handpåläggning och omfamningar.¹⁰⁷

Relationer och rörlighet

Det är möjligt att förstå den ökade betoningen av relationer i ljuset av modernitetens urholkning av traditionella livsmönster och relationsformer.¹⁰⁸ Flera forskare som studerat global pentekostalism menar att religionsformen hjälper människor att hantera modernitetens negativa sidor, genom att integrera "rotlösa" personer i nya sociala sammanhang.¹⁰⁹ Analysen är tänkvärd.

Det faktum att en stor del av medlemmarna i Stockholms pentekostala grupper har flyttat till området i vuxen ålder, antingen från andra delar av Sverige eller också från utlandet, och därmed saknat (men fått) socialt sammanhang stödjer en sådan tolkning. Många, i synnerhet medlemmar med frikyrklig bakgrund, uppskattade att de snabbt hade kunnat introduceras till församningslivet och hitta nya vänner. En man i United Stockholm berättade till exempel att han som nyinflyttad, tack vara kyrkan, knutit

---

106 De har även en viktig roll för mission.

107 Moberg (2013).

108 Beck (1992) och Giddens (2003).

109 Cox (2001), Marshall (2009) och Robbins (2011).

betydligt fler kontakter än sina sekulära, inflyttade kollegor.

Det finns dock skäl att inte okritiskt acceptera en renodlad "integrations-teori". Även om det finns integrerande drag finns det anledning att anta att de pentekostala grupperna också bidrar till ökad mobilitet. Jag har på annat håll beskrivit rörligheten i Stockholms pentekostala miljö, där många byter församling, besöker olika kyrkor eller är medlemmar i olika organisationer samtidigt. I New Life Church var det också vanligt att träffa personer som vistades tillfälligt (ofta på grund av jobb eller studier) i länet.¹¹⁰

En anledning att det är möjligt att byta församling på detta sätt är förstås att de flesta tillhandahåller sammanhang (ofta husgrupperna) där relationer snabbt kan odlas, vilket innebär att man lätt kan lämna en grupp för att ansluta sig till en annan — antingen i Stockholm eller i en annan del av världen. Min poäng här är att rörlighet och relationsbyggande utgör två sidor av samma mynt; medan ökad rörlighet urholkar traditionella relationsmönster skapas också nya relationsmönster och umgängesformer som både är anpassade till global rörlighet och som ytterligare ger bränsle åt denna.

Integrationsteorin kommer dock till korta när det gäller att förklara varför relationsbetoningen slagit igenom under de senaste femton åren. En trend som noterats av flera sociologer är den ökade vikt som kommit att läggas vid individen inre liv och relationer till andra. Frank Furedi och Eva Illouz menar att (i synnerhet väst-) världen idag genomgår en terapeutiseringsprocess där ventilerande av känslor och relationer, både offentligt och i terapisoftan, blivit allt viktigare. Detta kan bland annat ses i tv-program som Oprah eller Doktor Phil och i den uppsjö av självhjälpsböcker som finns i handeln.¹¹¹

Det finns anledning att se relationskurser, predikningar på temat och den centrala roll ventilering av privatlivet har i den pentekostala miljön i ljuset av denna trend. Något som inte heller bör glömmas i sammanhanget är den pentekostala missionsivern som motiveras teologiskt och som säkert ytterligare förstärks av viljan att vända nedgången i medlemstal i frikyrkorna.

En fråga som ofta återkom vid mina gudstjänstbesök var just hur man ska göra sitt budskap attraktivt för samtida Stockholmare. Många ledare och medlemmar betonade att de måste erbjuda dem något man inte kan köpa för pengar, som kärleksfulla relationer. Min poäng är inte att dagens

---

110 Moberg (2013).

111 Furedi (2004) och Illouz (2008).

relationsfokus bottnar i en cynisk vilja att locka medlemmar genom att sälja en gemensamhetstanke som man själv inte tror på. Istället skulle jag säga att de pentekostala grupperna både speglar samtida ideal och erbjuder sammanhang (husgrupper och relationskurser) och praktiker där dessa kan odlas.¹¹²

Specialisering och nischning

I en studie från 2007 diskuterar religionssociologerna Donald E. Miller och Tetsunao Yamamori en intressant global utveckling: att pentekostala grupper i urban miljö med många kyrkor börjat profilera sig för att sticka ut bland de andra kyrkorna.¹¹³ Wade Clark Roof som ser samma trend i USA och tokar denna som ett led i samtidens allt starkare marknadsanpassning.¹¹⁴ En liknande utveckling kan urskiljas i Stockholm, där många församlingar profilerar sig genom att skapa miljöer med en viss besökarkategori i åtanke.¹¹⁵ Nischning finns idag både på församlingsnivå och på mötesnivå. Frågan är dock känslig, inte minst med tanke på den bärande teologiska tanken att alla ska vara välkomna.

Profilering på församlingsnivå

Församlingsprofilering är vanligast bland immigrantförsamlingar och bland grupper som etablerat sig sedan 1990-talet. De förra, som i regel vänder sig till en speciell etnisk eller lingvistisk publik kan (som nämnts ovan) knyta an till existerande samfund. Ett exempel är spanskspråkiga *Ciem (Centro Internacional Evangélico Misionero)* som tillhör Pingst FFS. Det förekommer också att immigrantgrupper bildar separata enheter med egna gudstjänster inom ramen för äldre församlingar, även om det finns ansatser införliva de etniska grupperna i dessa. Det finns även oberoende församlingar som vänder sig till personer med eritreanska rötter. En församling som varit oberoende men som sedan maj i år är ansluten till Pingst FFS är *Full Gospel Eritrean Church Stockholm*.

Församlingar kan också inrikta sig på specifika ålderskategorier. Hillsong Church Stockholm, som leds av pastorsparet Andreas och Lina Nielsen, har med sin pop/rockbetonade lovsång som framförs av

---

112 Här är jag influerad av antropologen Clifford Geertz (1973).

113 Miller & Yamamori (2007: 205–206).

114 Roof (1999: 78–80).

115 Denna utveckling kan också ses i Svenska kyrkan och inom new age-rörelsen.

professionella musiker i klubbmiljö lyckats nischas sig mot yngre personer. Jag uppskattar att majoriteten av medlemmarna idag är mellan 18 och 30 år gamla.¹¹⁶ Istället för konventionella kyrkolokaler hyr man lokaler i krogmiljö; sedan starten 2006 har man hyrt både Göta källare och Nalen i centrala Stockholm. Under gudstjänsten är belysningen dämpad, men under lovsång lysas rummet upp av blinkande strålkastare.

Ibland används också rökmaskiner. Det finns också i många fall en koppling mellan nischning och bredare trender; flera praktiker som är allmänt spridda i den pentekostala miljön började nämligen just som församlingsspecifik nischning. Så är fallet med lovsångsupplägget i Hillsong Church. Medan man ursprungligen var den enda församling som erbjöd ljusshow, hög musik och rökmaskiner har idag både SOS Church och United Stockholm, som också appellerar till den yngre generationen, tagit till sig delar av upplägget.

Det förekommer också specialisering på nådegåvor. Församlingen Arken i Kungsängen är till exempel känd för sitt fokus på helande från psykiska och fysiska problem. Pastor Linda Bergling som varit drivande i utvecklingen har ryktet om sig att ha en speciell gåva för helande och församlingen driver idag ett stort helandecenter. Man arrangerar också helandedagar och möten, som är populära långt utanför de egna leden.

Vid besök i United Stockholm, Söderhöjdskyrkan, Centrumkyrkan och Kraftkällan träffade jag personer som antingen kände personer som deltagit vid sådana möten eller också hade gjort det själv. En kvinna som var mycket nöjd skrattade lite när hon berättade att hon fått ligga en hel dag i en Baden Baden-stol samtidigt som flera specialtränade förbedjare bett för henne.

Mötesprofilering

Mötesprofilering är en annan form av nischning som förekommer i nästan samtliga församlingar. Den i särklass vanligaste formen är specialmöten för församlingens egna ungdomar, vilket ofta förekommer i grupper med blandad demografisk sammansättning. Ett exempel är Filadelfia Rörstrands ungdomsgudstjänst, vars språk, musikaliska uttryck och tidpunkt (16 på eftermiddagen) är tänkt att tilltala den yngre publiken som inte är så intresserad av de psalmer som de äldre medlemmarna uppskattar. Att skapa olika typer av möten blir därför ett sätt att tillgodose olika generationers önsknings. Ett medelålders par jag mötte under Filadelfias

---

116 Här skiljer man sig från moderkyrkan i Australien som har en bredare demografisk bas.

förmiddagsgudstjänst förklarade att deras tonåringar inte ville gå upp tidigt på helgerna utan föredrog att träffa sina vänner vid den senare gudstjänsten.

Korskyrkan (EFK) har istället nischat vissa möten mot unga singlar och studenter. Mötena har varit mycket uppskattade bland deltagarna och enligt uppgift har flera numera gifta par träffats där för att sedan välja Korskyrkan som sin gemensamma församling.¹¹⁷ I samma anda har Centrumkyrkan i Sundbyberg och Pingstkyrkan i Norrtälje skapat gudstjänster anpassade till småbarnsfamiljer, som i regel bara är en timme långa, just med tanke på barnens kortare koncentrationsförmåga.¹¹⁸

Andra församlingar ordnar separata aktiviteter för män och kvinnor. New Life Church har till exempel arrangerat speciella kvinnobruncher.¹¹⁹ I Södermalmskyrkan drev man under 2009 en missionskampanj där separata väckelsemöten ordnades för kvinnor och män. Vid kvinnomötet, dit jag var inbjuden, var estetiken i kyrkan anpassad för att appellera till en kvinnlig publik, med mycket blomsterdekorationer och ljussättning som gick i rosa. Fokus för mötet låg också här på relationer och speciellt på helande av familjerelationer. Den manliga motsvarigheten, dit jag inte var inbjuden, sades inkludera referenser till sport som beskrevs som ett manligt område, och jag informerades om att männen som besökte mötet skulle bjudas på snacks.¹²⁰

Nischning, mångfald och konkurrens

Dagens (sen)moderna samhälle kännetecknas av långt gången specialisering, marknadsliberalism och en individualism där människor på olika sätt söker uttrycker sig genom sina preferenser, vilket religiösa traditioner, organisationer och individer på olika sätt förhåller sig till.¹²¹ Medan pentekostalt kristna tenderar att motsätta sig vissa former av sekulär individualism bär många av Stockholmsförsamlingarna samtidigt upp drag som ökad specialisering, vilket kan ses i den ovan beskrivna nischningen. Det finns vissa indikationer på att nischning bidrar till ökad rörlighet mellan församlingar, då i synnerhet bland unga kristna med frikyrklig bakgrund som tenderar att röra sig i riktning mot de innerstadskyrkor som erbjuder

---

117 Korskyrkans hemsida samt observation den 7 juli 2013.

118 Pingstkyrkan Norrtäljes hemsida och Centrumkyrkans hemsida.

119 Observation den 8 maj 2010.

120 Observation den 1 december 2009.

121 Giddens (2003) och Lyon (2000).

gudstjänstformer som passar den egna smaken och som består av personer i ungefär samma ålder. Här finns också viss konkurrens mellan olika pentekostala grupper, och för de äldre församlingarna kan nischade möten bli ett sätt att få sina unga medlemmar att stanna kvar.

Ökad liturgisk betoning

Ett annat inslag är en ökad liturgisk betoning, något som kyrkohistorikern Mattias Martison påpekat förekommer också i den bredare frikyrkliga miljön.¹²² Även om man utifrån ett religionsvetenskapligt perspektiv kan hitta exempel på ritualiserade moment i den pentekostala traditionen har deltagarna i regel förhållit sig negativa till hårt reglerad liturgi, fixerad bön och användande av specifika "rituella" objekt.¹²³

Idag har pendeln delvis svängt och både församlingar och enskilda kristna har introducerat rituella element och objekt från ortodox och katolsk tradition. Strömningen verkar ha etablerats i mitten av 1990-talet då bland annat Bjärka Säby (1996) och Tomaskyrkan i Stockholm (1996) grundades.

Nattvard, växelläsning och ljusständande

Ett uttryck är hur nattvarden på flera håll förändrats i en mer ritualiserad riktning, med nya narrativa och materiella inslag, vilket här illustreras med exempel från Centrumkyrkan och Korskyrkan.

I Centrumkyrkan inleddes nattvarden med en tyst stund av själv-rannsakan som följdes av växelläsning, där pastorn och föreståndaren Carin Dernulf ledde församlingen i bön. Man sjöng sedan gemensamt den gamla och lugna psalmen "Helig helig helig är Herren Sebaot". Därefter positionerade sig fyra nattvardstjänare, tre män och en kvinna, längst fram vid scenen där nattvardsbordet stod framdukat. Bordet var täckt med en vit duk och i mitten stod ett metallkors flankerat av två guldfärgade särkalkar. Framför dessa stod två mindre guldfärgade skrin med oblater. Både oblatskrinen och kalkarna var runda till formen med små kors högst upp.

Pastorn välkomnade deltagarna att ta del av nattvarden och medan lugn pianomusik spelades i bakgrunden formade besökarna en halvcirkel framför scenen. Nattvardstjänarna började därefter, från var sin sida av

---

122 Martinson (2010: 67).

123 Begrepp som ritual och ritualisering saknar här pejorativ innebörd.

cirkeln, att betjäna medlemmarna. Med orden “Kristi blod för dig utgjutet” respektive “Kristi kropp för dig utgjuten” erbjöds kalkar och oblater. De senare, fick jag senare veta, var bakade på oblatbageriet i Ersta. När alla deltagare mottagit nattvarden avslutade pastorn med orden: “Gå i frid och tjäna Herren med glädje”.¹²⁴

Korskyrkans nattvardsgång påminner till stor del om den i Centrumkyrkan, även om den skiljer sig på vissa punkter. Här stod nattvarden på ett litet bord (framme vid scenen) som dekorerats med en vit duk, blommor och levande ljus. Den gemensamma kalken i silver var under predikan övertäckt med en näsduk och vid sidan om denna stod ett fat med oblater.

Församlingens pastor Andrew Thompson inledde med instiftelseorden ur Bibeln och betonade att man innan mottagandet skulle låta den Helige ande pröva en. Efter en stund av tystnad lyfte han med en stiliserad gest upp en oblat i luften och bröt den itu samtidigt som han läste om hur Jesus brutit brödet. Han lyfte upp kalken på samma sätt och uppmanade medlemmarna att komma fram och dricka av förbundsblodet. Nattvardsgången följde därefter samma modell som i Centrumkyrkan.¹²⁵

Vissa moment förekommer också på annat håll vid gudstjänsterna i den pentekostala miljön. Växelläsning förekommer till exempel i Vineyard Stockholm och i Söderhöjdskyrkan har man betonat den materiella dimensionen genom att längst in till vänster i lokalen placera ett meterhøgt träkors av grenar. Framför korset finns både kuddar som besökarna kan sitta på och en bänk där de mot slutet av gudstjänsten kan knäböja. Bredvid bänken finns också ett litet bord där man kan tända värmeljus.¹²⁶

En strömning på väg ut?

Det ökade liturgiska intresset inbjuder till olika tolkningar. För det första är det möjligt att se det som ett uttryck för det närmande till katolsk och ortodox tradition som också kan ses på annat håll, som i den (dock frikyrkligt dominerade) årliga Jesusmanifestationen. Den kan också ses i ljuset av den ökade rörlighet i det svenska samhället och det stress många uppger att de känner; kanske är det inte långsökt att människor söker och uppskattar tydliga former och stabila rituella akter som en motvikt till snabb förändring.

---

124 Observation den 23 juni 2013.

125 Observation den 7 juli 2013.

126 Observation den 4 augusti 2013.

Det finns dock vissa tecken på att strömningen kan vara på väg ut, eller i varje fall förlora i styrka.¹²⁷ Ett av dessa är historien om Tomaskyrkans, som ursprungligen grundades av medlemmar i Vineyardrörelsen, men som senare kom att bli en del av Evangeliska frikyrkan. Tomaskyrkan är förmodligen den församling som tagit den liturgiska trenden längst, med gudstjänster där pentekostala praktiker blandades med mer fixerad bön och specifika materiella inslag.

När jag besökte församlingen 2009 följde man kyrkoårets texter, växel-läsning var ett centralt inslag och kyrkorummet dekorerades med ikoner och ljusstakar. Nattvarden var också liturgisk, med läsning av instiftelseorden, knäböjning vid korset där besökarna mottog nattvarden och ljusständning. Tomaskyrkan lades dock ner 2012 på grund av vad jag förstätt som sviktande medlemstal.

Ett annat tecken på att det liturgiska intresset kan vara i avtagande är att en del medlemmar (också i grupper med en mer liturgisk nattvard) verkar ha tröttnat. Flera berättade att de först uppskattat det nya och sett inslaget som ett kreativt sätt att uttrycka sin relation till Gud, men att det sedan dessa blivit en rutin som man förväntas genomgå.

Socialt arbete

Pentekostalismen har växt lavinartat bland befolkningen i en mängd utvecklingsländer i den södra hemisfären.¹²⁸ En viktig anledning till tillväxten, som framhållits av flera forskare, är den disciplinerande verkan denna spiritualitetsform har på den första generationen som konverterar. Pentekostala organisationer bedriver även socialt arbete i olika delar av världen, vilket kan förklara en del av deras popularitet.

De svenska församlingarna är inget undantag i denna bemärkelse.¹²⁹ Dock finns det en tendens att inte alltid (både i praktik och teori) göra en tydlig åtskillnad mellan mission och socialt arbete; man uppfattar istället människors nöd både som andlig och materiell. Den sociala verksamheten i Sverige riktar sig både mot den globala kontexten och mot lokala behov, och det är det senare jag fokuserar på här.

Mycket händer mycket på lokalplanet just nu och det är tydligt, vilket bekräftas av både medlemmar och ledare, att den rent materiella nöden

---

127 Bjärka Säbys hemsida.

128 Jenkins (2011).

129 För en historisk översikt av Pingströrelsens sociala arbete, se Stävare (2007).

blivit större i takt med välfärdsstatens gradvisa avveckling. En del av hjälpverksamheten handlar idag om att tillgodose basala behov som tak över huvudet, mat och kläder.

Grupper som man särskilt satsar på i Stockholmsområdet är ungdomar, hemlösa, narkomaner och nyanlända. Hur man sedan organiserar arbetet beror till viss del på församlingars ålder och samfundstillhörighet; medan äldre samfund har väletablerade organisationer som tar hand om delar av den sociala verksamheten är yngre församlingar i högre utsträckning beroende av individuella initiativ.

Socialt arbete bedrivs på flera olika nivåer och är i olika hög utsträckning organiserat. Börjar man "underifrån" kan man se att de flesta lokala församlingar bedriver någon form av socialt arbete. Centrumkyrkan serverar varje lördag sopplunch för behövande i sina lokaler.¹³⁰

New Life Church driver under namnet RE:ACT socialt arbete riktat mot personer i den egna församlingen som har det svårt ekonomiskt. De medlemmar som har möjlighet uppmuntras att en gång i månaden köpa en kasse med basförnödenheter eller ta med sig kläder till kyrkan. Dessa delas därefter ut av smågruppsledarna. Man har också under flera år arbetat med olika typer av uppsökande verksamhet bland samhällets utstötta.¹³¹

Flera församlingar är också ute och "nattvandrar" på plaster där många unga stockholmare är ute på nätterna. På Medborgarplatsen ser man ofta personer från Södermalmskyrkan dela ut kaffe. Filadelfia Rörstrand bedriver mycket hjälpverksamhet, däribland erbjuder man nyanlända hjälp med myndighetskontakter genom initiativet "Filadelfia Support". Man har också uppsökande verksamhet, där man bedriver arbete mot hemlösa och missbrukare.¹³² Vineyard Stockholm satsar också på bland annat hjälp till missbrukare och arbetar med "Overcomers Outreach" som är en kristen tolvstegsrörelse.¹³³

Det finns också verksamheter i gränslandet mellan mission och socialt arbete som bedrivs i samarbete av flera lokala församlingar. Ett exempel Pannkakskyrkan, vars koncept under de senaste åren har spritt sig över landet. Som namnet antyder beger sig arrangörerna ut på gator och torg och

---

130 Samtal med medlemmar den 23 juni 2013.

131 New Life Churchs hemsida.

132 Filadelfiakyrkan Rörstrands hemsida och samtal med Niklas Pienhoho.

133 Vineyard Stockholms hemsida.

i parker där de bjuder på pannkakor, erbjuder förbön och samtalar om tro.¹³⁴ Idag samarbetar bland andra Stockholmsförsamlingarna Söderhöjdskyrkan, Korkyrkan och Elimkyrkan i ett sådant "pannkaksprojekt".¹³⁵

Socialt arbete kan också bedrivas inom ramarna för enskilda samfund. Inom Pingströrelsen verkar man till exempel genom missbruksorganisationen Lewi Pethrus-stiftelsen och den internationellt inriktade organisationen Pingstmissionens utvecklingssamarbete (PMU). I Stockholms län bedriver PMU second hand-arbete i samarbete med lokala församlingar i Södertälje, Upplands Väsby, Huddinge och Kungsängen.¹³⁶ Second hand försäljningen fungerar här både som ett sätt att dra in pengar till internationella biståndsprojekt och som en väg för människor med olika typer av svårigheter att komma in i arbetslivet, genom att de arbetar i butikerna.

Det bedrivs också omfattande socialt arbete inom samhällets institutioner, som på fängelser och sjukhus. Denna typ av arbete kräver en del organisation och samordnas idag till allra största delen av Sveriges frikyrkosamråd.¹³⁷

Musiken, kroppen och dansen

Hittills har jag berört bredare strömningar i den pentekostala miljön. Det finns dock skillnader mellan olika grupper och vissa praktiker fungerar närmast som vattendelare. Musikens genomförande, det vill säga valet av sånger och det kroppsliga engagemanget är en av dessa.

Sångerna och instrumenten

Moderna instrument som elgitarr, bas, synth och trummor slagit igenom på bred front, även om akustisk gitarr och piano fortfarande används flitigt. Orgel och stränginstrument som användes inom den tidiga Pingströrelsen, liksom storskaliga körer, har dock försvunnit; idag leds sången i regel av en mindre grupp musiker — "lovsångsteamet".¹³⁸ En församling som till viss del avviker från den bredare musiktrenden, och som förtjänar att nämnas, är

---

134 Pannkakskyrkans hemsida.

135 Samtal med medlemmar olika församlingar.

136 *Pingströrelsens årsbok* (2013).

137 *Sveriges kristna råds årsbok* (2013)

138 För en översikt av musik inom Pingströrelsen rekommenderas *Furingsten* (2007).

Kraftkällan, där det gammaltestamentliga blåsinstrumentet *shofar* används, ibland i samband med helande.¹³⁹

Det finns vissa skillnader beträffande sångval; gamla församlingar med en stor andel äldre medlemmar använder ofta svenskspråkiga psalmböcker. I Filadelfia Rörstrand används till exempel sångboken *Segertoner*. Även Centrumkyrkan använder psalmböcker, men en ekumenisk version som används av flera frikyrkosamfund. Det bör dock betonas att båda församlingar också introducerat nyare lovsång – en form av snabb och i regel energisk sång där de sjungande tilltalar Gud direkt, antingen i singularens jagform eller i pluralens viform. En stor del av lovsången är också på engelska.

I församlingar som grundats sedan 1980-talet är lovsången dominerande. Det finns dock vissa skillnader beträffande text och rytm. I Södermalmskyrkan, SOS Church och Arken var sångerna i regel snabbare och ord och fraser var "victory", eller på svenska "seger i Jesu namn" var återkommande. I Vineyard Stockholm, Calvary Chapel Stockholm, Korskyrkan och Söderhöjdskyrkan är lovsången något långsammare och mer vemodig och texterna är tydligare teologiska. I Söderhöjdskyrkan och Vineyard påpekade flera av medlemmarna som jag talade med att texterna är viktiga och kritiserade vad man uppfattade som en urvattning av vissa lovsångsformer och berättade att de ibland föredrog att blanda modern lovsång med äldre psalmer.¹⁴⁰

Lovsångens kroppslighet

Beteckningen lovsång är egentligen något missvisande eftersom praktiken involverar hela kroppen. Deltagarnas rörelsemönster skiljer sig dock betydligt mellan olika församlingar, vilket medlemmarna själva är väl medvetna om. Idag kan man se en skiljelinje mellan grupper som sträcker upp händerna vid lovsång och de som inte gör det.

I Filadelfia Rörstrand och Centrumkyrkan gör man inte det; besökarna ställer sig i regel upp och sjunger, samtidigt som de rör sig lite diskret i sidled. Kyrkorummets möblering, som utgörs av tätt placerade bänkrader framför en scen, passar också denna lite lugnare stil. Det är viktigt att betona att denna skiljelinje inte strängt följer samfundstillhörighet eller har att göra med församlingens ålder; inom Pingst FFS finns exempel på församlingar där

---

139 Observation den 29 juni 2013.

140 I Vineyard betonade pastor Andreaz Hedén i sin predikan att innehållet är centralt inte bara i sånger utan också i böner. Observation den 16 juni 2013.

man lyfter händerna, som Citykyrkan och de nyetablerade organisationer som anslutit sig till samfundsnätverket. Bland de församlingar och kyrkor som har etablerat sig sedan 1980-talet lyfter man i regel armarna under lovsång.

Det förekommer ytterligare skillnader i kroppsliga engagemang. I Arken, Södermalmskyrkan, Kraftkällan, Hillsong Church Stockholm och SOS Church lyfter nästan samtliga deltagare antingen båda armar eller också högerarmen rakt upp, samtidigt som man rör sig i sidled. Här förekommer också livligare dans, där besökarna hoppar upp och ner, eller rör sig kraftigt i sidled.

Möbleringen också anpassad därefter, med stolsrader med gott om utrymme mellan raderna vilket underlättar rörlighet. Det finns också ofta ett stort utrymme framför scenen dit deltagarna kan gå om de vill dansa.¹⁴¹ Ett par församlingar har introducerat "flaggdans" vid lovsången. I Arken har man ett ställ med flaggor i olika färger placerat till vänster om scenen, och när jag besökte församlingen dansade ett tiotal personer med flaggor i området framför scenen. Både dansen och flaggandet i fråga kan beskrivas som "fri" i den meningen att vare sig dansrörelser eller flaggande är kordinerat.¹⁴²

Det finns också nyare församlingar där deltagarna lyfter sina händer, men inte i lika stor omfattning. Dessa församlingar är i regel desamma, där man föredrar en lite lugnare lovsång, som Vineyard Stockholm, Korskyrkan, Söderhöjdskyrkan, och Calvary Chapel Stockholm. I dessa kyrkor förekom också ibland inslag som knäfall under lovsång.

De karismatiska uttryckens plats

Praktiserande av nådegåvorna (tungotal, profetia, helande etc.) skiljer sig också åt mellan församlingar beträffande när, hur, var och i vilken omfattning de förekommer.

I Filadelfia Rörstrand och Centrumkyrkan förekommer få karismatiska uttryck under gudstjänst, även om de kan praktiseras vid mer slutna sammankomster. I stark kontrast till dessa både församlingar står bland

---

141 Undantaget är Södermalmskyrkan som håller till i en äldre byggnad där man fortfarande har bänkrader.

142 Observation den 16 juni 2013.

Kraftkällan har även introducerat något som kallas "danstjänst" där pastorsfrun Sanna Enroos har en central roll. Här ingår inte bara flaggor utan dansarna bär också färgglada dräkter. Kraftkällans hemsida och observation den 29 juni 2013.

andra Kraftkällan, Arken, SOS Church och Södermalmskyrkan där de karismatiska uttrycken har en mycket stark ställning under gudstjänst. Här uppmuntrar ledare till exempel till tungotal, både genom att själv tala i tungor och genom att direkt uppmana till det. I regel talar också samtliga besökare unisont i tungor.

I Arken, SOS Church och Kraftkällan förekommer också en form av bön vars syfte är att fylla någon med helig ande (ofta för att uppnå helande), där den man ber för vacklar och/eller faller till marken då den berörs av en av pastorerna. I Arken kallade pastor Gunnar Bergling fram en grupp på cirka 30 medlemmar som positionerade sig i en halvcirkel kring scenen. Han smorde sina händer med olja och gick därefter från den ena sidan av halvcirkeln till den andra och bad några sekunder för varje person, samtidigt som han lade händerna på denna. Personen började då vackla eller darra, för att därefter antingen förbli stående eller också falla bakåt. Bergling assisterades under tiden av två medhjälpare som fångade upp de som föll.¹⁴³

I Kraftkällan förekom liknande bön, då med ett uttryckligt helandesyfte, där pastor Mikael Enroos både kallade fram personer och spontant gav sig ut i publiken (efter profetiskt tilltal) och bad för besökare. Själva bönen gick till som i Arken, med den skillnaden att man gjorde det bekvämt för de som ramlat genom att erbjuda kuddar och filtar.

Om de ovan beskrivna grupperna antingen tonar ner eller stark betonar de karismatiska gåvorna finns det också de som går en mellanväg, även om det också finns skillnader mellan dessa när det gäller de karismatiska yttringarnas intensitet. Dessa församlingar har ofta etablerat sig sedan 1990-talet. Fyra exempel är Korskyrkan, New Life Church, Vineyard Stockholm och Calvary Chapel Stockholm.

I dessa församlingar kan bön i helandesyfte eller tal i tungor förekomma under gudstjänst, men det gör det långt ifrån alltid. Det förekommer även att antingen formella eller informella ledargestalter får profetiska tilltal under gudstjänst. I Vineyard Stockholm berättade till exempel pastorn Andreaz Hedén under gudstjänst att han mottagit budskap att någon i församlingen som har problem med andningsorganen kommer att bli helad och att flera böneämnen kommer att besvaras.

När det gäller tungotal uppmanas detta i regel inte av pastorerna under gudstjänst. John van Dinther, pastor i New Life Church, berättade att medan han accepterar om någon talar i tungor under gudstjänsten och inte försökte hindra det var han noga med att inte heller uppmuntra det, på

---

143 Observation den 16 juni 2013.

grund av att nya besökare kunde bli skrämda.¹⁴⁴

Nådegåvornas praktiserande är starkt identitetsbärande och det förekom ibland spänningar mellan olika "läger", även om det också fanns en relativt stor acceptans för olikheter. Medan medlemmar i församlingar med starka karismatiska uttryck ibland uppfattade de andra som "lite mesiga och kanske lite kalla i tron" som en besökare i Arken uttryckte det, tenderade å andra sidan medlemmar i grupper med färre karismatiska uttryck att beskriva de förra som "överandliga". De församlingar som intog en "mellanställning", speciellt New Life Church och Vineyard Stockholm uppskattades däremot ofta av båda de andra "sidorna".¹⁴⁵

Klädkoder och hälsningsfraser

Inte bara praktiker med stark teologisk laddning fungerar som vattendelare utan också språkbruk, hälsningsfraser, gester och klädkoder är betydelsefulla.

I de äldre församlingarna, som till exempel Filadelfia Rörstrand, klär man ofta upp sig till kyrkan. Vid mitt besök var de flesta män iklädda antingen kostymbyxor och skjorta eller bar också hel kostym. Även håret var pryddigt och majoriteten var korklippta och slätrakade, medan några (de yngsta bland dessa var ofta medelålders) hade små välansade skägg. Kvinnor föredrog i regel antingen kjol och blus eller också byxor och blus, bar diskreta örhängen eller halsband och var lätt sminkade.

De lite yngre besökarna (mellan 30 och 40 år) klädde i regel också upp sig, fast inte lika mycket. Bland församlingens tonåringar däremot var detta relativt ovanligt. Den mer formella stilen går igen också i gester och hälsningsfraser; det är vanligt att man hälsar på varandra (även personer man känt länge) med ett fast handslag och tar avsked med frasen "Guds frid". Att tilltala varandra med termer som "broder" och "syster" förekommer också, även om de yngsta medlemmarna inte använder dessa fraser och tilltalsord lika ofta.¹⁴⁶

---

144 Många grupper som antingen nedtonade ner eller saknade tungotal under gudstjänst åberopade ofta 1 Korintierbrevet, vers 14 där Paulus varnar för att offentligt tala i tungor utan någon som har gåvan att översätta tungotal. De församlingar som propagerade för tungotal vid gudstjänst menade istället att tungotal är ett andligt språk som "bygger människor" andligt och åstadkommer förändringar i den andliga världen.

145 Moberg (2013).

146 En grupp som stack ut i sammanhanget var Maranatas församling, där de äldre kvinnorna täckte hela huvudet med huckle och de yngre bar ett brett band i håret som delvis täckte det.

Antropologen Simon Coleman som studerat klädkoder i Livets ord under 1980-talet menar att medlemmarnas entreprenörslika stil speglade gruppens framgångsteolog och att man genom att klä sig i påkostade kläder (ofta i entreprenörstil) materialiserade sin framgång.¹⁴⁷ Det finns även idag inom Trosrörelsen (Södermalmskyrkan och Arken) en tendens att klä upp sig i kyrkan, även om denna tonats ner något. Det bör här betonas att även församlingar som inte är del av Trosrörelsen, som SOS Church, men som har liknande teologisk inriktning, har liknande klädkoder.

När det gäller klädsel är Hillsong Church Stockholm en spännande grupp som delvis följer den äldre traditionen att klä upp sig i kyrkan, men som gör det på ett lite nytt sätt. Här klär sig medlemmarna nämligen ungdomligt och trendigt, vilket speglar deras genomsnittsålder. Kvinnorna är ofta relativt starkt sminkade och har konstfullt arrangerade frisyrer, bär högklackade skor och är, precis som männen, ofta solbrända. Männen föredrar att kombinera en ungdomligt informell stil med det lite mer uppklädda, som en kavaj ovanpå en t-shirt. Beträffande gester förekommer handslag men det vanligaste är att deltagarna kramas. Även i SOS Church kramas deltagarna mycket och detta är den enda församling där jag som förstagångsbesökare välkomnats med en kram.

Det finns också församlingar, vars ledare och medlemmar bryter med den formella stilen och inte klär upp sig till kyrkan, som Vineyard Stockholm, New Life Church, Korskyrkan och Calvary Chapel. Här är det vanligt att se pastorer predika i t-shirt och gymnastikbyxor eller shorts och sandaler. Här finns också en tendens att bryta med de prydligare frisyrerna och männen kan ha antingen långt hår, skägg eller skäggstubb och kvinnor i princip vilken frisyr som helst. Kvinnor bär för övrigt i regel byxor och tröja/skjorta, snarare än kjol och klänning.

När det gäller hälsningsgester har man nästan helt frångått handskakningen till förmån för kramen. Även om man för det mesta använder ett vardagligt språkbruk förekommer också både Vineyard Stockholm och New Life Church att medlemmar med pentekostal bakgrund kryddar sitt språk med äldre identitetsbärande formuleringar, fast på ett tämligen ironiskt och humoristiskt sätt där man blandar modern slang med formella uttryck. Till exempel hörde jag i Vineyard hälsningsfrasen "tjenare syster".

---

147 Coleman (2000).

Storskaliga och storslagna mötesformer

Under pentekostalismens drygt hundraåriga historia har man laborerat med olika församlings- och mötesformer. Inom den svenska Pingströrelsen har man till exempel grundat såväl storskaliga församlingar (innerstadsförsamlingarna Filadelfia Rörstrand, Citykyrkan och Södermalmskyrkan som tidigare varit en del av Pingströrelsen är bra exempel) som mindre dito. Det är idag möjligt att se en gränslinje mellan organisationer som betonar det storskaliga, storslagna och professionella (här finns även olika grader av framgångsteologi) respektive de som betonar det informella, intima, lekmanamässiga och småskaliga.¹⁴⁸

Dessa skillnader är inte begränsade till medlemsantal utan handlar även om mötesstil, predikningar och missionssatsningar.¹⁴⁹ Det bör dock nämnas att det även inom de mer storskaliga och storslagna grupperna finns inslag av småskalighet, som smågrupperna som berörts ovan.

Den storskaliga och storslagna strömningen bärs idag främst upp av kyrkor som etablerat sig sedan 1980-talet, däribland Trosrörelsen. Den småskaliga trenden kan delvis ses som en motreaktion på den, som växer fram på 1990-talet och bärs upp av bland annat Vineyardrörelsen. Utifrån ett vidare kulturhistoriskt perspektiv kan båda strömningar ses i ljuset av sin uppkomstperiod; den förra speglar på flera sätt det storslagna 1980-talet med sin arenarock, bodybuilderkultur och modemässiga utsvävningar (gigantiska axelvaddar och gyllene skor) medan den andra snarare speglar det mer minimalistiska 1990-talets "gör det själv-trend" som syns bland annat i hard core-rörelsen och epokens mer nedtonade klädsel och design.

Stora lokaler, teknik och inredningsmässig minimalism

Trosrörelsen etablering innebar ett uppsving för storskaliga församlingar och mötesformer och ambitionen — att skapa kyrkor med tusentals medlemmar — var synligt även i lokalvalet; man föredrog stora industribyggnader belägna i utkanten av de städer man grundade församlingar. Tekniken spelade också en stor roll; genom ljud- och videoklipp från andra delar av världen där gudstjänstformen var den samma skapade man intrycket av att

---

148 Det bör nämnas att man även inom de storskaliga församlingarna introducerat småskaliga mötesformer som husgrupper.

149 Filadelfia Rörstrand är ett exempel på en medlemsmässigt stor församling som ändå inte betonar det storslagna.

delta i ett gigantiskt globalt projekt.¹⁵⁰

Ytterligare ett kyrkonätverk som bär upp den storskaliga strömningen är internationella Hillsong Church. Förutom att man föredrar megakyrkor bidrar tekniken, som representationerna av lovsångsteamet och predikanterna som visas på jättelika monitorer, till att förstärka gudstjänstupplevelsen. Robbie B. H. Goh som studerat Hillsong i Australien menar att deltagarna genom sin storlek söker förkroppsliga Gud och att den underliggande logiken är att ju större kyrka desto större Gud.¹⁵¹

Flera Stockholmsförsamlingar delar de drag som Coleman och Goh lyfter fram. Arken och Hope Church (som tidigare tillhört Troströrelsen med som nyligen anslutit sig till Pingst FFS) är inhyta i stora industrilokaler utanför Kungsängen respektive Märsta.¹⁵² Som tidigare nämnts har man möblerat med tanke på att ett stort antal människor samtidigt ska kunna röra sig i lokalerna; i stället för bänkar finns stolsrader, som bryts av breda gångar som leder fram till scenen.

Samtidigt finns en inredningsmässig (materiell) minimalism och det finns få eller inga dekorationer. Dock kan tekniska hjälpmedel som PowerPoint användas i dekorativt syfte. Det finns också nyetablerade grupper som uppvisar dessa drag, som SOS Church som håller till i en större källarlokal (förvisso centralt på Kungsholmen) där inredning och teknik bidrar till att skapa intryck av deltagande i ett framgångsrikt internationellt projekt. På en av väggarna finns en storskalig avbildning (som täcker nästan hela väggen) av människor med uppsträckta armar på ett gigantiskt utomhusmöte.

Även i Hillsong Church Stockholm finns denna tendens. Här visar man ofta videoklipp från den internationella rörelsen, där stora arenor med människor sjunger lovsång. Även storskaliga donationer uppvisas och applåderas. När jag besökte församlingen visade man via videoklipp den summa som man tagit upp vid en tidigare kollekt.¹⁵³

Ledarskapsstil, predikan och missionsprojekt

Det finns också en speciell ledarskaps- och predikostil. Pastorn tenderar för det första att hyllas och presenteras som en framgångsrik person utan

---

150 Coleman (2000: 177–180).

151 Goh (2008: 290–300).

152 Södermalmskyrkan som tillhör Troströrelsen men som har en bakgrund i Pingströrelsen utgör med sin placering i centrala Stockholm ett undantag.

153 Observation den 16 juni 2013 samt Hope Churchs hemsida.

brister. Predikan är i regel snabb och entusiasmerande och innehåller ofta teman som framgång och seger inom olika områden. Missionsprojekt är präglade av samma storskalighet; även om man bedriver mindre projekt uppmärksammas i första hand den typ av satsningar där man söker fylla stora arenor med människor.

I SOS Church visades till exempel egenproducerade videoklipp från Tanzania där tiotusentals människor samlats, och en speakerröst förklarade att tusentals människor hade helats och kommit till tro.¹⁵⁴ I Södermalmskyrkan satsade man i år på ett liknande projekt i svensk miljö där man hyrde Globen och arrangerade en missionskväll med gospeltema. Syftet var att fylla hela lokalen med icketroende stockholmare. I praktiken vad dock de flesta besökare medlemmar i olika pentekostala grupper, varav en del hade bussats in från andra delar av landet.¹⁵⁵

Informalitet, intimitet och småskalighet

På den “motsatta” sidan finns istället en betoning av informalitet, intimitet och småskalighet (även på gudstjänstnivå). Om man som Goh menar att storskaliga grupper söker materialisera Gud genom sin storlek skulle man här snarare kunna säga att man söker göra det via småskalig och intim kommunikation. Jag har beskrivit relationsfokus som ett genomgående drag i den pentekostala miljön och illustrerat hur man genom smågrupper kan introducera detta drag även i storskaliga församlingar.

Småskaligt relationsbyggande tas dock betydligt längre av vissa församlingar, där gudstjänster formas med småskalig kommunikation i åtanke. Församlingar som (i olika hög utsträckning) bär upp denna trend är Calvary Chapel, New Life Church, Vineyard Stockholm, Söderhöjdskyrkan och United Stockholm.

Att skapa rum för småskalig och intim kommunikation

Gemensamt för dessa församlingar är att de institutionaliserat relationsbyggande genom att skapa tids- och rumsliga förutsättningar för småskalig och intim kommunikation under gudstjänsten. Man föredrar i regel centralt belägna lokaler där man istället för bänk- eller stolsrader möblerat med ett flertal småbord, vilket tillåter besökarna att interagera ansikte mot

---

154 Observation den 23 juni, 2013.

155 I praktiken var de allra flesta besökarna medlemmar i pentekostala kyrkor. Observation den 23 augusti 2013.

ansikte i mindre grupper om fyra till sex personer. Vineyard Stockholm introducerade "småbordsmodellen" under mitten av 1990-talet. Samtidigt förlade man kyrkokaffet till mitten av gudstjänsten, som en paus, för att betona vikten av småskalig och informell kommunikation.¹⁵⁶ Vineyard har bevarat detta upplägg och när jag besökte församlingen förklarade två medlemmar att de betraktade gemenskapen runt borden närmast som ett sakrament.¹⁵⁷

Sedan 1990-talet har "småbordsmodellen" tagits upp av flera församlingar och det som började som en nischning har blivit en trend. New Life Church har till exempel introducerat både möbleringen och fikapausen. Det är också vanligt att församlingens pastorer uppmanar besökare att umgås och lära känna nya människor under pausen.¹⁵⁸

Småskaligt umgänge i gudstjänst-sammanhang verkar inte vara i avtagande — snarare tvärt om. Till exempel har Söderhöjdskyrkan successivt förändrat sin interiör i denna riktning. För några år sedan ersatte man de äldre bänkarna med stolsrader, för att under början av detta år introducera de mindre caféborden. Man har dock inte (än) förlagt kaffet till mitten av gudstjänsten.¹⁵⁹

Ledarskapsstil

Ledarskaps- och predikostil skiljer sig också från de ovan beskrivna, storslagna, församlingarna. Predikan är till exempel betydligt långsammare. Gemensamt för Vineyard Stockholm, Calvary Chapel Stockholm, New Life Church, United Stockholm, Söderhöjdskyrkan och Korskyrkan är också att pastorerna ofta framställer sig själva som personer med fel och brister (både karaktärsdrag och utseendenaspekter) och relativt öppet berättar om sina svårigheter och tillkortakommanden, inte sällan med en humoristisk och självvironisk ton.

Småskaligt och mysigt

Under de senaste åren har nystartade Calvary Chapel Stockholm och United Stockholm tagit strömningen ännu längre, genom att dels lägga stor vikt vid småskalig kommunikation i en mysig miljö (här bryter man med

---

156 Intervju med Hans Sundberg, den 4 juli 2013.

157 Observation den 16 juni 2013.

158 Observationer 2009–2011.

159 Observation den 4 augusti 2013.

de andra gruppernas inredningsmässiga minimalism) och dels genom att explicit påpeka att de inte har ambition att bli megakyrkor.

Calvary Chapel är en församling med runt 30 medlemmar som hyr lokaler (två rum) vid Slussen som annars mest används för caféverksamhet, vilket ger en informell touch. Miljön kan i korthet beskrivas som en kombination av ett café, en nattklubb och någons vardagsrum. Det första rummet, där entrén är belägen, är också det som används vid gudstjänst. Även om den ena sidan av byggnaden har stora fönster som vetter mot gatan gör läget (under slussens mörka gångar) att det ändå är relativt mörkt. Längst framme finns en lång bardisk, där man dukar fram kaffe och (ofta hembakat) fikabröd. Ytan till höger om disken domineras av mindre soffgrupper, stoppade fåtöljer och småbord, som utgör en mer bekväm och mysig variant av småborden i de andra församlingarna. Längst fram till höger finns en liten scen från vilken predikningar och lovsång leds.

Lokalerna är tapetserade och möblerade med bland annat byråer, vilket ger besökare intrycket av att befinna sig i någons hem. Man använder även stämningsskapande ljus; dels lysas väggarna upp av spotlights i ljusa färger och dels har man placerat glaslyktor med värmeljus på borden och på bardisken. Det inre rummet påminner mer om en klubblokal, med en stor öppen yta och en scen längst fram. Längst väggarna finns rokokoinfluerade soffor och fåtöljer i mörkrött och lila. En discoboll i silver hänger i taket och spotlights rör sig långsamt runt i rummet.

Det småskaliga och relationella draget återkommer i predikans upplägg. Joel Wickström som är gruppens pastor inleder i regel med en kort textutläggning, varefter deltagarna diskuterar innebörden parvis eller i mindre grupper. Därefter diskuterar man gemensamt sina slutsatser. Detta pedagogiska upplägg är tydligt anpassat till en mindre grupp och skulle inte fungera i en större församling.¹⁶⁰

United Stockholm som slog upp portarna i våras påminner på flera sätt om Calvary Chapel. Istället för en konventionell kyrkobyggnad har man hyrt Teaterstudio Ledermans lokaler. Efter att ha gått ner under markplanet via en trappa kommer man först in i ett "förrum", som i sin tur leder till två mindre rum på höger och vänster sida. Fortsätter man istället rakt fram kommer man till själva teaterscenen, där gudstjänsterna firas.

Vid mitt besök fungerade det första rummet som en mottagning där (de få) besökarna erbjöds alkoholfria drinkar. Även här ger lokalerna en speciell inramning, med röda väggar, persiska mattor, guldinramade speglar och

---

160 Intervju med Joel Wickström den 14 juni 2013 samt observation den 2 juni 2013.

dämpad belysning. På väggarna hänger inramade fotografier och målningar och det finns stoppade röda soffor och småbord vid ingången. Man använder också stora och stämningsskapande kandelabrar både i entrérummet och i gudstjänstlokalen.¹⁶¹

Som jag har nämnt har vare sig United Stockholm eller Calvary Chapel som direkt ambition att bli megakyrkor. Medlemmar som jag talade med uppskattade småskaligheten och menade att de hellre skulle föredra att dela församlingen om de skulle växa, så att de inte skulle bli en “anonym storförsamling”. Ambitionen i United Stockholm var istället, enligt två av medlemmarna, att skapa flera små församlingar belägna på de olika öarna i centrala Stockholm.¹⁶²

Maskrosnätverket

Ett sista uttryck för småskalighet är de husförsamlingar som saknar egna lokaler och istället föredrar att mötas i deltagarnas hem. Många husförsamlingar är delar av Maskrosnätverket (med frontmannen Charles Kridiotis) — ett nätverk av små och enkla församlingar, vars namn är tänkt att spegla det okontrollerade och effektiva sätt makrosor sprider sig på.¹⁶³

Tre pentekostala idealtyper

Den pentekostala miljön i Stockholm är både heterogen och föränderlig och varje ansats till generalisering innebär förenkling.¹⁶⁴ Utifrån presentationen ovan är det dock möjligt att tala om olika typer av pentekostalism. I min ansats till typologisering lutar jag mig mot den tyske sociologen Max Webers resonemang om idealtyper.

En idealtyp kan beskrivas som en abstrakt “renodlad” modell, där vissa karaktärsdrag överdrivs, i syfte att jämföra och lyfta fram och peka på olika trender och drag. Medan det finns gemensamma strömningar i Stockholms pentekostala miljö (som relationsbetoning, specialisering och liturgiskt bejakande) kan man med utgångspunkt i Webers teorier tala om tre olika idealtyper, som här benämns “välorganiserad och institutionaliserad

---

161 Observation den 9 juni 2013.

162 Observation den 9 juni 2013.

163 Tyvärr har jag inte hunnit besöka någon av dessa husförsamlingar.

164 För en intressant diskussion om förhållandet mellan det enskilda och forskares kategoriseringar rekommenderas religionshistorikern Jonathan Z. Smiths bok *Map is Not Territory* (1993).

pentekostalism”, “storslagen och storskalig pentekostalism” samt “småskalig och informell pentekostalism”. I praktiken delar förstås inte “verklighetens” olika församlingar alla dessa drag.¹⁶⁵

Välorganiserad och institutionaliserad pentekostalism

Denna idealtyp har både en äldre bakgrundshistoria och en stor andel äldre medlemmar. Musiken består av både psalmer som framförs med moderna instrument och av lovsång. De karismatiska uttrycken under gudstjänsten och det kroppsliga engagemanget under lovsången är minimala (inga lyfta händer). Lokalerna är estetiskt avskalade och präglade av traditionella bänkrader. Både ledare och besökare klär upp sig när de går till kyrkan och man hälsar varandra med handslag och fridshälsning, samt använder tilltalsord som “bror” och “syster”.

Storslagen och storskalig pentekostalism

Denna typ är åldersmässigt blandad, med en viss övervikt av medelålders personer. Lokalerna är stora, väl lämpade för massmöten, med stolsrader som bryts av breda gångar som leder fram till scenen längst fram, och minimalistiskt inredda. Även mission är präglad av storskaliga projekt.

Musiken består av engelskspråkig lovsång under vilken alla deltagare sträcker upp händerna. De karismatiska uttrycken under gudstjänsten är starka; ledare uppmanar till tungotal och människor faller till golvet. Även här klär besökarna upp sig.

Man hälsar på varandra med ett handslag eller en kram. Pastorerna idealiseras, predikostilen är snabb och man använder teknik för att förstärka gudstjänstupplevelsen. ”Kodord” under predikan, i böner och i lovsångstexterna är “framgång”, “tillväxt” och “seger”.

Informell, småskaligt relationsbaserad pentekostalism

Den tredje typen har en blandad demografisk bas, med en viss övervikt av yngre medlemmar. Musiken består av både modern (men långsam) lovsång och vissa svenska psalmer. Under lovsången sträcker många, men inte alla, upp händerna. Pastorerna ventilerar sina fel och brister offentligt.

Man klär inte upp sig till kyrkan utan kommer i vardagens jeans eller t-shirt. Karismatiska uttryck som tal i tungor och profetiskt tilltal förekommer ibland vid gudstjänst. Medlemmarna hälsar på varandra genom kramar. Småskalig gemenskap betonas och lokalerna, som man

---

165 Burger (1987).

hyr i centrala Stockholm, är möblerade med småbord för att underlätta småskaligt och intimt umgänge.

Idealtyperna som triangulär modell

Hur förhåller sig de "verkliga" församlingarna till dessa idealtyper? Ett fruktbart sätt att förstå relationerna mellan dessa är se de stereotypa idealtyperna som hörn i en triangulär modell, där församlingar kan dra mer eller mindre åt dessa håll. De församlingar som påminner mest om den första typen är Filadelfia Rörstrand och Centrumkyrkan. Arken, SOS Church och Södermalmskyrkan å andra sidan påminner mest om den andra, medan Calvary Chapel, United Stockholm och Vineyard Stockholm påminner mest om den tredje.

Det finns givetvis organisationer som på olika sätt positionerar sig mellan de olika hörnorna. Hillsong Church Stockholm till exempel delar till exempel både drag från den andra och tredje typen, med sin betoning av det storslagna och uppklädda, samtidigt som man kramas och pastor Andreas Nielsen ironiskt påpekar brister i sin egen karaktär. Som framgång av utvecklingen i Söderhöjdskyrkan kan man också röra sig mellan de olika hörnen, som Söderhöjdskyrkan, som genom sin ommöblering gått i riktning mot den tredje typen.

Avslutande reflektioner

Såhär vid vägs ände kan några avslutande reflektioner vara på sin plats. Materialet som ligger till grund för detta bidrag (och för typologiseringen) är insamlat i Stockholms län, och att bredda materialet både geografiskt och med pastorsintervjuer och observationer från fler församlingar i Stockholms län är angelägna uppgifter. Presentationen har tangerat vissa teman och spänningsområden som dock inte kunnat ägnas särskild uppmärksamhet. Bland dessa finns relationer mellan olika generationer och förhållandet mellan centrum- och förorts/kranskommunförsamlingar som förtjänar att belysas i framtida studier.

Referenser

Observationer

New Life Church, 2009–2011

Tomaskyrkan, den 13 juni 2010

Citykyrkan, den 18 oktober 2009 och den 10 november 2009

Hillsong Church Stockholm, den 8 november 2009 och den 13 december 2009

Södermalmskyrkan, den 28 oktober 2009, den 2 november 2009, den 1 december 2009 och Gospelkväll i Globen den 23 augusti 2013

Filadelfia Rörstrandsgatan, den 20 oktober 2009 och den 2 juni 2013

Calvary Chapel Stockholm, den 2 juni 2013 och den 6 juni 2013

United Stockholm, den 9 juni 2013

Arken, den 16 juni 2013

Vineyard Stockholm, den 16 juni 2013

Centrumkyrkan, den 20 oktober 2009 och den 23 juni 2013

Maranataförsamlingen Stockholm (tälmöte), den 28 juni 2013

SOS Church, den 23 juni 2013

Kraftkällan, den 29 juni 2013

Korskyrkan, den 7 juli 2013

Söderhöjdskyrkan, den 4 augusti 2013

Elektroniskt material

Arken: <http://www.arken.org/> [hämtad den 3 juli 2013]

Bjärka Säby: <http://ekumeniskakommuniteten.se/historia/> [hämtad den 3 juli 2013]

Calvary Chapel Stockholm: <http://www.calvarystockholm.se> [hämtad den 3 juli 2013]

Centrumkyrkan: <http://www.centrumkyrkan.se/> [hämtad den 3 juli 2013]

Evangeliska frikyrkan: www.efk.se [hämtad den 2 augusti 2013]

Filadelfia Stockholm: <http://www.filadelfia.nu/> [hämtad den 5 augusti 2013]

Full Gospel Eritrean Church Stockholm: <http://www.fgecs.se/> [hämtad den 17 augusti 2013]

Hope Church: <http://hope.se/> [hämtad den 2 augusti 2013]

Korskyrkan: <http://www.korskyrkanstockholm.se/> [hämtad den 2 augusti 2013]

Kraftkällan: <http://www.kraftkallan.org/dans-tjaenst/> [hämtad den 17 juni 2013]

Maranata Stockholm: <http://maranata.se/> [hämtad den 2 augusti 2013]

New Life Church Stockholm: <http://www.newlife.nu/> [hämtad den 5 augusti 2013]

Pannkakskyrkans hemsida: <http://pannkakskyrkan.se/> [hämtad den 15 september 2013]

Pingstkyrkan Norrtälje: <http://www.pingstnorrtaelje.se/gudstjanster1> [hämtad den 12 augusti 2013]

Pingst: Fria församlingar i samverkan: <http://www.pingst.se/> [hämtad den 2 augusti 2013]

Rinkeby internationella församling: <http://www.rinkebykyrkan.se/> [hämtad den 2 augusti 2013]

Stockholm stads hemsida: <http://www.stockholm.se/> [hämtad den 17 augusti 2013]

Söderhöjdskyrkan: <http://www.soderhojdskyrkan.se/> [hämtad den 2 augusti 2013]

Södermalmskyrkan: <http://www.sodermalmskyrkan.se/> [hämtad den 2 augusti 2013]

United Stockholm: <http://sthlm.unitedglobal.nu> [hämtad den 3 juni 2013]

Vineyard Stockholm: <http://stockholm.vineyard.se/> [hämtad den 20 juli 2013]

Intervjuer

Intervju med Niklas Piensoho den 31 maj 2013

Intervju med Joel Wickström den 14 juni 2013

Intervju med Hans Sundberg den 4 juli 2013

Litteratur

Anderson, Allan H. Varieties, Taxonomies and Definitions. I *Studying Global Pentecostalism: Theories and Methods*. Michael Bergunder, Andre Droogers, Cornelis van der Laan & Allan Anderson (red.), 13–29. Berkeley: University of California Press, 2010.

Beck, Ulrich. *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage, 1992.

Boivin, Nicole. Grasping the Elusive and Unknowable: Material Culture in Ritual Practice. *Material Religion* nr. 5 (2009): 266–287.

Burger, Thomas. *Max Weber's Theory of Concept Formation: History, Laws, and Ideal Types*. Durham: Duke University Press, 1987.

Coleman, Simon. *The Globalisation of Charismatic Christianity: Spreading the Gospel of Prosperity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

Cox, Harvey. *Fire from Heaven: The Rise of Pentecostal Spirituality and the Reshaping of Religion in the Twenty-first Century*. Cambridge, Massachusetts: Da Capo Press, 2001.

Furedi, Frank. *Therapy Culture: Cultivating Vulnerability in an Uncertain Age*. London: Routledge, 2004.

Furingsten, Agne. Från dansbanelände till lovsångsdans. I *Pingströrelsen vol. 2. Verksamheter och särdrag under 1900-talet*, vol. 2, Jan-Åke Alvarsson & Claes Waern (red.), 361–376. Örebro: Libris.

Giddens, Anthony. *Runaway World: How Globalization is Reshaping Our Lives*. New York: Routledge, 2003.

Goh, Robbie B. H. Hillsong and “Megachurch” Practice: Semiotics, Spatial Logic and the Embodiment of Evangelical Protestantism. *Material Religion* nr. 4 (2008): 284–305.

Härdelin, Alf. Från fromhet till spiritualitet. *Signum*, nr 4 (1978).

Ideström, Jonas. *Lokal kyrklig identitet. En studie av implicit ecklesiologi med exemplet Svenska kyrkan i Flemingsberg*. Diss. Uppsala universitet. Skellefteå: Artos, 2009.

Illouz, Eva. *Saving the Modern Soul: Therapy, Emotions, and the Culture of Self-help*. Berkeley: University of California Press, 2008.

Jenkins, Philip. *The Next Christendom: The Coming of Global Christianity*, 3 uppl.. Oxford: Oxford University Press, 2011.

- Josefsson, Ulrik. *Liv och över nog: Den tidiga pingströrelsens spiritualitet*. Diss. Uppsala universitet. Skellefteå: Artos, 2005.
- Keane, Webb. *Christian Moderns: Freedom and Fetish in the Mission Encounter*. Berkeley: University of California Press, 2007.
- Lyon, David. *Jesus in Disneyland: Religion in Postmodern Times*. Cambridge: Blackwell Publishers, 2000.
- Marshall, Ruth A. *Political Spiritualities: The Pentecostal Revolution in Nigeria*. Chicago: University of Chicago Press, 2009.
- Martin, David. *Tongues of Fire: The Explosion of Protestantism in Latin America*. Oxford: Blackwell, 1990.
- Pingströrelsens årsbok*. Pingströrelsens informationscentrum, 2013.
- Robbins, Joel. The Obvious Aspects of Pentecostalism: Ritual and Pentecostal Globalization. I *Practicing the Faith: The Ritual Life of Pentecostal-Charismatic Christians*, Martin Lindhardt (red.), 49–67. New York: Berghahn Books, 2011.
- Roof, Wade Clark. *Spiritual Marketplace: Baby Boomers and the Remaking of American Religion*. Princeton: Princeton University Press, 1999.
- Skog, Margareta. *Frikyrklighet och ekumenik kring millennieskiftet: I Berndt Gustafssons fotspår: Tre studier*. Lund: Lunds universitet, 2010.
- Smith, Jonathan Z. *Map is Not Territory: Studies in the History of Religions*. Chicago: University of Chicago Press, 1993.
- Sveriges kristna råds årsbok*, 2013.
- Stävare, Nils-Eije. Ökat engagemang i samhällsfrågor. I *Pingströrelsen vol. 2. Verksamheter och särdrag under 1900-talet*. Jan-Åke Alvarsson & Claes Waern (red.), 133–176. Örebro: Libris, 2007.

Kapitel 4. Nils Malmström: Pentekostala invandrarkyrkor

Inledning

Kristendomen har, som t.ex. Philip Jenkins uppmärksammat, idag förflyttat sitt centrum från Europa och Nordamerika till Afrika söder om Sahara, Latinamerika och delar av Asien¹⁶⁶. En del av utvecklingen i dessa områden har inneburit att pentekostalismen ökat sitt inflytande de senaste årtiondena, dels genom församlingstillväxt och nya inhemska kyrkor, dels genom att pentekostala rörelser fått inflytande även inom "äldre" samfund som t.ex. de anglikanska och katolska kyrkorna.

Genom migrationsströmmar de senaste 20 åren har dessa pentekostala kyrkor också etablerat sig i Europa och även Sverige. Utvecklingen i Sverige torde ligga några år efter t.ex. Storbritannien och Nederländerna men något före länderna i östra Europa.

Från 1990-talet och framåt (med en ökning någon gång i början 2000-talet) har ett flertal pentekostala kyrkor med invandrarbakgrund startats i Sverige. Jag kommer nedan att diskutera några trender och typologier som man kan se och illustrera detta med exempel på kyrkor som har ursprung framför allt i Afrika, men även i Asien och Latinamerika.

Jag har själv genom studier i Missionsvetenskap vid Centrum för Teologi och Religionsvetenskap vid Lunds Universitet tidigare uppmärksammat nigeriansk pentekostalism i Sverige, och den kommer därför att i viss mån dominera mina exempel, men tanken är ändå att ge en bredare bild.

Jag tar upp vad jag tycker mig vara fyra typer av pentekostala invandrarkyrkor, som är verksamma i Sverige idag. Det betyder inte att pentekostala invandrargrupper inte funnits tidigare i Sverige och spelat en roll, t.ex. finska och estniska grupper.

---

166 Jenkins, Philip, *The Next Christendom: The Coming of Global Christianity*, Oxford University Press, 3rd edition, 2011.

1. "Megakyrkor" från det "Globala Syd"

Denna grupp är kyrkor som etablerats i sina hemländer någon gång från slutet av 1970-talet och framåt. Flera av dessa kyrkor är ledande inom den pentekostala utvecklingen globalt och har medlemssiffror i flermiljonklassen. Ofta har de en dominerande ledarfigur som präglar rörelsens bild utåt. Exempel på sådana kyrkor som etablerat sig i Sverige är *Igreja Universal do Reino de Deus* ("Gudrikets Universella kyrka") från Brasilien, *Redeemed Christian Church of God* från Nigeria och *Jesus is Lord Church* från Filippinerna. Dessa kyrkor har, även om de i Sverige högst nått ett medlemstal av några hundratal, en uppbackning från sina moderkyrkor, som gör att medlemmarna oftast har en stark identitet av att vara del av ett större globalt skeende. De har främst lyckats nå ut till landsmän i diasporan, även om de motiverar sitt församlingsgrundande i Sverige med att de vill nå alla människor. Få av dem har dock startats som rena missionsprojekt utan mera genom att medlemmar i kyrkan av olika anledningar flyttat till Sverige och sedan sett behovet av att grunda en församling. Oftast har de en i viss mån etnisk prägel av att vara en nigeriansk eller brasiliansk kyrka, men de har också fått medlemmar utanför just den specifika gruppen. Oftast är det också en viktig markör för moderkyrkan att i olika sammanhang framhålla i hur många länder de har verksamhet.

2. Oberoende pentekostala invandrarkyrkor som startats i Sverige

Den andra kategorin består av kyrkor som startats i Sverige av invandrare och utvecklats här. Här finns två undergrupper, dels de som hållit sig oberoende, och dels de som senare kontaktat eller på annat sätt uppgått i redan etablerade kyrkor. Den första undergruppen kan exemplifieras av *Restoration Ministries* i Malmö. Det är kyrkor som börjat med medlemmar ur en etnisk grupp men i många fall sedan även attraherat andra grupper av invandrare.

Ett exempel på den andra skulle i viss mån vara *Elim Pentecostal* och *Mevam* i Malmö.

3. Pentekostala "Megakyrkor" bildade i Sverige med verksamhet i flera länder

En tredje grupp är kyrkor som haft en sådan framgång här i Sverige, att de lyckats bygga upp en bas för att också etablera sig i andra länder både i Europa och i det Globala Syd. I min framställning representeras den av *International Mission Church*, en spansktalande kyrka som grundats i Sverige och numera även har kyrkor i Spanien och Latinamerika.

4. Pentekostala invandrarkyrkor med kopplingar till svenska samfund

Den fjärde gruppen skulle jag beskriva som invandrarkyrkor, som startats inom eller blivit delar av redan etablerade samfund, inom Pingst — Fria Församlingar i Samverkan, Evangeliska Frikyrkan (EFK) och även Equmeniakyrkan. Framför allt har det gällt grupper med bakgrund i Latinamerika. Ett exempel är den spansktalande *Iglesia del Pueblo* i Sollentuna.

Här är det på sin plats att jämföra med de typologier som Claudia Währisch-Oblau har skapat för pentekostala invandrarkyrkor i Tyskland. Hon har också delat in dem i fyra olika kategorier

1. *Independent Local New Mission Churches: No affiliation,*
2. *New Mission Megachurches: Affiliation to a strong leader,*
3. *New Mission Church Groups: Affiliation through language, nationality or creed,*
4. *Denominational New Mission Churches: Affiliation to a mother church.*¹⁶⁷

Det finns många likheter med mina typologier där hennes typ 4 liknar min "Megakyrkor från det Globala Syd" och hennes 1 liknar min "Oberoende pentekostala invandrar kyrkor som startats i Sverige". Jag har däremot ingen speciell typ för kyrkor där språk och nationalitet skulle vara den avgörande markören, eftersom jag ändå tycker att huvuddelen av de pentekostala kyrkor jag tagit upp just har den markören gemensamt. (Här ska dock sägas att jag bara undersökt någon enstaka fransktalande kyrka där kanske språket spelar en mer avgörande roll.)

Hon saknar också min kategori av kyrkor med kopplingar till redan etablerade samfund. Huruvida detta beror på de olika kontexterna i Sverige kontra Tyskland eller att de inte ingick i hennes undersökning, vet jag i nuläget inte.

Majoriteten av de kyrkor som jag presenterar har en gemensam struktur för församlingsverksamheten, som jag tycker väl stämmer överens med det veckoschema som Werner Kahl har beskrivit som typiskt för afrikanska pentekostala kyrkor i Tyskland.

---

167 Währisch-Oblau, Claudia, "We shall be Fruitful in this Land": *Pentecostal and Charismatic New Mission Churches in Europe*. in Droogers, André & van der Laan, Cornelius & van Laar, Wout (eds), *Fruitful in this Land — Pluralism, Dialogue and Healing in Migrant Pentecostalism*, Boekencentrum, Zoetermeer, The Netherlands, 2006.

Ett veckoschema ser förenklat ut så här:¹⁶⁸ söndag — gudstjänst, måndag — bönegrupp, onsdag — bibelstudie, fredag — kvällsmöte, lördag — övning för musiker ev. kör. Till detta tillkommer sedan speciella evangemang, t.ex. bönenatt fredag-lördag och eller konferens under en helg med en gästtalare, ofta från något afrikanskt land.

Ofta har man också nätverk mellan olika europeiska länder, där högkvarteret för flera afrikanska kyrkors mission i Europa kan finnas i Storbritannien eller Nederländerna.

Oftast består de av mindre grupper, som sällan blir fler än ca 30–50 medlemmar. De möts oftast i hem eller i någon hyrd lokal och har många gånger en klart etnisk prägel av nationaliteten på gruppens ledning. Framför allt finns de i storstadsregionerna, men vissa har även etablerat sig i medelstora städer såsom Eskilstuna, Kalmar eller Borlänge. Situationen är dock inte statisk, och församlingar uppstår, splittras eller försvinner, ofta beroende på den ovissa situation som gäller för vissa migrantgrupper. Folk befinner sig i Sverige för kortare perioder med tillfälliga arbeten eller studier.

Nedan följer ett urval av pentekostala församlingar/kyrkor från mina typologier. Eftersom typologierna är ett slags generaliseringar, är gränserna inte alltid tydliga, och vissa församlingar kan passa in i flera kategorier eller över tiden byta kategori. En viss dominans i uppgifterna gäller södra Sverige eftersom det är där jag i huvudsak verkat. Huvuddelen av exemplen kommer från församlingar vars gudstjänster jag har besökt vid åtminstone ett tillfälle under de senaste två åren.

1. “Megakyrkor” från det Globala Syd

Deeper Life Bible Church

Deeper Life Bible Church är en av de första “stora” pentekostala kyrkorna i Nigeria. Den startades på 1970-talet och ansågs länge vara världens största församling (om man undantar kyrkorna i Korea). Kyrkan leds av William Kumuyi. Den har stundtals haft ett stort fokus på helgelse, vilket kan vara en förklaring till dess minskade medlemsantal under 1980-talet då man var emot t.ex. innehav av TV och andra medier. Detta har dock förändrats, och

---

168 Kahl, Werner, *Migrationsgemeinden aus Afrika in Deutschland — Zum Phänomen, zu seiner Genese und Bedeutung*, in Kahl, Werner & Keiper Martin (red), *Zusammen wachsen — Weltweite Ökumene in Deutschland gestalten*, Evangelisches Missionswerk in Deutschland, Hamburg 2011.

idag använder man precis som andra pentekostala kyrkor i Nigeria såväl TV som Internet för att sprida sitt budskap. Men samtidigt har man kvar vissa drag och regler som speglar betoningen på helgelse t.ex. åtskillnad mellan män och kvinnor vid gudstjänster, uppmaning att inte bära smycken o.s.v.

Deeper Life har flera kyrkor i Europa med huvuddelen i Storbritannien.

I Sverige startade man sin första församling 2009 i Umeå och har idag församlingar där och i Luleå, Uppsala, Västerås och Stockholm. Arbetet i Sverige (och övriga Norden) leds av Ogonna Obudulu som är doktorand på Umeå Plant Science Center. Deras verksamhet har uppmärksammats av Sveriges Radio¹⁶⁹.

Ett flertal av medlemmarna är studenter. Antalet medlemmar i Sverige är officiellt 50, men 2012 deltog över 200 personer vid deras årliga julretreat.

Redeemed Christian Church of God (RCCG)

Redeemed Christian Church of God (RCCG) är en av de största pentekostala kyrkorna i Nigeria med ca 6 miljoner medlemmar i Nigeria och i kyrkor i över 80 länder i världen. Kyrkan grundades 1952 av Joshua Akindayomi och har sitt ursprung ur Aladura-rörelsen, en inhemsk nigeriansk kyrkorörelse som uppstod i början av 1900-talet. Dess nuvarande ledare Enoch Adeboye tog över vid grundarens död 1980, och under hans ledning har RCCG förändrats från en marginell Aladura-kyrka till att idag vara en av de ledade pentekostala kyrkorna i Afrika. Man har i Nigeria haft en tillväxt i antal församlingar sedan 1980-talet, och från att ha varit en kyrka med mestadels lågutbildade attraherar man idag en växande medelklass.

RCCG har ett stort center utanför Lagos som kallas Redemption Camp där man samlas för regelbundna bönemöten och konferenser som lockar stora skaror. Siffror från 700 000 till 1,5 miljon nämns i olika sammanhang.

Sedan 1990-talets början har man expanderat både till andra afrikanska länder och till flera länder i Europa.

Kyrkans vision uttrycks i följande punkter:

To make heaven.

To take as many people as possible with us.

To have a member of RCCG in every family of all nations.

To accomplish No. 1 above, holiness will be our lifestyle.

---

169 <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/114637?programid=3103>. "Missionär i Hednaland", dokumentär I Sveriges Radio P4 2012 om Deeper Life Church och dess arbete i Umeå.

To accomplish Nos. 2 and 3 above, we will plant churches within five minutes' walking distance in every city and town of developing countries and within five minutes' driving distance in every city and town of developed countries. We will pursue these objectives until every Nation in the World is reached for Jesus Christ our Lord.

Man har delat in Europa i två delar, Storbritannien och Irland med högkvarter i London, och det så kallade "Mainland Europe" med högkvarter i Haag. Speciellt i Storbritannien har man lyckats väl och har idag ca 600 församlingar med huvuddelen i London. 2010 samlade deras årliga bönenatt *Festival of Life* 40 000 personer. Deras sociala arbete har uppmärksammats i brittiska media och av politiker och kungahuset. Man har även etablerat kontakter med *Church of England*.

I Sverige startades den första kyrkan i Göteborg 2001, och idag är man allt som allt 19 församlingar runtom i Sverige. Organisatoriskt är Sverige kopplat till högkvarteret i Haag och är uppdelat i två zoner som ledds av var sin så kallad zonal pastor. Dessa pastorer rapporterar i sin tur till en provinspastor som finns i Polen.

Trots den ganska strikta indelningen och hierarkiska ledarstrukturen verkar det finnas ganska stor frihet för de enskilda församlingarna att agera och även starta nya församlingar. Den äldsta församlingen i Sverige, Jesus Connections i Göteborg, har nyligen blivit medlemmar av Evangeliska frikyrkan (EFK).

I dagsläget finns församlingar på följande orter, Stockholm (2), Göteborg (2), Malmö (3), Uppsala (2), Borås (2), Södertälje, Karlskrona, Sundsvall, Borlänge, Lund, Växjö, Kalmar och Helsingborg. Församlingarna leds av en pastor eller diakon. I de flesta fallen är pastorn från Nigeria men det finns undantag. Uppskattningsvis finns mellan 30 och 70 medlemmar i varje församling.

Det finns dock ett stort flöde av människor som kommer och går, så antalet gudstjänstbesökare kan under ett år i en och samma församling variera mellan 30 och 110. Huvuddelen har afrikanskt ursprung men även andra grupper finns representerade. Församlingen i Karlskrona hade t.ex. 2011 en stor grupp indier som medlemmar. Huvuddelen av de icke-afrikanska medlemmarna är gifta med eller har någon annan form av relation till en afrikansk medlem.

Gudstjänstspråket är engelska även om det i vissa möten förekommer tolkning till svenska eller försök med svenskspråkiga gudstjänster t.ex. en gång i kvartalet. Man har också en gång om året en så kallad multikulturell

söndag, då medlemmarna uppmanas komma i traditionella kläder och sjunga sånger från sina ursprungsländer.

Förutom den engelsktalande delen av RCCG finns det tre spansktalande församlingar (*Iglesia Redimida de Dios*) i Sverige: i Stockholm, Norrköping och Jönköping. De har bildats genom kontakter med en RCCG-församling i Valencia i Spanien och är organisatoriskt inte kopplade till de övriga RCCG-församlingarna i Sverige. Pastorerna har sina ursprung i Chile och Bolivia, och medlemmarna har till största delen latinamerikanska rötter.

Församlingen i Norrköping har sitt ursprung i en fristående latinoförsamling, *Jesus Vive*, som grundades i början av 2000-talet men 2010 gick upp i RCCG. De har idag gudstjänster på spanska, franska och engelska och samlar under en helg ca 160 personer med bakgrund både i Afrika och Latinamerika.

Mountain of Fire and Miracle

En nigeriansk pentekostal kyrka som leds av Daniel Kolawole Olukola. Den startades 1994 och har kyrkor i Nigeria och ett flertal länder i Europa. Mest känd är den på grund av sin betoning på befrielse och andlig krigföring. Olukola är förutom pastor också forskare inom biokemi och har publicerat både förutom om bön och artiklar i vetenskapliga tidskrifter¹⁷⁰.

Kyrkan i Sverige startade i augusti 2009 med en mindre grupp i Hässleholm och har idag två församlingar i Stockholm (Skanstull och Alby) och två mindre bönegrupper i Malmö och Helsingborg. Arbetet leds av pastor Peter Clarvel Uti som är speciellt utsänd av pastor Olukola. Enligt Uti hade man i början en del kontakter med pastor Tomas Ander från Göingekyrkan i Hässleholm.

Christ Embassy Sweden

Kyrkan Christ Embassy i Nigeria leds av pastor Chris Oyakhilome.

Den startade 2013 en församling i Stockholm, som möts i Flemingsberg. Enligt pastor Angela som leder den svenska grenen kommer ca 50 personer på gudstjänsterna. De distribuerar också en andaktsbok "Rapsodi i Realiteten"¹⁷¹ som ges ut varje månad på svenska med texter för varje dag av pastor Oyakhilome och hans fru Anita. Boken är en översättning från engelska och tryckt i Nigeria.

---

170 http://www.cesnur.org/2005/pa_adogame.htm

171 <http://www.rhapsodyofrealities.org/index.php/en/>

Manmin Church Stockholm

Manmin Church är en kyrka med huvudkvarter i Söul i Sydkorea, som startades 1982 av pastor Jaerock Lee. Manmin är koreanska och kan ungefär översättas som "Hela skapelsen, alla folk och nationer". Kyrkan uppger att de idag har över 9 000 församlingar över hela världen med 120 000 medlemmar, huvuddelen torde dock vara i Korea. Den är känd för sina TV-program som sänds i flera länder.

I Sverige startade man 2006 med 5 medlemmar i Stockholm. Vid mitt besök i kyrkan 2012 uppgavs att man var 25 medlemmar men gudstjänsten bestod då enbart av två familjer. Gudstjänsten följde noga en färdig liturgi där det också ingick böner av ledaren som spelades upp via en dator. Man delar ut ett flertal böcker av pastor Lee, bland annat en biografi om Lees liv på 300 sidor, översatt till svenska och tryckt i Korea.

Jesus is Lord Church

Detta är en filippinsk kyrka som startades 1978 av Eddie C. Villanueva och idag räknas som den största icke-katolska karismatiska kyrkan i Filippinerna. Man har ett stort antal medlemmar (uppgifterna varierar mellan 750 000 och 2 miljoner) i såväl Filippinerna som bland den filippinska diasporan runt om i världen.

Ledaren Villanueva, som kallas "*spiritual director*", har två gånger ställt upp som presidentkandidat i Filippinerna och har bildat ett eget politiskt parti.

I Europa har kyrkan sitt högkvarter i Italien.

I Sverige finns tre församlingar. Den första startades i Göteborg 2003 och numera finns en till i Göteborg och sedan 2012 också en i Jönköping. Sammanlagt har man ca 100 medlemmar i Sverige. Majoriteten av dem som är medlemmar och eller besöker gudstjänster är kvinnor med filippinskt ursprung. Gudstjänstspråket är engelska. Organisatoriskt tillhör man en region som också inkluderar Norge.

Igreja Universal do Reino de Deus

Detta är en brasiliansk pentekostal kyrka, på svenska Gudsrikets Universella kyrka,¹⁷² som grundades 1977 av biskop Edir Macedo och idag räknas som en av de större pentekostala samfund i världen.

---

172 På engelska the *Universal Church of the Kingdom of God* (UCKG). Förkortningen på portugisiska är IURD.

I Sverige etablerade man sig i 2007. Motivet för att starta en kyrka i Sverige var enligt pastor Daniel Guerrero att flera brasilianare bosatta i Sverige hört av sig till kyrkan i hemlandet och bett att en verksamhet skulle startas. Pastor Guerrero, som tidigare varit pastor i New York och Florida, leder arbetet tillsammans med en assisterande pastor.

Kyrkan har en lokal ganska centralt i Stockholm där man har daglig verksamhet i form av gudstjänster, rådgivningsverksamhet och aktiviteter för ungdomar. Lokalen ligger i gatuplanet och är öppen och ljus med bord för fika och samtal och ett hörn med böcker på portugisiska och engelska om kyrkan och dess grundare. Ett mindre rum för gudstjänstbruk är beläget längre in i lokalen.

Enligt mönster från ett flertal länder där IURD finns¹⁷³ har man återkommande teman för verksamheten varje veckodag enligt följande: måndag — ekonomi; tisdag — fysisk hälsa; onsdag — bibelstudier; torsdag — känslomässig hälsa; fredag — spirituellt helande; lördag — evangelisation och ungdomsverksamhet; samt söndag — gudstjänster med inriktning på familjen.

Ca 100 personer berörs av verksamheten varav de flesta är portugisisktalande, men möten hålls även på spanska och engelska. Pastor Guerrero uppskattade antalet svensktalande till ca 15 %.

Man har även haft inslag på Öppna kanalen¹⁷⁴ för att sprida sitt budskap.

I de broschyrer om församlingen som översatts till svenska är budskapet avskalat religiösa termer, något som enligt pastor Guerrero skett helt avsiktligt för att nå ut till svenskar.

Zion Temple Sweden

Detta är en gren av kyrkan Zion Temple Rwanda, som startades 1999 av Paul Gitwaza, och har kyrkor i Storbritannien, Belgien, Danmark och Sverige.

I Sverige startades en församling i Eskilstuna 2009. Huvuddelen av medlemmarna kommer från Rwanda och gudstjänstspråket är franska. Man har täta kontakter med Zion Temple i Köpenhamn och deltar regelbundet

---

173 "I have visited their church in Toronto a couple of times. Very different approach to about everything they do in terms of church. Worship 3x every day (except Sat and Sun). Each day is devoted so some aspect of life (personal, work, family, bible study, etc.)" elektronisk konversation med David A. Reed, Professor Emeritus från Wycliffe College Toronto, Kanada 2013-08-29.

174 KabelTV-kanal som når ca 620 000 hushåll i Stockholm med omnejd. <http://www.oppnakanalenstockholm.se/>

i deras konferenser.¹⁷⁵

2. Oberoende pentekostala invandrarkyrkor som startats i Sverige

Restoration Ministries

Detta är en församling som startades i slutet av 1990-talet i Malmö och som leds av pastor Rita Richmore från Nigeria (tillsammans med maken Francis). Betoningen ligger på bön och andlig krigföring. Församlingens ledning kommer från Nigeria, men även andra afrikanska nationaliteter finns som medlemmar.

Innan kyrkan startades var Rita och Francis Richmore medlemmar i Malmö Bibelcenter (som tillhörde Trosrörelsen). De har en egen lokal i ett industriområde i Malmö med plats för ca 150 personer. Vid ett gudstjänstbesök 2012 med besök av en gästtalare från Nigeria (Bishop Wale Oke) var lokalen överfull.

All Nations

Detta är en löst sammansatt grupp av ca 40 personer, övervägande kvinnor med afrikanskt ursprung, som möts i Sankta Maria Kyrka (Svenska Kyrkan) i Malmö på söndagseftermiddagar, och leds av pastor Victoria Pedersen från Kenya

Victoria Pedersen uppger sig vara inspirerad av profeten Dr Owour¹⁷⁶ från Kenya som bland annat besökte Sverige 2010¹⁷⁷.

Elim Pentecostal Church

Detta är en församling i Malmö med ursprung i Ghana, som leds av pastor Philip Boakye-Agyemang. Den startades 2003 av pastor Boakye-Agyemang som tidigare varit med i den internationella gruppen i Pingstkyrkan i Malmö.

Huvuddelen av medlemmarna har sitt ursprung i Ghana, men även medlemmar från Tanzania finns med. Man har ca 110 deltagare på gudstjänsterna, som hålls i en egen lokal i ett industriområde i Malmö. Gudstjänstspråket är engelska.

---

175 Uppgifterna bygger på hemsidan samt samtal med medlemmar jag träffat i Köpenhamn 2010.

176 <http://nkc.be/profet-owour>

177 Bland annat besökte han Gnarp och Stockholm. <http://www.repentandpreparetheway.org/>

Iglesia Evangelica Asamblea de Dios-Suecia/Församlingen Den Gode Samariten

Detta är en församling i Borås som grundades 2010 av Giorgio Pereira Rodriques och hans fru Ivonete Pereira Santana. De hade båda studerat på en bibelskola i São Paulo, som drevs av *Assembly of God Santos Ministry*. 2010 blev de utsända av aposteln Alves Corea som missionärer till Sverige.

Församlingen bedriver verksamhet på spanska och portugisiska med tolkning till svenska. Medlemmar är ca 30 personer, mestadels med latinamerikanskt ursprung.

Församlingen driver också second-hand-affären "Den Gode Samariten", och förtjänsten från den går till olika projekt för hemlösa och fattiga i Brasilien.

Man hyrde tidigare lokal av *Redeemed Christian Church of God* i Borås men har nyligen skaffat en egen lokal. Församlingen får regelbundet besök av olika gästtalare från Brasilien

Missões Evangelíticas Vinde Amados Meus178 (MEVAM Malmö-Kalmar)

Församlingen har sitt ursprung i en bönegrupp som startades september 2010 av de två brasilianska fotbollspelarna Wilton Figueiredo och Ricardo Ferreira da Silva, som då båda var proffs i Malmö FF. När bönegruppen efter 6 månader ökat till 20 personer och börjat mötas i Korskyrkans lokaler i Malmö, beslöt de att de behövde en pastor och tog kontakt med en kyrka i Brasilien som heter "Emmanuelkyrkan".

Denna beslöt då att skicka en pastor till Sverige och valde Dennis Goes, som passade för uppgiften för att han dels kunde engelska och dels hade en teol kand. från FICU University i Florida.¹⁷⁹

En fördel var också att han på grund av sin farmor hade italienskt medborgarskap, vilket löste frågan om uppehållstillstånd i Sverige.

Dennis Goes kom till Sverige med sin familj 2010. Första året fick de stöd från sin församling i Brasilien men sedan upphörde detta. Dennis blev då kontaktade av en bekant, apostel Luiz Herminio, som leder kyrkan MEVAM i Brasilien. De fick då erbjudande att bli en del av MEVAM och få ekonomiskt understöd från dem för pastorslön och lokalhyra.

---

178 Fritt översatt "Evangeliets uppdrag — kom min älskade"

179 <http://www.ficufloida.com/>

MEVAM i Brasilien bildades 1997 av Luiz Herminio, som är en före detta narkoman. De har sitt huvudsäte i Itajaí i södra Brasilien och har ca 4 000 medlemmar fördelade på omkring 30 församlingar. De har även missionsverksamhet i Indien med kyrkor och barnhem. I Brasilien arbetar de med socialverksamhet såsom drogrehabilitering.

Församlingen i Malmö har växt från 15 till ca 40 medlemmar idag. Gudstjänstspråket är portugisiska även om det finns några svensktalande, som ibland tolkar till svenska. Huvudsakligen har medlemmarna ursprung i Brasilien.

Sedan 2011 hyr man gudstjänstlokal i Wesley-Kyrkan (Equmeniakyrkan) i Malmö, där man har gudstjänst söndagseftermiddagar. Dessutom har man en lärjungagrupp på tisdagar och får regelbundet besök av talare från Brasilien.

På material som översatts till svenska kallar de sig "Internationella församlingen MEVAM — Guds Rike Upprättat i Himlen och Uppenbarat på Jorden. Portugisisktalande kyrka i Malmö".

Det har även en liten grupp i Kalmar och nyligen har en brasiliansk grupp i Stockholm anslutit sig till MEVAM¹⁸⁰.

Pastor Goes har också ansvar för MEVAMs arbete i Europa med församlingar i Danmark, Tyskland, Spanien och Schweiz.

Det finns också uppgifter att den brasilianska församlingen Bethesda i Stockholm ska gå med i MEVAM.

3. Pentekostala "Megakyrkor" bildade i Sverige med verksamhet i flera länder

International Mission Church

Församlingen grundades 1999 i Stockholm av den då 23 årige Rodolfo Rojas och hans fru Leyla Alexandra, båda med ursprung i Chile. Rodolfo har en teologiutbildning från Teologiska Högskolan i Stockholm,¹⁸¹ 1996.

Idag har församlingen ca 800 besökare på sina söndagsmöten som hålls på Åsö Gymnasium på Södermalm och ca 150 cellgrupper. 2013 startade de dessutom två församlingar i Märsta, respektive Södertälje. Verksamheten är mycket inriktad på lärjunge- och ledarträning.

Visionen beskrivs i orden "Resa en generation av ledare för Gud som vinner nationerna på jorden". Huvuddelen av dem man når ut till tycks

---

180 <http://www.bethesdastockholm.se/>

181 <http://www.ths.se/site/>

vara spansktalande. Enligt egna beräkningar når de ut till 1 500 människor.

Förutom i Stor-Stockholmsområdet har de lokala församlingar i Karlstad, Sundsvall, Flen och dessutom i Finland, Spanien, Schweiz och Colombia.

2008 talade Rodolfo Rojas på Jesus-manifestationen i Stockholm. Intressant är att han då nämnde Stanley Sjöberg och Ulf Ekman som förebilder för sin verksamhet.

Han reser också mycket i Latinamerika och USA och talar på olika konferenser.

Vid en ceremoni i september 2010 smordes Rodolfo och Leyla till apostlar av profeten Rony Chaves från organisationen "*Coalition of Latin American Apostles, C.L.A.*"

2011 köpte de Saxenborgs kursgård utanför Grangärde i Ludvika kommun och döpte om den till Bethel.¹⁸² Gården används för kurser, församlingsläger och olika konferenser. I samband med invigningen av gården 2011 döptes 150 personer i den intilliggande sjön. Under sommaren 2012 hade man ett läger för över 200 ungdomar på gården, som undervisades och tränades för evangelisation. Lägre avslutades praktiskt med evangelisationssatsningar i flera svenska städer.

I samband med kravallerna i Husby sommaren 2013 gick man ut i förorterna för att erbjuda människor stöd och hjälp.

International Harvest Christian Center IHCC/Malmö

IHCC i Malmö är ett annat exempel på en liknande rörelse. International Harvest Church startades av James och Clara Commey från Ghana i Köpenhamn, och man har nu planterat en dotterförsamling i Malmö under ledning av pastor Osas Omokoaro.

4. Pentekostala invandrarkyrkor med kopplingar till svenska samfund

Iglesia del Pueblo /Folkets kyrka

En spanskspråkig kyrka i Sollentuna, som startades 1994, och som 1997 blev en del av Pingst — Fria Församlingar i Samverkan. Den leds av pastor

---

182 Detta uppmärksammades i lokalpressen: <http://www.dt.se/nyheter/ludvika/1.3188450-kristen-forsamling-koper-saxenborg>; <http://www.dt.se/nyheter/ludvika/1.3203081-saxenborgs-kopare-ber-om-pengar-pa-hemsida>; <http://www.dt.se/nyheter/ludvika/1.4968477-hoga-ljudnivaer-stor-manga-boende>; <http://www.dt.se/nyheter/ludvika/1.3726791-saxenborg-ar-herrens-boning>.

Luis Berrios och föreståndare är Victor Campos. De bedriver ett visst samarbete med ABF i form av studiecirkel, något som uppmärksammats i ABFs tidning¹⁸³. De har också närradiosändningar i Sollentuna.

Andra exempel på pentekostala invandrarkyrkor med kopplingar till svenska samfund är de två spanskspråkiga kyrkorna *Ichthus*,¹⁸⁴ under ledning av pastor Hernan Clavijo och Kyrka För Alla¹⁸⁵ under pastor Eduardo Hurtado, som båda tillhör Evangeliska Frikyrkan. Intressant är hur den senare kyrkan skriver på sin hemsida att man placerar sig i skydd av EFK.¹⁸⁶

Ett tredje exempel gällande Equmeniakyrkan är den engelsktalande delen av Hallundakyrkan¹⁸⁷ söder om Stockholm, vars verksamhet leds av pastor Samuel Nweze från Nigeria. Den engelskspråkiga församlingen som möts på söndagseftermiddagar och klart överstiger den svenskspråkiga i antalet gudstjänstbesökare, är tydligt pentekostal i sin utformning och det är också där pastor Nweze placerar sig teologiskt.¹⁸⁸

Avslutande reflektioner

Pentekostala invandrarkyrkor är en grupp som först på senare tid har låtit tala om sig och denna artikel är bara ett försök att ge en kort skiss över några grupperingar. Grupper som saknas i min framställning är bland annat kyrkor med ursprung i Mellanöstern och fler grupper från fransktalande delar av Afrika där Pentekostalismen är framträdande så som t.ex. Kongo Kinshasa.

En mera heltäckande undersökning vore mycket intressant och genom ett uppsökande arbetssätt med observation under gudstjänster och intervjuer tror jag man skulle hitta flera grupper som inte tidigare har uppmärksammats och därmed bidragit till att ge att ge en ännu mera

---

183 http://www.jvnf.org/books/Folkets_kyrka_Sollentuna_ABF_reportage_2008.pdf

184 <http://www.dagen.se/nyheter/avknoppades-till-en-egen-forsamling/> och <http://www.ichthus.se/contacto/>

185 <http://www.kfasweden.com/>

186 Ett liknande resonemang gav pastor Tutu Olutayo från Jesus Connections, Göteborg när han talade om att deras församling som är en del av Redeemed Christian Church of God också anslöt sig till Evangeliska Frikyrkan. Motivet var att man på detta sätt skulle skydda sig mot att bli beskyllda för att vara en sekt. (samtal med författaren 2012-11-11.)

187 http://www.hallundakyrkan.se/index_en.html

188 Intervju med pastor Samuel Nweze 2010-08-29. Han har bakgrund inom den Anglikanska kyrkan i Nigeria som enligt honom är mycket karismatisk.

nyanserad bild av Pentekostalismen i Sverige idag.

Referenser

Elektroniskt material

Samtliga webbsidor sidor har besökts 2013-09-08.

<http://www.deeperlifesweden.se/>

<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/114637?programid=3103> Sveriges Radio P4 dokumentär "Missionär i Hednaland" 2012. En dokumentär om Deeper Life Church och dess arbete i Umeå.

<http://www.rccgmainlandeurope.org/>

<http://www.centropeniell.com/>

<http://www.mfmsweden.org/index.html>

<http://www.mountainoffire.org/>

http://www.cesnur.org/2005/pa_adogame.htm

<http://www.christembassy.org/hikanotes/>

<http://www.rhapsodyofrealities.org/index.php/en/>

<http://manminchurch.se/index.html>

<http://www.manmin.org/foreign/main.asp>

<http://jilsweden.se/>

<http://www.uckg.se/>

http://www.ziontemplesweden.org/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=18&lang=sv

<http://www.ziontemplerwanda.org/>

<http://www.restorationministrie.se/>

<http://www.repentandpreparetheway.org/>

<http://nkc.be/profet-owour/>

<http://www.mevam.org.br/>

<http://www.bethesdastockholm.se/>

<http://www.ficufloida.com/>

<http://www.imcstockholm.se/>
<http://www.imckarlstad.se/>
<http://www.rodolfo Rojas.net/>
<http://www.ronychaves.org/>
<http://www.varldenidag.se/nyhet/2008/05/02/Leder-forsamling-med-800-medlemmar-nu-talar-pastor-Rodolfo-pa-Jesusmanifestationen>
www.varldenidag.se/nyhet/2013/05/23/Pastor-vill-ge-stod-till-orosdrabbad-forort
<http://www.dt.se/nyheter/ludvika/1.3188450-kristen-forsamling-koper-saxenborg>
<http://www.dt.se/nyheter/ludvika/1.3203081-saxenborgs-kopare-ber-om-pengar-pa-hemsida>
<http://www.dt.se/nyheter/ludvika/1.4968477-hoga-ljudnivaer-stor-manga-boende>
<http://www.dt.se/nyheter/ludvika/1.3726791--saxenborg-ar-herrens-boning->
<http://ihcc.se/>
http://www.hallundakyrkan.se/index_en.html
<http://www.kfasweden.com>
<http://www.ichthus.se/contacto/>
<http://www.dagen.se/nyheter/avknoppades-till-en-egen-forsamling>

Opublicerat material

Malmström, N. (2009), *How to Interpret a Case of African Pentecostalism: Focusing Upon Classification, Formative Processes and Characteristics of Contemporary Nigerian Pentecostalism*. Unpublished Essay at Center for Theology and Religion, Lund University.

Malmström, N. (2006), *Bringing the Gospel Back to Europe: En studie av Redeemed Christian Church of God's mission i Storbritannien och Skandinavien*. Unpublished Essay at Center for Theology and Religion, Lund University.

Premack, Laura, *Hope and the Holy Spirit: The Global Pentecostal Movement in Brazil and Nigeria 1910–2010*, unpublished Phd dissertation from University of North Carolina, 2013.

Litteratur

Anderson, Allan & Tang, Edmond (Ed), *Asian and Pentecostal – The Charismatic Face of Christianity in Asia*, Regnum books International, 2003.

Babatunde, Adedibu, *Coat of Many Colors – The Orgin, Growth, Distinctiveness and Contributions of Black Majority Churches to British Christianity*, United Kingdom, 2012.

Bosund Hedberg, Marie, De sjunger Herrens lov i främmande länder; *Uppdrag Mission*, Nr 5., 2011 årgång 165

Droogers, André & van der Laan, Cornelius & van Laar, Wout (eds), *Fruitful in this Land – Pluralism, Dialogue and Healing in Migrant Pentecostalism*, Boekencentrum, Zoetermeer, The Netherlands, 2006.

Jenkins, Philip, *The Next Christendom: The Coming of Global Christianity*, Oxford University Press, 3 edition, 2011.

Kahl, Werner & Keiper Martin (red), *Zusammen wachsen – Weltweite Ökumene in Deutschland gestalten*, Evangelisches Missionswerk in Deutschland, Hamburg 2011.

Kalu, Ogbu, *African Pentecostalism – an Introduction*, Oxford University Press, 2008.

Lee, Jaerock, *Budskapet om Korset*, Urim Books, Seoul, Sydkorea, 2012.

Lee, Jaerock, *Mitt Liv –Min Tro*, Urim Books, Seoul, Sydkorea, 2011.

Macedo, Edir, *Nothing to Lose – Moments of Conviction that Changed My Life*, Barcelona, 2012.

Ojo, Matthews A, *The End-Time Army: Charismatic movements in modern Nigeria*, Trenton NJ, 2006

Suico, Joseph, *Pentecostalism in the Philippines*. i Anderson, Allan & Tang, Edmond (Ed), *Asian and Pentecostal – The Charismatic Face of Christianity in Asia*, Regnum books International, 2003.

Ukah, Asonzeh F-K, *A New Paradigm of Pentecostal Power: A Study of the Redeemed Christian Church of God in Nigeria*. Trenton, NJ, 2008

Wonsuk Ma, artikel *Philippines* och *Villanueva, Eddie C.* i Burgess & Van der Maas, *The new International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*, Grand Rapids, 2002.

Kapitel 5. Jan-Åke Alvarsson: Varför får vi “pingst-tv” i Sverige — nu? Reflektioner kring fenomenet Kanal 10 i Älmhult.

År 2005 startades en ny tv-kanal i Sverige; en kristen sådan: Kanal 10. Den lokaliserades till Älmhult i Småland, som tidigare bara var känt för IKEA. På åtta år har den vuxit till ett stort företag vars främsta produkt är pentekostal eller karismatisk förkunnelse. Den bygger på koncept beprövade i USA, men som gjorde sig bäst där på 1980-talet, för trettio år sedan. Hur kommer det sig att den appellerar till svenskar i dag? Men, först en bakgrund.

I USA började “*televangelism*”¹⁸⁹ redan på 1950-talet. Man brukar räkna Oral Roberts tv-sända tältkampanjer 1954 som en startpunkt.¹⁹⁰ Från och med 1960 gjordes ett speciellt tv-program av samme förkunnare som sändes varje söndagsmorgon och som lade grunder för en första “tv-kyrka”. Från 1969 utvidgades ambitionerna till “bästa sändningstid” och med hjälp av inbjudna gäster från bl.a. Hollywood fick Roberts allt högre tittarsiffror. Här kom det också in en ekonomisk aspekt. Oral Roberts University i Tulsa behövde pengar. Och när Roberts bad om pengar i detta medium kom det in mera pengar än någon tidigare kunnat föreställa sig.

Pat Robertson startade sin verksamhet 1959 — och då på ett något annorlunda sätt. Han köpte en nedläggningshotad tv-station och började med dagliga program som sedan successivt byggdes ut till en kristen tv-kanal. Som flest verkar Robertson ha haft upp till 30 miljoner “prenumeranter” som betalade sin avgift och som dessutom gav frikostiga gåvor. Resultatet

---

189 Termen *televangelism* brukar tolkas som en amerikansk förkortning av ‘evangelisation via television’.

190 Kathryn Kulman medverkade även hon i ett antal tv-program från sina helandekampanjer på 1950- och 1960-talen, sända på CBS, ett av de största tv-bolagen i USA.

blev ett varierat tv-utbud med nyheter, underhållningsprogram och, under en kortare tid, även en såpopera. Intäkterna bekostade *Chrystal Cathedral* (Kristallkatedralen) och dessutom Robertsons presidentkampanj 1988. Genom sitt tv-nät nådde han många amerikaner, men inte tillräckligt många för att bli president i USA.¹⁹¹

Under 1990-talet kulminerade, som det verkar, "televangelismen" i USA i och med skandalerna kring två av de stora tv-personligheterna, Jim Bakker och Jimmy Swaggart. I dag finns bara en större tv-station kvar, *The Trinity Broadcast Network*, TBN.¹⁹² Daniel J. Hedges, som själv är biträdande professor vid Oral Roberts University, sammanfattar "televangelism" i USA på följande sätt:

"ingen annan del av kristenheten har använt television för evangelisation och religiöst inflytande så framgångsrikt som karismatiker och pentekostaler." --- "Det övergripande resultatet har varit att televisionen har tagit såväl det bästa som det sämsta från karismatisk och pentekostal kristendom in i nära nog varje hem i Amerika."¹⁹³

I en del andra länder har "televangelism" också haft stor betydelse. Brasilien är kanske det bästa exemplet. En av de största neo-pentekostala kyrkorna i landet, *Igreja Universal do Reino de Deus* (Gudsrikets Universella Kyrka) har allt sedan starten haft tv-sändingar som av sina "speciella kännetecken" (Ruuth 1995:195). År 1990 köpte ledaren för denna kyrka, biskop Edir Macedo, två av de större tv-kanalerna i landet: TV Record i São Paulo och TV Rio i Rio de Janeiro. Prisets sägs ha varit 45 miljoner dollar.

När forskaren Anders Ruuth skall sammanfatta vad han tror är syftet bakom denna enorma satsning på tv-mediet, kommer han fram till följande:

...att nå så många människor som möjligt med kyrkans budskap. Radio och television ses som ett av de bästa instrumenten för att nå ut. Budskapet kan, som framgått, kort formuleras: *Pare de sofrer. Existe uma*

---

191 Skandaler och konflikter har sedan drabbat familjen Robertson. Tv-verksamheten minskade i betydelse och Kristallkatedralen fick säljas och är i dag en katolsk kyrka.

192 Såväl Pat Robertsons CBN som Jim Bakkers PTL är numera nedlagda.

193 "No other segment of Christianity has employed television for evangelism and religious influence as successfully as charismatics and pentecostals." - - - "The overall result has been that television has taken both the best and the worst of charismatic and pentecostal Christianity into the home of virtually every family in America." (Burgess & van der Mass 2002:1118).

solucao! (Sluta lida. Det finns en lösning). (1995:207).

Intressant nog tycks biskop Macedo trots detta vara emot en tv-kyrka: “Jag är emot en elektronisk kyrka av den typ som finns i Förenta Staterna i vilken pastorn befinner sig i teverutan och människorna sitter hemma och ägnar sig åt dörrklockan om någon kommer eller åt katten, som jamar. I min kyrka föredrar vi den direkta kontakten med folket.” (ibid).

Vad är det då som växer fram i sydsvenska Älmhult just nu? Är det en lokal kyrka som har “direkt kontakt med folket” eller som sysslar med “televangelism”?

Mycket sammanfattas i en mans vision: Börje Claesson — en pensionerad affärsman som numera ägnar tiden åt att vara föreståndare för Citykyrkan i Älmhult och som 2005 grundade Kanal 10. Efter att ha sålt ett företag som fungerade som telefonkatalog på internet, gjorde han en “miljonvinst” och satsade sedan pengarna på Kanal 10. I en intervju nyligen i tidningen Dagen, där han kallas “småländsk mediamogul” säger han: “Jag var totalt misslyckad, och ingen trodde att jag skulle starta en tv-kanal. Det går ju emot allt. Ändå vet jag att jag snart har startat en tv-kanal i Syrien. Jag bara vet det.” (Lundgren 2013:11).

I dag drivs företaget till viss del av reklamintäkter “men främst från de 9 000 privata givarna och 172 församlingar som ger regelbundet. Vilka de är vill han inte berätta, men den som tittat på Kanal 10:s program blir snart varse om att pengar inte är en oviktig fråga i sammanhanget. Välsignelser utlovas för dem som är med och bidrar — ett tonfall som kanalen ofta kritiserar för. Under 2012 samlade bolaget in omkring 20 miljoner kronor och redovisade en vinst på en halv miljon” (op. cit.:12).

Kanal 10, inklusive Claessons dotterbolag, har 30 anställda, cirka 100 frivilligarbetare och når, enligt egna uppskattningar, ungefär 50 000 till 100 000 tittare varje vecka. Potentiellt kan ett par miljoner svenskar följa kanalen via sina kabelnät. Claesson har tagit intryck av grannen IKEAs affärsstrategi: “Kanalen är att betrakta som ett andligt Ikea, som har ett folkligt tilltal, startar i liten skala i den småländska myllan men som sedan blir ett av världens mest kända varumärken. Från Ikea tar jag med mig att vi jobbar i team och att alla kan bidra med sin gåva. Företaget är en succé i dag, men så var det inte från början.” (ibid).

Programutbudet är liksom IKEAs sortiment varierat: “CNB 700 Club”, “Jesus helar och upprättar”, barnprogrammet “Jippie”, “Ett ord av uppmuntran”, “Respons — nyheter ur ett annat perspektiv”, “Se och tro”

med pastor Tommy Lilja, med mera.¹⁹⁴ I somras direktsände man från ett antal olika konferenser, bl.a. från Nyhemsveckan och Löttorps camping.

Personligen kom jag i kontakt med Kanal 10 genom min far som var ansluten till Comhems kabelnät och därigenom kunde se programmen. Det som han uppskattade var en "väckelseton" som han "kände igen". Själv blev jag flera gånger påmind om minnen från barndomen när färgstarka figurer som Målle Lindberg dök upp i rutan och sjöng på samma sätt som då. Enligt Dagen-artikeln kommer 75% av alla inkommande telefonsamtal just från äldre. Lundgren skriver: "Att kanalen betyder mycket för många i denna åldersgrupp är det ingen tvekan om. Den samlade brevskörden talar sitt tydliga språk och här uttrycks idel tacksamhet." (2013:13).

Frågan är dock om Kanal 10 når sina uttalade mål. Enligt Lundgren menar Claesson att "Guds eld skall spridas över hela Skandinavium med hundratusentals frälsta som mål." "Det här är väckelse. Det är vår kallelse att nå ut med budskapet till svensken, att vara ett väckelsens redskap för Sverige och gjuta hopp i församlingarna".

Tidigare erfarenheter av "televangelism" pekar inte riktigt i den riktningen. Hedges skriver att: "tvärtemot vad kollektalen påstår, verkar inverkan på samhället i stort av vara relativt liten; religiös television verkar mestadels att nå de redan omvända och att ha liten evangelisatorisk påverkan"¹⁹⁵ (2002:1120). Lundgren är mera försiktig i sin frågeställning när han skriver att: "fråga är — när kanalen dem som de vill? Förstås det klassiska väckelsespråket av sekulariserade svenskar som i en snuttifierad tillvaro har svårt med att få tiden att räcka till som det är?" (2013:13).

Min egen analys, som baserar sig på erfarenhet av ett fåtal program på Kanal 10 och uppgifterna ovan, måste givetvis även den vara försiktig. Kanal 10 är Sveriges första kristna tv-kanal. Pingströrelsens satsningar, genom sitt bolag TV-Inter, har yttrat sig i tillfälliga inslag i det svenska tv-utbudet. "Minns du sången" var ett sådant uppskattat inslag. Andra, mera lokala satsningar har gjorts. Men det som pentekostal och neo-pentekostala församlingar allra mest satsar på just nu tycks vara "webb-tv", sändningar från gudstjänster och andra evenemang via sin egen hemsida.

---

194 Intressant nog i det mediala sammanhanget är att Liljas bibelskola heter PTL, precis som Bakkers tv-station i USA en gång gjorde.

195 Originaltexten på engelska lyder: "*the impact on society at large appears to be relatively small; fundraising rhetoric notwithstanding, religious television appears to reach mostly the converted and have little evangelistic impact*" (Hedges 2002:1120)

Kanal 10:s format och anspråk är helt annorlunda. Målet är, som redovisas ovan, en massevangelisation av Sverige. Och detta skall göras med en traditionell "väckelseton", med dragspel, predikan och sång. För detta får de stort stöd av många tittare. Det är ett bevis på att detta uppskattas, men av vem?

På basis av alla tidigare erfarenheter av "televangelism", och ovan redovisade uppgifter, är troligare så att Kanal 10 faktiskt är Sveriges första verkliga tv-kyrka med ett antal "medlemmar" med hög medelålder och stor villighet att satsa på en typ av program som de känner igen sig i. Hur har detta blivit möjligt i ett Sverige som sett så starka kongregationalistiska och exklusivistiska frikyrkor? På 1940- och 1950-talen, när dagens äldre själva var unga var ju samfundstroheten närmast total. Det ansågs närmast orätt att ens besöka en annan kyrka än den egna.

Två faktorer, tror jag, har drivit fram denna förändring. Vi möter en ökande individualism i Sverige. Den som sedan långt före televisionens genombrott dominerade i USA har nu även nått det tidigare mera kollektivistiska Sverige. Jessica Mobergs avhandling (2013) visar redan i titeln på den 'mobilitet' som numera är förhärskande, särskilt i urban karismatisk och pentekostal kristenhet.

De äldre, och de som bor på landsbygden, har inte påverkats på samma sätt. De flesta står säkerligen kvar som medlemmar i sina hemförsamlingar. Men de har påverkats av en annan stark strömning i församlingarna: nostalgi. Dagens församlingar har i vissa fall mycket snabbt, och i andra fall mera långsamt, ändrat på gudstjänslokalen, plockat ner Jesus-skyltar och kors och ersatt dem med ljus- och rökeffekter. Läsarsångerna till orgelmusik har bytts ut mot band som spelar högljudd lovsång. Predikan har gått från salvelsefull omvändelseton, eskatologi och "storord" som himmel och helvete, till mjuka, uppmuntrande budskap baserade i vardagen. "Nostalgi" betyder då "det var bättre förr" och detta följs då av, i mitt analyspråk "alienation" — ett tilltagande främlingskap i det som en gång var ens andliga hem, där man kände igen sig, där man kände sig hemma.

Kanal 10, svarar, så långt jag kan bedöma, på denna längtan. Språket, musiken, förkunnelsen och symbolerna skapar en "hemkänsla" som gör att detta blir en tillflykt för den som känner sig allt mera marginaliserad i sin egen församlingsmiljö. Min hypotes blir då att den troende, främst den äldre troende, lyckas med konststycket att tillfredsställa sin längtan efter "gamla tiders väckelse" utan att behöva lämna den egna församlingen officiellt. Kanal 10 blir den nya mötesplatsen. Kanal 10 ersätter (till viss del) den traditionella offerboxen. Och Kanal 10 blir det nya samtalsämnet

att mötas omkring — en återbekräftelse på att tillhöra en kategori, och möjligen även en grupp, när ens församling känns allt mera främmande.

Tv-mediet behöver inte nödvändigtvis inte innebära en distansering (som Macedo ville göra gällande ovan; han är ju biskop i en kyrka som vill hålla fåren inne i fållan). Harvey Cox ger i sin bok *Fire from Heaven* en skakande bild av hur effektiv television kan vara: “tv-mediets kraft transformerar och förstör det ordinära. - - - Television är en modern teknologi som har en märklig likhet med shamanismens magi. Avstånd krymper, bilder förekommer där [ansikten] är större än verkligheten, tid komprimeras, [vi får] en känsla av själva vara närvarande genom publikens gensvar; vädjan till känslor, snarare än till logik — allt finns i televisionens landskap”¹⁹⁶ (Cox 1996:278). Tv-mediet kan alltså skapa en extra stark känsla av tillhörighet — och av att vara närvarande “där det händer”.

Jag tror att det är därför vi har fått “pingst-tv” i Sverige — och först nu...

Referenser

Burgess, Stanley M. & Eduard van der Mass (red) 2002, *International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*. Grand Rapids, Mich: Zondervan.

Cox, Harvey, 1996 (1994), *Fire from Heaven: The Rise of Pentecostal Spirituality and the Reshaping of Religion in the Twenty-first Century*. Reading, Mass.: Addison-Wesley Publishing Company.

Hedges, Daniel J., 2002, “Television” (i:) Stanley M. Burgess & Eduard van der Mass (red) 2002, *International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*. Grand Rapids, Mich: Zondervan, s. 1118–1120.

Lundgren, Joakim, 2013, “Kanal 10 — första tv-kyrkan i Sverige” (i:) *Dagen*, fredag 6 september 2013, s. 10–13.

Moberg, Jessica, 2013, *Piety, intimacy and mobility: a case study of charismatic Christianity in present-day Stockholm*. Stockholm: Södertörn doctoral dissertations, Volume 30.

---

¹⁹⁶ Originaltexten på engelska lyder: “the power of the television medium transforms and magnifies the ordinary. - - - Television is a modern technology that has a curious similarity to the magic of shamanism. The shrinking of distance, the larger-than-life presence, the compression of time, the sense of belonging suggested by the congregation’s response, the appeal to emotion rather than logic — all integral to the topography of television” (Cox 1996:278)

Ruuth, Anders, 1995, *Igreja Universal do Reino de Deus: Gudsrikets universella kyrka: en brasiliansk kyrkobilddning*. Uppsala/Stockholm: Almqvist & Wiksell International. [Uppsala universitet: Bibliotheca theologiae practicae, Vol. 54]

Kapitel 6. Olof Djurfeldt: Andens ekumenik eller ohelig allians? — dialog pingstväänner–katoliker i Sverige och annorstädes

Dialog mellan katoliker och pingstväänner, är den möjlig? Många skulle traditionellt ha svarat nej på grund av de många kollisionerna mellan pingstväänner och katoliker världen över och på grund av de svenska pingstväännernas starka förankring i ett protestantiskt tänkande, men efter pingströrelsens och den karismatiska rörelsens stora framgångar i den katolska världen växte det också fram en internationell dialog mellan Det Påvliga Rådet för Främjandet av de Kristnas Enhet och representanter för pingströrelsen, som började 1972 och som fortfarande pågår.

I Sverige är vi inte officiellt delaktiga i den dialogen, men vi kände till den från början genom våra kontakter med David du Plessis, som var en av initiativtagarna. Självt fick jag en inbjudan att 1986 vara observatör under ett veckolångt möte i Sierra Madre i Kalifornien, och det passade mig som Dagenredaktör bra. Jag samrådde med Dagens VD Sverre Larsson och dess styrelseordförande Karl-Erik Heinerborg innan jag tackade ja. Jag fick en intressant inblick i dialogens uppläggning och värdefulla personkontakter. Jag rapporterade i Dagen från mötet.

Men det var först 2003 som det startade en dialog i Sverige mellan Pingst ffs och det katolska biskopsämbetet.¹⁹⁷ Den startade den 27 januari

---

197 Det har diskuterats om dialogen var förankrad i pingströrelse. Men Pingsts styrelse hade beslutat om deltagande i dialogen 2002-09-21. Enligt Pingsts styrelseprotoll 2002:6, § 10 "gavs i uppdrag åt det nybildade teologiska utskottet, som bestod av Mats Särholm, David Sundström och Olof Djurfeldt att initiera samtal med katolska kyrkans representanter. Ordföranden Sten-Gunnar Hedin hade i sin föredragning av ärendet samma motivering. Syftet med samtalen var att skapa förståelse mellan katolska kyrkan och pingströrelsen i det övriga Europa."

2003, dagen innan biskop Anders Arborelius och Sten-Gunnar Hedin, pastor i Filadelfiakyrkan och ordförande för Pingst ffs, i Svenska Dagbladet publicerade ett gemensamt Jesusmanifest, som gav upphov till en tre månader lång Jesusdebatt i pressen. I ingressen till artikeln stod det: "Att kyrkor och samfund möts för officiella samtal är i dag inget ovanligt. Men när nu den Katolska kyrkan och Pingströrelsen inleder en teologisk samtalsrunda, det första mötet ägde rum i går måndag, är det unikt."

Det mest uppseendeväckande med manifestet var väl egentligen att pingstledaren och biskopen tillsammans uppträdde till försvar för en klassiskt kristen Jesus-tro i en tid då den lutherske ärkebiskopen K.G. Hammar avsevärt slirade i dogmatiken. Detta innebar dock inte att de var överens i allt. Det fanns katolska betoningar som Sten-Gunnar Hedin inte kunde stämma in i.

Så här kommenterar Sten-Gunnar Hedin manifestet i mail av den 15 september 2013 till författaren:

Det väckte viss uppståndelse i medierna, och vi författare beskylldes för fundamentalism, fariseism, kättarjakt och förvetenskaplig hållning till Jesus. Inget av detta kunde återfinnas i manifestet. Vi som skrev hade olika utgångspunkter och olika bibelsyn men enades om att tron på Jesus Kristus som frälsare är aktuell också idag. Att representanter från två av de största kristna kyrkorna/rörelser uttalade sig på det sättet blev en tydlig markering mot den liberalisering och politiska anpassning som under de senaste årtionden präglat både Svenska Kyrkan liksom en del frikyrkosamfund.

Förutom Sten-Gunnar Hedin, och efter honom Pelle Hörnmark, har Peter Halldorf, Dan Salomonsson, Uno Solinger, David Sundström, jag själv, Beryl Lindeman, och efter henne Ingrid Svanell, representerat Pingst ffs. Båda parter skulle i princip vara representerade av sex personer samtidigt. Stockholms katolska stift har representerats av biskop Anders Arborelius, överläkare Michael Alvarsson, pater Fredrik Emanuelson, universitetslektor Jonas Holmstrand, diakon Erik Kennet Pålsson och dominikansyster Veronica Tournier. I inledningen fanns också biskop William Kenney och pater Henrik Roelvink med.

Inom pingströrelsen i Sverige har det dock höjts en hel del kritiska röster mot dialogen vid flera tillfällen, bland annat i samband med den gemensamma resa som pingstvännen och katoliker i dialoggruppen gjorde till Rom i maj 2011 och det seminarium på Eastmaninstitutet i Uppsala

den 18 oktober 1812 där de tio åren av dialog uppmärksammades under rubriken "Andens ekumenik eller ohelig allians?"

Kritiken är förklarlig med tanke på vår historia. Dessutom har rapporterna från samtalen varit få. Det är alltså väl motiverat med en sammanfattning. Eftersom jag själv av åldersskäl inte längre är med i dialogen, kan det också finnas skäl för mig att göra lite av ett delboksut.¹⁹⁸ Jag anknyter då till det bidrag jag gav till nyss nämnda seminarium.

Livets Ords ledare Ulf Ekman har under senare år haft en hel del kontakter med i synnerhet kända katolska karismatiker och tillsammans med pastorer gjort flera resor till Rom. Jag avstår från att i detta sammanhang närmare gå in på vad dessa kontakter betytt för hans teologiska utveckling. Sommaren 2013 deltog påvens kaplan Raniero Cantalamessa i Livets Ords Europakonferens. Hans vittnesbörd om hur han efter att ha varit kritisk öppnade sig för den karismatiska vågen och hans appell om kristen enhet över gränserna mellan olika grupper av kristna har gett eko bland annat i flera artiklar i Dagen. Det började den 6 augusti med en artikel av Ivar Lundgren där denne efterlyste en förnyelse bland pingstvännen som bidrar till helande och enhet inom kristenheten.

En historia av spända relationer

De traditionellt spända relationerna med katolska kyrkan delar svenska pingstvännen med både Svenska kyrkan och frikyrkorna. Vi har med oss en protestantisk identitet. Vår inställning till katolska kyrkan grundlades både i församlingen och i skolan.

Den svenska skola jag och mina jämnåriga på 1930–1940-talet mötte var antikatolsk. Visserligen behandlades den forntida och medeltida kyrkan med respekt. Den heliga Birgitta var ju en av de stora medeltida kristna förgrundsgestalterna, och till dem räknade vi också sådana som Gregorius den Store, Ansgar, Dominicus och Franciscus.

Vi visste ganska mycket om Luthers reformation och hans uppgörelse med avlatshandel och katolsk gärningslära. Vi såg de svenska reformatörerna Olaus Petri och Laurentius Andreae som hjältar.

Vår uppfattning om jesuiterna däremot präglades av Zakarias Topelius Fältskärns berättelser som vår folkskolefröken högläste ur. Vi vändades över Johan III:s röda bok, som skulle kunnat göra Sverige halvt katolskt igen liksom över hans och Katarina Jagellonicas katolske son Sigismund. Han ärvde ju tronen 1592 men Uppsala mötes beslut 1593 räddade

---

¹⁹⁸ Jag lämnade uppdraget i och med nyss nämnda seminarium.

reformationen.

Till all lycka, tyckte vi nog, blev Sigismund efter slaget vid Stångebro 1598 avhyst ur landet och ersatt, först av den barske Karl IX och sedan av hans son Gustav II Adolf, hjältekonungen och protestantismens försvarare. Att både far och son också var ute för att bygga upp en svensk stormakt kändes inte misstänkt. Svenskarna var ju så ridderliga krigare, trodde vi. I Tyskland var minnet av de svenska härarnas framfart inte alls lika ljust, och om det har moderna historiker gett besked.

Som frikyrkliga var vi pingstväänner i vår inställning till katolska kyrkan rätt lutherska, men egentligen var vi mer släkt med den tredje reformationens folk, vederdöparna, baptismens och troendeförsamlingens pionjärer, som Luther inte alls gillade utan brutalt förföljde. Det vi i min barndomsmiljö var mest intresserade av var inte kyrkohistorien generellt utan väckelsehistorien: alltifrån fornkyrkans montanister till medeltidens valdensare och nyare tidens pietister, herrnhuter, metodister, ropare, rosenianare, waldenströmare, baptister och helgelseförbundare.

Ibland har det sagts om oss att vi pingstväänner trodde att den äkta kristendomen dog ut med fornkyrkan och sedan återuppstod 1906 genom väckelsen på Asuza Street i Los Angeles. Riktigt så illa var det inte. Vi hade ett antal andliga föregångare som vi såg som viktiga och visste en hel del om. Men vi väntade oss inte något gott från Rom.

Vad gällde kontakter med katolska kyrkan, fanns de i stort sett inte för de flesta pingstväänner. Själv bodde jag dock några år som barn i invandrarsamhället Oskarström i Halland, där många var katoliker, och tittade någon gång in i den katolska kyrka som fanns där. Nunnorna sågs nu och då ute på samhället. Vi låg inte som pingstväänner i fejd med katolikerna, men de var helt enkelt ett främmande element som vi hade så få kontakter med som möjligt.

På gymnasiet i Skövde där jag gick ett par år i slutet på 1950-talet fick jag en kristendoms- och filosofilärare, som inte dolde var han hade sina sympatier. Det var Lechard Johannesson vilken som kristendoms lärare på 1940-talet inte öppet kunde vara katolik. Senare konverterade han. För honom var Aristoteles favoritfilosofen och Tomas av Aquino den främste teologen, och Luther tyckte han inte om vare sig för hans platonska filosofi eller för hans teologiska uppgörelse med Rom. Johannesson var omstridd men jag var fascinerad av honom som lärare och han bjöd på en hel del tankar som hjälpte mig till fortsatt tro.

Religionsfrihetslagen 1951 ändrade på mycket, men på lutherskt håll fanns det ett starkt motstånd mot katoliserande tendenser bland

högkyrkliga. Hos pingstvännen fanns en stor skepsis mot den katolska nyetableringen i Sverige. Före detta kyrkoherden, lektor Henning Thulin, ofta anlitad predikant i Filadelfia, Stockholm, och redaktör för *Den Kristne /Trons Kamp* publicerade i den tidskriften åtskilliga artiklar om “den katolska faran”.

I Dagen recenserade han 1953 i positiva ordalag den nytilträdde Strängnäs-biskopen Dick Helanders herdabrev som vände sig mot katoliseringen.¹⁹⁹ I en predikan i Filadelfia, Stockholm, varnade han 1954 för “kalla katolska vindar”.²⁰⁰ Dagen följde “smygetableringen” av katolska institutioner i Sverige — vilohem kunde betraktas som förklädda kloster, ännu inte tillåtna i Sverige.²⁰¹

Vi hörde också mycket från våra missionsfält om svårt katolskt motstånd för att inte säga förföljelse mot dem som vanns av våra missionärers förkunnelse, inte minst i traditionella katolska länder. År 1954 väckte det stort uppseende när den svenske pingstmissionären Nils-Erik Forsberg utvisades ur Spanien. Dagen rapporterade även samma år om att 215 evangeliska församlingar i Spanien hade “stängts” av katolikerna.²⁰²

Själva blev min fru och jag missionärer i det gamla Belgiska Afrika, Kongo, Rwanda och Burundi, under åren 1959 till 1962, och visst fick vi inblick i en situation, där det var spänt i relationerna mellan pingstvännen och katoliker. Det var mycket lättare för oss om den lokale belgiske administratören var antiklerikal än praktiserande katolik.

Under avkoloniseringsprocessen i Burundi blev vi som svenska pingstmissionärer i *Temps nouveau*, en katolsk tidning, misstänkliggjorda för att driva vårt eget politiska spel, något jag rapporterade om hem till Sverige i juni 1962. Att svenska FN-soldater samtidigt kämpade mot Tshombe i Katanga, vilket inte var populärt hos de belgiska katolska missionärerna, spelade då också en viss roll.

Förändringar på ömse håll

När dialogen mellan Pingst och Stockholms katolska stift inleddes 2003, hade det dock hunnit ske en hel del ting som hade påverkat oss på pingstsidan

---

199 Dagen den 31 juli 1953.

200 Se Dagen 17 maj 1954.

201 Till exempel att Djursholms vilohem drevs i katolsk regi (Dagen den 30 oktober 1954) och att “ett flamländskt kloster” skulle inrättas i Huddinge (Dagen den 5 november 1954).

202 Se *Dagen* för den 17 april och 23 juni 1954.

i Sverige.

För egen del hade jag under min Dagen-tid ett starkt engagemang i abortfrågan, bland annat i arbetsgruppen Rätt till liv, och i det sammanhanget fanns ett antal engagerade katoliker med. Vi kände på ömse håll oro inför det sekulariserade samhällets etiska nedmontering. Vi upptäckte en del lysande bidrag till det etiska samtalet med katolskt ursprung. Det styrkte känslan av att vi hade en hel del att lära från sådana katoliker som på kristen grund tänkt igenom viktiga livsfrågor.

Det hade skett en uppseendeväckande utveckling på katolskt håll, som bidrog till ett nytt samtalsklimat. Och det hade börjat på 1960-talet.

På 1960-talet hölls det andra Vatikankonciliet, och dit inbjöds 1964 som observatör en lite annorlunda pingstvän, ovan nämnde David du Plessis. Han var sydafrikan och generalsekreterare i samfundet *Apostolic Faith Mission* när den engelske helandepredikanten Smith Wigglesworth kom in på hans kontor tidigt en morgon och profeterade om att han skulle få vara Herrens redskap i en stor andeutgjutelse in i de gamla kyrkorna.

Det omtumlande budskapet lät otroligt, men han bar det med sig. Det var en av orsakerna till att han lämnade Sydafrika under senare delen av 1940-talet och emigrerade först till Schweiz och sedan till USA. Han blev vid den tiden sekreterare för världspingstkonferenserna, men miste den uppgiften sedan han på 1950-talet inlett kontakter med de äldre protestantiska kyrkorna som var medlemmar i Kyrkornas världsråd och där han oväntat nog fann många som var öppna för hans vittnesbörd om den helige Andes verk.

Andra pingstledare trodde inte på den här dialogen och misstänkte att han hade kompromissat med sitt budskap. I Andra Vatikankonciliet blev han mottagen med värme. Parallellt därmed utbreddes sig den karismatiska väckelsen i andra äldre kyrkor. I verkligheten hade det börjat en Andens ekumenik som förvånade och förbryllade pingstvännerna som varit vana vid stort motstånd.²⁰³

Sommaren 1967 mötte David du Plessis Lewi Pethrus i samband med världspingstkonferensen i Rio de Janeiro. Då hans gamle vän berättade om de öppna dörrar han mött för sitt vittnesbörd i de äldre kyrkorna, tog den svenske pingstledarens fortsatta starkt intryck. Han mötte sedan den karismatiska rörelsen i USA. Just vid den här tiden nådde den också där den

---

203 Om sin historia har du Plessis bl a berättat i den självbiografiska boken *The Spirit bade me go. The Astounding Move of God in the Denominational Churches* (Revised and enlarged) 1963, och i *David du Plessis as told to Bob Slosser, A man called Mr. Pentecost* (Logos International, Plainfield, New Jersey, 1977).

katolska kyrkan.²⁰⁴

Vid Kyrkornas världsråds konferens i Uppsala 1968 anordnades det sedan vid sidan av programmet ett gränsöverskridande möte, där Lewi Pethrus och du Plessis men också några företrädare för äldre kyrkor medverkade. En av dem var Krister Stendahl.²⁰⁵

Året därpå sände Lewi Pethrus, som fortfarande var chefredaktör för Dagen, sin medarbetare Ivar Lundgren för att skriva en reportageserie om den karismatiska vågen i de äldre kyrkorna. Den bestämda ordern var att han inte fick glömma de karismatiska katolikerna, och kontakter med sådana fick han genom du Plessis. I Dagen skrev han sedan en uppmärksamrad reportageserie, som också blev stommen till boken *Ny Pingst*, som 1970 kom ut i Den Kristna Bokringen.

Lewi Pethrus var mycket angelägen om att tydligt markera sitt stöd för det andliga skeende som refererades i artikelserien. Ivar Lundgren var sedan med om att i Stockholm organisera den ekumeniska konferensen Karisma 72 — med katolskt deltagande.

Den internationella dialogen

1972 startade efter en del förberedande kontakter på Vatikanens och David du Plessis' initiativ en dialog mellan ett antal kända pingstvännar och katolska kyrkan. Den var i pingstkretsar starkt kontroversiell. Pingstdeltagarna var inte där på sin kyrkolednings uppdrag utan representerade bara sig själva. Du Plessis hade svårt att få med tillräckligt många pingstvännar och kompletterade med ett antal karismatiker från andra kyrkor, ortodoxa och protestantiska. Dialogen eftersträvade inte strukturell enhet. Men man ville lära känna varandra och få en tillförlitlig bild av varandras tro och praxis.

Man började dialogen med att studera dopet i den helige Ande, kristen initiation, karismerna, Skriften och Traditionen, den mänskliga personen och gåvorna och sedan kom en runda då man behandlade tron och den religiösa erfarenheten, tungotalet och Marias roll.

I denna andra runda (1977–1982) fanns det inte med några karismatiker utanför pingströrelsen. Det hade visat sig att de inte alltid delade pingstvännarnas teologiska hållning. Den andra rundan blev också ganska dramatisk efter det att Mariafrågan kommit upp. Det var Jerry Sandidge,

---

204 Lewi Pethrus berättade för förf. om den här kontaktens betydelse.

205 Detta var ett ganska kontroversiellt möte, som Lewi Pethrus inte kunde ha i Pingstkyrkan i Uppsala och som i stället förlades till Missionskyrkan i staden. Se Ivar Lundgrens skildring i Pingströrelsen Del 1, s. 235.

missionär för Assemblies of God i Belgien, som stod för pingstsidans bidrag om Maria och som för det fick kritik av sitt samfund. Han uppmanades att antingen bryta all kontakt med du Plessis och dialogen eller lämna sin tjänst i Belgien. Han valde det sistnämnda.²⁰⁶

När jag som ovan nämnts var med som observatör i 1986 års dialogsamtal i Sierra Madre, Kalifornien, var man inne på tredje dialogrundan (1985–1989) med temat *Communio Sanctorum* (De heligas gemenskap). Här fanns ett antal pingstväänner som var där med stöd av sitt samfund, till exempel Justus du Plessis från Sydafrika, bror till David, som hade övertagit Davids roll som medordförande. David du Plessis hade bara något år kvar att leva.

Han kunde fortfarande göra spetsiga kommentarer. Han tyckte att pingstväänner och karismatiker snabbt höll på att få sina egna traditioner som avlägsnade dem från Skriften. Han var mindre rädd för dogmen om påvens ofelbarhet än för att karismatiska megapastorer höll på att bli sina egna påvar.²⁰⁷

Efter det följde i dialogen en runda kring “evangelisation, proselytism och gemensamt vittnesbörd” (1990–1997). Justus du Plessis avgick av hälsoskäl som medordförande 1992 och ersattes av Cecil Mel Robeck Jr från *Assemblies of God*, vilken fortfarande har samma funktion. En femte runda (1998–2005) handlade om initiation i den kristna tron. Något av det mest intressanta med den fasen var att pingstväänner och katoliker tillsammans studerade kyrkofädernas uppfattningar av Andens verk — trots att de hade skilda uppfattningar om vilken auktoritet kyrkofäderna skulle tillmätas.

Från varje dialogrunda finns en gemensamt avfattad rapport. Det finns också avsnitt där pingstväänner och katoliker valt att formulera sig var för sig, men i allmänhet har man redovisat också divergerande ståndpunkter i

---

206 Cecil M. Robeck, Jr. ger en intressant sammanfattning av de fyra första faserna i dialogen i inledningen till sin artikel On Becoming a Christian i *PentecoStudies*, vol. 7, no. 2, 2008. ISSN 1871-77769. Hans huvudämne är där den femte dialogrundan.

207 Du Plessis hade tio år tidigare drabbats av det falska ryktet, att han accepterade dogmen om påvens ofelbarhet. Han var mycket störd av detta och såg till att hans väänner över världen fick en korrekt information. Själv fick jag brevkopior och pressklipp, bland annat av People & Events i *Christian Life*, januari 1977. Vad han hade sagt, förklarade han där, var att Gud hade använt katolikernas tro på påvens ofelbarhet till att främja den andliga förnyelsen bland katolikerna: “*In Rome I discovered how and why Pope John XXIII was able to get Vatican II into action. If Catholics did not believe the Holy Father was infallible, they could have challenged him right in the curia. So I saw that God used this phase of the dogmas to cause Pope John to declare that the Church must be renewed... Then he went further and said: 'For the renewal of the Church there must come a new Pentecost.' This was accepted by 600 million Catholics around the world, and the old Roman Catholic Church has accepted more renewal and changes than any other in this century.*”

en gemensam text.

Nu är man inne på sjätte dialogundan på temat: “Karismer i kyrkan, andlig betydelse, bedömning och pastoral innebörd”.

Det bör också nämnas att Cecil M. Robeck, som inte haft stöd för deltagandet i den internationella dialogen från sitt samfund *Assemblies of God* i USA, också verkat för vidgade ekumeniska kontakter mellan pingstvännen och nationella ekumeniska råd eller med Kyrkornas Världsråd. Han är sedan 1997 professor i kyrkohistoria och ekumenik i *Fuller Theological Seminary*, Pasadena, Kalifornien och sedan 1996 ledare för *David J. du Plessis Center for Christian Spirituality*. Han har också varit engagerad i *Global Christian Forum* som tillkom efter Kyrkornas Världsråds möte i Harare 1998 men som är avsedd som en oberoende mötesplats för katoliker, ortodoxa, protestanter och frikyrkliga rörelser. I detta forum finns åtskilliga pingstledare från olika länder.²⁰⁸

Erfarenheter av dialogen

Vilka är våra svenska erfarenheter under den dialog som startade 2003? Efter fem års dialog formulerade vi den 25 november 2008 gemensamt en pressrelease, där det stod:

Sedan 2003 har Pingst och Stockholms katolska stift fört officiella samtal och vi möts två gånger om året. I sorgen över den splittring som alltför ofta råder mellan olika kristna vill vi vara öppna för den enhet och den gemenskap som bara Gud själv kan ge åt sitt folk. Det är en glädje att inse hur mycket vi tillsammans håller för sant och gemensamt kan stå för inför världen.

Mellan pingstvännen och katoliker har det länge varit stora motsättningar. Internationellt — men också i Sverige — växte kontakter

---

208 I “Christian Unity and Pentecostal Mission”, Robecks bidrag till skriften *Ecumenical Visions for the 21st Century — A Reader for Theological Education*, utgiven av Mélisande Lorke och Dietrich Werner, World Council of Churches Publications 2013, nämner han som startpunkten på sin ekumeniska resa en andlig erfarenhet från 1983. Gud väckte honom mitt i natten och manade honom att skriva en uppsats om ämnet ekumenik. Han upplevde det sedan som sin kallelse att främja kontakt och enhet inom den kristna världen. Bidraget ger en intressant inblick i hans egna livserfarenheter. Ytterligare källor är *2009 NWCUC Address*, ett tal som Robeck höll inför *National Workshop on Christian Unity* 2009, och hans kapitel “Introducing Pentecostalism to Lutherans” i skriften *Lutherans and Pentecostals in Dialogue*, utgiven av Institute for Ecumenical Research, Strasbourg, The David Du Plessis Center for Christian Spirituality, Pasadena och The European Pentecostal Research Association, Zürich, 2010.

fram i spåren av den karismatiska rörelse som från 1960-talet och framåt djupt påverkade många katoliker. För första gången möttes pingstvännen och katoliker i karismatiska konferenser. En Andens ekumenik började spira när båda parter kände igen varandras erfarenheter.

Internationellt ledde detta också till en dialog mellan katolska kyrkan och inflytelserika pingstvännen, en dialog som ännu pågår. I Sverige har inte minst den växande sekulariseringen av samhälle och kultur skapat en bredare gemenskap mellan dem som vill stå för kristna värderingar i samhällslivet. När vår dialog började fanns det också ett behov av att tillsammans få utbyta tankar om hur det påverkar en kyrka eller en kristen rörelse att leva som minoritet vid sidan om större samfund/kyrkor. Evangeliska kristnas situation i dominerande katolska länder kan påminna om den romersk-katolska kyrkans situation i ett lutherskt land som Sverige.

När vi nu avslutar den första fasen av våra samtal gläder vi oss åt att vi har fått lära känna varandra mer på djupet. Vi har tillsammans fördjupat oss i många av de frågor som förenar oss, men också i många frågor där vi ännu står långt ifrån varandra.

I våra första samtal fick vi presentera oss själva som Pingst och Katolska Kyrkan. Därefter har vi samtalat om förhållandet mellan skriften och traditionen, om bibelsyn och ämbete/karisma, om Maria och helgonen, om äktenskapet, om sakramentalt liv, om eskatologi, om enheten och ämbetet, om den apostoliska successionen och om den helige Ande.

Dialogen har väsentligen bottnat i bibelordet. Tack vare våra samtal har vi haft möjlighet att både få berätta för varandra med egna ord varifrån vi kommer och vad vi menar. Vi har också i det förtroende som nu råder i samtalen kunnat ställa kritiska frågor om varandras olika tolkningar.

Det är vår förhoppning när vi nu går in i nästa fas av våra samtal att vi tydligare ska kunna identifiera de områden där det egentligen råder samsyn. På samma sätt hoppas vi att vi tydligare ska kunna se och förstå vad det är som egentligen skiljer oss åt inom de områden där vi står långt ifrån varandra.

Våra samlingar, där parterna ömsevis har fungerat som värdar, har också fortsättningsvis rymt flera stående element: presentation av den besökta institutionen; utbyte av information om viktiga händelser och trender — vilket också inneburit samtal om smärtsamma erfarenheter som

Knutbytragedi och pedofilskandaler; diskussion om eventuella gemensamma reaktioner på olika utspel i den politiska och religiösa världen; föredrag med responser och fortsatt samtal kring olika teologiska ämnen.

Det har handlat om dop och andedop, sakramenten och relikier, Mariasyn och helgonkult, ämbete och karisma, Petrusämbetet och Pethrusämbetet,²⁰⁹ evangelisation och proselytism, kroppens teologi m.m. Det har förts samtalsanteckningar, det finns ett antal utskrivna manus av givna bidrag, men inga andra gemensamma dokument än pressrelesen den 25 november 2008.²¹⁰

Här några allmänna iakttagelser:

1. Udda samtalspartners

Vi är naturligtvis mycket udda samtalspartners. Å ena sidan står den största kristna kyrkan, som har rötter ända tillbaka till apostlatiden och som tänkt igenom och formulerat sig i nästan alla mänskliga frågor, å andra sidan en församlingsrörelse med ungefär 100 år på nacken, som internationellt har haft en stark framgång men som har vuxit så fort att den inte hunnit med att ta ställning i alla frågor och som inte har någon av alla godkänd yttersta auktoritet.

Även om vi i den svenska pingströrelsen har haft en stor samsyn, påverkas vi av olika internationella pentekostala strömningar och har inte många lärodokument att hänvisa till, som auktoritativt fastställer: Så här tror pingstvännerna. Men det gensvar som pingstvännernas förkunnelse fått i starkt katolska länder, framför allt i Latinamerika och det faktum

---

209 Det vill säga en jämförelse mellan den roll som aposteln Petrus och påvarna i Rom haft som kyrkans ledare och den roll som Lewi Pethrus spelade som ledargestalt i den svenska pingströrelsen från 1910-talet till sin död 1974.

210 Så här ser en översikt över samlingarna ut: 2003 januari: inledning; 2003 november: självpresentation av Pingst och Katolska kyrkan; 2004 maj: bokrecensioner, överblick över den internationella dialogen; 2004 november: helgon/Georg Gustafsson, inledning om Skriften och Traditionen; 2005 maj: nye påven och Maria; 2005 november: samkönade äktenskap, bibelsyn och ämbete/karisma; 2006 maj: sakramentalt liv; 2006 november: eskatologi; 2007 maj: enhet och ämbete; Petrusämbetet; 2007 november: från apostel till biskop (apostoliska successionen); 2008 maj: den helige Ande, praktisk ekumenik; 2008 november summering Fas 1, uttalande; 2009 april: biskop Anders/Sten Gunnar Hedin om Anden/koinonia; 2009 november: evangelisation, proselytism och gemensamt vittnesbörd; 2010 mars: dopet och andedopet/möte med apostoliske nuntien; 2010 november: förberedelser inför Romresan/ Verbum Domini; 2011 maj: studiedagar i Rom; 2011 oktober: utvärdering av studiedagar i Rom/planering för seminarium 2012; 2012 april: interreligiös dialog, äktenskap/planering för seminarium 2012; 2012 oktober: seminarium i Uppsala med utvärdering av tio år av dialog.

att antalet pingstväänner/karismatiker blivit den näst största kraften i kristenheten globalt är en stark motivering för samtal.

Vi som mötts några år i Sverige har blivit goda väänner och fått respekt för varandras ärlighet och uppriktighet. Vi har varje år varit samman i samtal ett helt dygn och en halv dag. Vi har bett tillsammans i Jesu namn, vi har varit gäster hos varandra. Vi har gjort en resa till Rom tillsammans. Bland annat har vi som pingstväänner insett vilken stor roll det dagliga andaktslivet spelar för dem vi mött som är vigda till tjänst i den romerska kyrkan. Vår personliga respekt för dem har bara ökat.

2. Gemensamma ståndpunkter

Vi har upptäckt mycket av gemensamma ståndpunkter, och vi har ibland kunnat uppträda gemensamt till försvar för kristen tro.

Vi ligger varandra mycket nära varandra i abortfråga och äktenskapssyn. Vi har på ömse håll lyft fram respekten för det ofödda livet, detta under starkt motstånd från ett samhälle som ser abort som en mänsklig rättighet. Även om vi pingstväänner inte har definierat äktenskapet som ett sakrament, så ser vi Kristi förhållande till församlingen som en förebild för mannens förhållande till hustrun, och omvänt ser vi förhållandet mellan man och hustru som en bild av Kristi relation till sin brud församlingen. Det kristna äktenskapet bör vara sådant att det gör Kristi förhållande till församlingen fattbart för oss.²¹¹ Ett av samtalen 2012 rörde kroppens teologi utifrån en av syster Sofie, o.p., skriven introduktion till påven Johannes Paulus II:s tänkande,²¹² och vi kunde se stora likheter mellan våra ståndpunkter.

I det här sammanhanget är det värt att påminna om de många kontakter som parallellt med dialogen knöts mellan katolska och andra svenska kristna i försvaret för äktenskapet som en gemenskap mellan man och kvinna och

---

211 Paulustexten i Efesierbrevet 5:25–32 är här viktig. Så här står det med hänvisning till denna text i småskriften Äktenskap, en i serien Trons hemlighet, vägledning i den kristna trons grunder, utgiven av Teologiska nätverket i Pingst 2013: "Äktenskapet är en avbild av Jesu förhållande till kyrkan. I kärleken mellan man och hustru anar vi Jesu kärlek till sin församling, ja, till hela världen. När Skaparen från början gjorde människan till man och kvinna, skapade han oss för varandra till att vara Guds avbild. Syndafallet har sargat avbilden, också med avseende på den äktenskapliga kärleken. Men när den helige Ande får uppfylla oss, förverkligas Guds avsikt med äktenskapet. När mannen och kvinnan utger sig för varandra blir de sig själva. Tillsammans blir var och en av dem vad de från början var skapade till: Guds avbild".

212 Syster Sofie o.p., "Till man och kvinna skapade han dem. En introduktion till Kroppens teologi". Bokförlaget Artos, 2011.

i motståndet mot det enkönade äktenskapet.²¹³ Om den typen av frågor har vi ofta rådgjort under vår dialog.

Biskop Anders och Sten-Gunnar Hedins gemensamma böcker om Jesus och om den helige Ande visar hur stor samstämmigheten kan vara i fråga om det mest centrala i den kristna tron, det som sammanfattas i den apostoliska och den nicenska trosbekännelsen.

3. Uppriktigt om olikheter och konflikter

Ett viktigt samtal har gällt *förhållandet mellan Skriften och traditionen*. Vi har kunnat konstatera att det på ömse håll finns en djup vördnad för Skriften som läses i varje mässa och gudstjänst. I den katolska katekesen finns en mängd hänvisningar till enskilda bibelställen som både påminner om den lutherska katekesen och om hur vi som pingstvännen argumenterar för att visa att en lära är skriftenlig. Men det är ganska uppenbart att vi med kravet på ett tydligt skriftstöd för varje enskild lära har svårt för dogmerna om Marias obefläckade avlelse, hennes ständiga jungfrulighet och hennes upptagande till himmelen. Vi bejakar däremot Maria som förebild och läran om jungfrufödelsen

Men i den romerska kyrkan har Traditionen en annan status än i vår av Luther inspirerade skrifttolkning. All ny romersk-katolsk skrifttolkning måste vara i överensstämmelse med det som kyrkan tidigare fastslagit i de ekumeniska trosbekännelserna, i dokumenten från koncilierna och i av påven fastslagna läror.

Detta betyder att det finns en skillnad i skrifttolkningen. Vi pingstvännen har tillsammans med många protestanter ett induktivt sätt att tolka bibelordet som innebär att det måste ett tydligt skriftstöd för allt som fastslås som lära. Den katolska bibelutläggningen uppfattar vi som mer deduktiv. Romerska katoliker har lättare att bygga nya läror deduktivt, det vill säga genom att dra slutsatser utifrån en tidigare uppnådd läromässig position.

Vi som pingstvännen har haft stor sympati för Luthers lära om "Skriften allena" som den yttersta auktoriteten i frågor om tro och liv. Vi anser därmed inte att principen är lätt att tillämpa. Vi påverkas alla av vårt tolkningsarv. Alla kristna grupper skapar snabbt egna traditioner. Det gäller också oss pingstvännen fastän vi i Skandinavien undvikit att skriva

---

213 I Olof Djurfeldts bok *Försvara äktenskapet*, en intervjubok om familjens status, roll och framtid, utgiven 2004 av Bokförlaget Libris och Pingst.nu finns en intervju med Per Beskow, katolsk religions- och kyrkohistoriker med rubriken "Inget kristet särintresse", sid. 37–52.

fast oss i detaljerade trosbekännelser.

Men det är ganska uppenbart att vi med kravet på ett tydligt skriftstöd för varje enskild lära har svårt för dogmerna om Marias obefläckade avlelse, hennes ständiga jungfrulighet och hennes upptagande till himmelen. Vi bejakar däremot Maria som förebild och läran om jungfrufödelsen.

Vi kan inte heller i Nya testamentet läsa några råd om att be om de bortgångnas förböner. Vi ser självklart alla de hemgångna som lemmar i Kristi kropp. I vilken mån de följer oss här på jorden i sina förböner kan vi inte veta något om. Vi vet att "för honom (Gud) är alla levande"²¹⁴ och att vi är delaktiga i samma gemenskap.

På förklaringsberget såg och hörde Petrus, Jakob och Johannes Moses och Elias i samtal med Jesus — slöjan drogs undan mellan de Jesustroende på jorden och bortgångna på Gamla testamentets tid, men det blev inget samtal mellan Moses och Elia och lärjungarna. Och på grund av de skarpa varningarna i Gamla testamentet att ta kontakt med de avlidna vågar vi inte uppmuntra någon att be de hemgångna om deras förböner, varken Maria eller någon annan av helgonen. Vi vet att katolska kyrkan inte uppmanar till tillbedjan av helgonen, men vi menar att risken är stor att de uppfattas som nödvändiga medlare mellan oss och Kristus och att helgonkulten åtminstone för en del blir en form av förfäderskult som ligger spiritismen nära.²¹⁵

Vi var i Östergötland i "Heliga Hjärtas kloster" nära Omberg i maj 2006 när biskop Anders förklarade för oss att den katolska *vördnaden för heliga bilder och relikier* kunde härledas från synen på inkarnationen. Kristus blev ju en synlig människa som kunde efterbildas, därmed upphävdes det gammaltestamentliga förbudet att avbilda den Gud som varit osynlig. Vi hade våra frågor och invändningar.

År 2011 i Rom blossade samtalet upp på nytt — en måltid i ett trottoarcafé blev ett teologiskt seminarium, där vi åt och samtidigt diskuterade, hur det var möjligt att i kyrkorna bevara delar av bortgångna helgon som undergörande relikier. Vi inser förstås att vi därmed ifrågasätter bruk som är djupt rotade i den katolska fromheten.

---

214 Enligt Jesu ord i diskussionen med saddukéerna om uppståndelsen i Luk 20:38.

215 En av de katolska deltagarna i dialogen, diakonen Erik Kennet Pålsson, kom 2012 ut med boken Enhetens synliga kyrka — en katolik bemöter frikyrkofolket. Även om han inte i första hand apostroferar sina dialogpartners, så är den i sak ett bemötande av sådana invändningar och synpunkter som framförts från pingsthåll i vår dialog.

Vi blev också påmind om hur Elishas döda kropp gav en död kropp liv,²¹⁶ eller hur dukar och förkläden som varit i beröring med Paulus kropp blev medel till helbrägdagörelse och befrielse från onda andar.²¹⁷ Men vi kunde inte inse att det motiverade organiserandet av en stor relikkult.

Målet för vår dialog har aldrig varit strukturell enhet, vilket ju skulle förutsätta att vi skulle omfatta kyrkans hela lära och påvens primat. Det har vi inte kunnat föreställa oss. Vi tror på att människor av Gud kallas till ledande tjänster. Vi har samtalat om Petrusämbetet (maj 2007 i Bjärka-Säby). Vi erkänner att enskilda påvar har betytt mycket genom att formulera ståndpunkter som pingstvännen och andra evangeliska kristna bejakar, men vi finner inte tillräcklig grund för att erkänna påven i Rom som hela kristenhetens självklara ledare, därför att han är efterträdare till aposteln Petrus som biskop i Rom. Vi menar att det avgörande är hur den enskilde påven förvaltar sitt ämbete. Ingen blir en Lewi Pethrus enbart genom att vara pastor i Filadelfia.

Det finns frågor där vi förmodligen aldrig kommer överens. Frågan är om vi ändå kan bidra till ett gemensamt kristet vittnesbörd i en sekulariserad värld. Jag tycker att det finns tecken på att detta är möjligt. Vi har redan berört ett flertal sådana situationer. Biskop Anders Arborelius har tillsammans med pingstvännen och andra kristna uppträtt till försvar för det heterosexuella äktenskapet som de naturliga och normativa samlevnadsformen. Både pingstvännen och katoliker har nog ofta på grund av bristande kontakt med varandra undervärderat, hur mycket de är överens om — men kanske samtidigt inte insett hur stora skillnaderna är på vissa områden

4. Evangelisation, proselytism och gemensamt vittnesbörd

En av de stora frågorna är den som behandlades i den fjärde rundan av den internationella dialogen: "Evangelisation, proselytism och gemensamt vittnesbörd".²¹⁸ Internationellt, i synnerhet i Latinamerika, är pingstvännernas och andra evangeliska kristna inbrytning i tidigare massivt katolska länder en stor stötesten för en kyrka som menar sig ha gjort en stor insats för att förvalta evangeliet om Kristus och påverka samhället i kristen riktning.

---

216 Andra Kungaboken 13:20–21.

217 Apostlagärningarna 19:11–12.

218 Bland annat publicerad i *Pneuma, The Journal of the Society for Pentecostal Studies* 21:1 (Spring 1999).

För vår del hade vi den uppe under en halvdag i Södertälje i november 2009.

Självklart kan det finnas skäl för de äldre kyrkorna att se frikyrkliga i allmänhet och även pingstväänner som proselytmakare, då de kommer in med sin förkunnelse i sedan länge katolska eller lutherska sammanhang och vill vinna människor för evangelium. Motiveringen är dock i allmänhet, att det också i sedan gammalt kristna miljöer finns många människor som lever främmande för evangelium och som behöver vinnas för Kristus.

Om dessutom den nya gruppen anser att kyrkan själv är på avvägar eller inte tillräckligt lever upp till den apostoliska modellen, anser den sig ha rätt att driva egen verksamhet och bygga egna församlingar. Så har pingstväännerna i allmänhet sett på saken. Dessutom har de ansett sig ha ett speciellt budskap, starkt bibliskt motiverat, att framföra om att Andens dop och gåvor är också för vår tid. Det har, menar de, försummats av de gamla kyrkorna.

I rapporten från samtalen i den internationella dialogens fjärde fas slås det fast att det är två kyrkosyner och två evangelisationssyner som kolliderar. Pingstväännerna betonar med den individuella omvändelsen, medan katolikerna ser evangelisationen som en process som omfattar "mänsklighetens förnyelse, vittnesbörd, yttre proklamation, inre tillägnande, införlivande i gemenskapen, accepterande av tecken, apostoliskt initiativ".

Inte bara individerna behöver evangeliseras utan också kulturerna. Man konstaterade i § 91 att pingstväänner och katoliker kan ha olika uppfattningar om vilka människor som är "*unchurched*" eller hur uppväxt i en djupt kristen kultur kan ge rötter åt tron i en människas liv. De kan också ha olika syn på om eller hur de pastorala behoven tillfredsställs i en kristen gemenskap eller i en persons liv. De kan också ha olika sätt att avgöra om en person kan anses som en evangelisk kristen.

5. Mildra och överbrygga konflikter

Vi ansåg från början att en av fördelarna med en pågående dialog skulle vara att vi kunde hjälpas åt att mildra konflikter i sammanhang där pingstväänner och katoliker kolliderar.

I vårt samtal i Södertälje diskuterade vi både erfarenheter från mötet mellan katoliker och pingstväänner i Sydamerika och i Afrika och erfarenheter från lokalplanet i Sverige. Självklart vill inte katoliker att deras medlemmar skall bli pingstväänner. Ett par citat: "Vi katoliker erkänner pingstväännernas dop, men ni erkänner inte vårt dop av barn".

“Förr var pingstvännerna kända för sin bibelkunskap. Nu står inte Guds ord längre i fokus bland dem. Men om man deltar i mässan under en treårsperiod läser man igenom större delen av Bibeln”.

I ett samtal om dopet fick vi en intressant orientering om den växande roll som vuxenekumenatet fått i Frankrike — detta eftersom så många sekulariserade fransmän avstått från att döpa sina barn. Människor som senare i livet kommer till tro och vill låta sig döpas får en långvarig dopförberedelse, och det finns sådana katoliker som säger, att så skulle de själva också ha velat ha det. Självklart en intressant utveckling som för oss närmare varandra.

Det är aldrig självklart för dominerande kyrkor att släppa in nykomlingar. Pingstmission i av gammalt katolska länder betraktas som proselytism. Under fascisttiden fanns i Italien en starkt begränsande lagstiftning, och i ett Dagenreportage den 12 oktober 2012 påstods det att byggen av pingstkyrkor i Italien ofta stoppas av lokala krafter, även om tomt finns. Från katolskt håll påminns vi samtidigt om att katolska kyrkan i det lutherska Sverige länge ålades stora begränsningar. Det var inte så lätt för katolska institutioner att etablera sig. Det tog lång tid innan kloster blev tillåtna. Och vi som pingstväänner gjorde väl inte särskilt mycket för att stödja dem.

I vår gemensamma summering av de första fem årens dialog finns också den här passusen: “När vår dialog började fanns det också ett behov av att tillsammans få utbyta tankar om hur det påverkar en kyrka eller en kristen rörelse att leva som minoritet vid sidan om större samfund/kyrkor. Evangeliska kristnas situation i dominerande katolska länder kan påminna om den romersk-katolska kyrkans situation i ett lutherskt land som Sverige.”

Självklart blir det särskilt påtagligt när våra gemensamma uppfattningar förkastas av den lutherska majoritetskyrkans representanter och därmed inte får den påverkan opinionsmässigt och politiskt som vi hade hoppats på.

Sammanfattning

Vi kan inte nå fram till kyrkogemenskap, och det har man heller inte räknat med i den internationella dialogen, men det är definitivt mycket bättre att vi sätter oss ner och funderar gemensamt i respekt för varandras ståndpunkter. Vi har nått längre än vad någon kunde tänka sig för några decennier sedan, när vi kan sitta samtala hövligt och avspänt också om det som skiljer oss åt och samtidigt fundera över vad vi kan göra gemensamt.

Självklart följs dialogen med kritisk uppmärksamhet av sådana som fruktar att ett dyrbart trosarv skall gå till spillo när två så olika grupper av kristna som katolska kyrkan och pingströrelsen vänligt samtalar med varandra. Det är inte bara pingstvännen som kan tänka så. En katolsk månadstidning i USA, *Catholic Family News*, var i maj månad i år mycket bekymrad över att den nye påven Franciscus I har låtit protestantiska pastorer bedja över sig i en mycket stor karismatisk konferens och han är känd för stor karismatisk öppenhet. Det uppfattas som ett svek mot kyrkans sanningsanspråk.

Jag vill understryka att vi haft ett sådant klimat i vårt meningsutbyte att vi har kunnat vara uppriktiga mot varandra också om sådant som vi inte är överens om. Jag uppfattar också den internationella dialogen som ett grundligt och uppriktigt samtal, där man inte är beredd att sälja ut vad man uppfattar som i den gudomliga uppenbarelsen grundade övertygelser.

Författarpresentation

Jan-Åke Alvarsson är professor i kulturanthropologi vid Uppsala Universitet och föreståndare för Institutet för Pentekostala Studier, Uppsala.

Torbjörn Aronson är teologie doktor i statsvetenskap och kyrkohistoria, vikarierande lektor i kyrkohistoria vid Uppsala universitet, författare och kommunalpolitiker.

Olof Djurfeldt är fil. lic. i socialantropologi från Göteborgs universitet, författare till flera olika böcker, flitig debattör och tidigare chefredaktör för tidningen Dagen.

Nils Malmström är fil. lic. i missionsvetenskap och lärare.

Jessica Moberg är fil. dr. i religionsvetenskap vid Södertörns högskola och är f.n. forskarassistent vid Göteborgs universitet.